

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVO ODELJENJE

PREDMET
RANCEV protiv KIPRA I RUSKE FEDERACIJE

(Predstavka br. 25965/04)

PRESUDA

STRAZBUR

7. januar 2010. godine

PRAVNOSNAŽNA
10.05.2010. GODINE

*Ova presuda će biti pravosnažna pod okolnostima iznetim u članu 44 st. 2
Konvencije. Ona može biti podložna tehničkim izmenama.*

Presuda prevedena na srpski jezik u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i
Saveta Evrope „Oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim delom u Srbiji”.

U predmetu Rancev protiv Kipra i Ruske Federacije,

Evropski sud za ljudska prava (Prvo odeljenje), zasedajući kao Veće sastavljeno od sledećih sudija:

Hristos Rozakis, *Predsednik* (Christos Rozakis)
Anatolij Kovler (Anatoly Kovler)
Elizabeth Stajner (Elisabeth Steiner)
Din Spilman (Dean Spielmann)
Svere Erik Jebens (Sverre Erik Jebens)
Đorđo Malinverni (Giorgio Malinverni)
Georgi Nikolau (George Nicolaou), *sudije*, i
Soren Nilsen (Søren Nielsen), *Sekretar Odeljenja*

Nakon većanja bez prisustva javnosti 10. decembra 2009. godine,
Donosi sledeću presudu, koja je usvojena gore navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak proizilazi iz predstavke (br. 25965/04) protiv Kipra i Ruske Federacije, koja je podneta Sudu u skladu sa članom 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) od strane ruskog državljanina g-dina Nikolaja Mihailoviča Ranceva (u daljem tekstu: podnosilac predstavke), 26. maja 2004. godine.

2. Podnosioca predstavke, kome je bila obezbeđena pravna pomoć, zastupala je gđa Čurkina, advokat iz Jekaterinburga. Državu Kipar je zastupao njen zastupnik g. Klerides, Državni pravobranilac Republike Kipar. Rusku Federaciju je zastupao njen zastupnik, g. Matjuškin.

3. Podnosilac se žalio po osnovu članova 2, 3, 4, 5 i 8 Konvencije zbog nepotpuno sprovedene istrage okolnosti pod kojima je njegova ćerka preminula, propuštanja kiparske policije da pruži adekvatnu zaštitu njegovoj kćeri i propuštanja kiparskih vlasti da preduzmu korake u cilju kažnjavanja lica odgovornih za smrt i zlostavljanje njegove kćeri. Podnosilac se takođe žalio po osnovu članova 2 i 4 zbog propuštanja ruskih vlasti da istraže navodnu trgovinu ljudima čija je žrtva bila njegova ćerka, kao i njenu potonju smrt i da preuzmu korake da je zaštite od opasnosti da postane žrtva trgovine ljudima. Konačno, podnosilac predstavke se žalio u smislu člana 6 Konvencije u vezi s istražnim postupkom i navodnom nemogućnošću pristupa sudu na Kipru.

4. 19. oktobra 2007. godine od kiparskih i ruskih vlasti se zahtevalo da podnesu svu dokumentaciju u vezi s istragom kao i svu prepisku u ovoj stvari između dve države. 17. decembra 2007. dokumentaciju je podneo Kipar a 17. marta 2008. godine Ruska Federacija.

5. 20. maja 2008. godine Predsednik Prvog odeljenja Suda odlučio je da da prednost rešavanju ovog predmeta, u skladu sa pravilom 41 Pravilnika Suda.

6. 27. juna 2008. godine Predsednik Prvog odeljenja je odlučio da tužene Države obavesti o predstavi. Takođe je odlučeno da se meritum predstavke ispita u isto vreme kada i njena prihvatljivost (član 29 stav 3).

7. 27. i 28. oktobra 2008. godine Države Kipar, odnosno Ruska Federacija su podnele svoje pismene primedbe o prihvatljivosti i meritumu predstavke. Povrh toga, Sudu su podneti pismeni komentari trećih lica, koji su upućeni od dve nevladine organizacije iz Londona, „Interights” i „AIRE Centre”-a, kojima je Predsednik Suda omogućio pismenu intervenciju u postupku (član 36 stav 2 Konvencije i pravilo 44 stav 2 Pravilnika Suda).

8. 12. decembra 2008. godine Predsednik Prvog odeljenja Suda doneo je odluku kojom se podnosiocu predstavke dodeljuje pravna pomoć u zastupanju pred Sudom.

9. 16. decembra 2008. godine podnosilac predstavke je u svom odgovoru podneo pisane primedbe zajedno sa svojim zahtevom za pravično zadovoljenje.

10. Tužene Države, Republika Kipar i Ruska Federacija, podnele su svoje primedbe na zahteve podnosioca predstavke u vezi s pravičnim zadovoljenjem.

11. Dopisom od 10. aprila 2009. godine Republika Kipar je zahtevala od Suda da ovaj predmet skine sa spiska predmeta i priložila jednostranu izjavu sa predlogom za rešavanje pitanja koje je pokrenuo podnosilac predstavke. Podnosilac predstavke je, u pismenoj formi, podneo svoje primedbe u vezi sa zahtevom Države Kipar, 21. maja 2009. godine.

12. Podnosilac predstavke je uputio zahtev za održavanje usmene javne rasprave, ali je pre donošenja ove presude Sud odlučio da nije neophodno da se ista održi.

ČINJENICE

OKOLNOSTI SLUČAJA

13. Podnosilac predstavke, g-din Nikolaj Mihailovič Rancev je ruski državljanin, rođen 1938. godine sa prebivalištem u Svetlogorsku, u Rusiji. On je otac gđice Oksane Ranceve, rođene 1980. godine, koja je takođe ruski državljanin.

14. Činjenično stanje ovog predmeta, utvrđeno na osnovu podnesaka i spisa koje su obe strane podnele, te posebno izjavama svedoka koje su date kiparskoj policiji, može se predstaviti na sledeći način:

A. Činjenice

15. Oksana Ranceva je stigla na Kipar 5. marta 2001. godine. Dana 13. februara 2001. godine, X.A., vlasnik kabare kluba u Limasolu, podneo je zahtev

za izdavanje vize za umetnike i radne dozvole gđici Rancevoj, kako bi joj bilo omogućeno da radi kao umetnik u njegovom kabareu (vidi dole navedeni stav 115). Uz zahtev je priložena i fotokopija pasoša gđice Ranceve, lekarsko uverenje, kopija ugovora o radu (koji gđica Ranceva još nije bila potpisala) i jemstvo, koje je potpisano od strane agencije X.A., sa sledećim uslovima (original na engleskom jeziku):

„SVIM ZAINTERESOVANIMA SE OVIM DAJE NA ZNANJE da sam lično (X.A. iz Limasola) položio jemstvo Ministarstvu Unutrašnjih poslova Republike Kipar u visini od 150 kiparskih funti, koje se ima platiti Ministru pomenutog Ministarstva, odnosno njegovom predstavniku, zastupniku ili zastupnicima.

Zapečanjeno ličnim pečatom

M. P.

13. februara 2001. godine

Gospođica Oksana Ranceva, državljanin Rusije,

U daljem tekstu imigrant (ovaj termin će se koristiti i kada kontekst bude zahtevao ili podrazumevao da se odnosi i na njene naslednike, izvršioci njene volje, lica koja upravljaju njenom imovinom ili je zastupaju), je ušla na teritoriju Kipra i ja preuzimam obavezu da garantujem da imigrant neće imati potrebu za socijalnom pomoći u periodu od pet godina, počevši od današnjeg dana, te se obavezujem da platim Republici Kipar svaku sumu novca koju bi Republika Kipar mogla platiti na ime socijalne pomoći ili drugog vida materijalne pomoći imigrantu (o čemu će isključivi sud i procenu dati Ministar), kao i na ime troškova repatrijacije imigranta, u periodu od pet godina, počevši od današnjeg dana.

USLOVI GORE POTPISANOG JEMSTVA su takvi da ukoliko imigrant ili ja, moji naslednici, izvršioci volje, zastupnici ili nosioci prava budu, na zahtev, isplatili troškove koje je imala Republika Kipar, kako je prethodno rečeno, na ime socijalne pomoći ili repatrijacije imigranta, gore potpisano položeno jemstvo će se konsumirati, a ako navedene okolnosti ne nastupe, smatraće se da jemstvo i dalje stoji.”

16. Gđici Rancevoj je bila obezbeđena dozvola za privremeni boravak kao posetiocu do 9. marta 2001. godine. Ona je boravila u stanu sa ostalim mladim ženama koje su radile u kabareu 12. marta 2001. godine i bila joj je obezbeđena dozvola za rad do 8. juna 2001. godine, kao kabare umetnici u klubu čiji je vlasnik bio X.A. Kabare klub je vodio njegov brat M.A. Ranceva je počela da radi 16. marta 2001. godine.

17. Dana 19. marta 2001. godine, oko 11.00 časova prepodne, M.A. su izvestile ostale devojke koje su živele sa gđicom Rancevom da je ona napustila stan i ponela svoje stvari sa sobom. Devojke su mu rekle da je ona ostavila poruku na ruskom, u kojoj je pisalo da se umorila i da želi da se vrati u Rusiju. Istog dana M.A. je obavestio Imigracionu službu u Limasolu da je gđica Ranceva napustila svoje radno mesto i prebivalište. Prema potonjoj izjavi M.A. kao svedoka, on je želeo da Ranceva bude lišena slobode i proterana sa Kipra, kako bi mogao da dovede drugu devojku koja bi radila u kabareu. Međutim, ime gđice Ranceve nije bilo stavljeno na listu osoba za kojima je policija raspisala poternicu.

B. Događaji od 28. marta 2001. godine

18. Dana 28. marta 2001. godine, oko 04.00 časa ujutro, u diskoteci u Limasolu, gđicu Rancevu je videla druga kabare umetnica. Pošto ga je o prethodnom obavestila druga kabare umetnica, M.A. je pozvao policiju i zatražio da Ranceva bude privedena. On je zatim pošao u diskoteku zajedno sa radnikom obezbeđenja iz njegovog kabarea. U potonjim izjavama koje je dao kao svedok, M.A. je izjavio (prevod):

„Kada je gđica Ranceva ušla u moj automobil, nije ni u jednom trenutku prigovarala, niti je bilo šta drugo uradila. Izgledalo je kao da je bila pod dejstvom alkohola i ja sam joj samo rekao da pođe za mnom. Zbog činjenice da je izgledala kao da je pod dejstvom alkohola, nismo razgovarali, niti je ona meni bilo šta rekla.”

19. M.A. je poveo gđicu Rancevu u centralnu policijsku stanicu u Limasolu, gde su dva policajca bila na dužnosti. On je dao kratku izjavu u kojoj je izneo okolnosti dolaska gđice Ranceve na Kipar, o njenom zaposlenju i njenom kasnijem nestanku iz stana 19. marta 2001. godine. Prema izjavi policajca koji je bio zadužen za ovaj slučaj kada su M.A. i gđica Ranceva stigli (prevod):

„28. marta 2001. godine, malo nakon 04.00 sata ujutro, [M.A.] je našao [gđicu Rancevu] u noćnom klubu „Titanik” ... on ju je poveo sa sobom i odveo do policijske stanice, tvrdeći da je gđica Ranceva ilegalni imigrant, te da bi je trebalo staviti iza rešetaka. On ([M.A.]) je zatim napustio zgradu (policijsku stanicu).”

20. Policajci su potom službenika pasoškog odeljenja kontaktirali na njegovu kućnu adresu i zatražili da proveri da li je gđica Ranceva ilegalni imigrant. Nakon izvršene pretrage, pasoški službenik ih je obavestio da njeno ime nije na listi lica za kojima je raspisana poternica. On ih je potom obavestio da ne postoji podatak o prijavi M.A. 19. marta 2001. godine, te da lice, u svakom slučaju, nije u statusu ilegalnog imigranta sve do isteka roka od 15 dana nakon podnošenja prijave. Službenik odeljenja za pasoše je stupio u kontakt sa službenim licem iz AIS-a (Uprava policije za poslove sa stranim državljanima i imigrantima), koje je dalo uputstvo da bi gđica Ranceva trebalo da bude puštena iz pritvora i da bi njen poslodavac, koji je za nju odgovoran, trebalo da dođe po nju i odvede je u Odeljenje policijske uprave za imigraciju i strane državljanu u Limasolu, radi sprovođenja daljeg postupka, u 07.00 ujutro tog dana. Policajci su kontaktirali M.A. i rekli mu da dođe po gđicu Rancevu. M.A. je bio uznemiren zbog činjenice da je policija neće zadržati te je odbio da dođe po nju. Službenici policije su mu preneli da su dobili uputstvo da je puste da ode ukoliko on ne dođe po nju. M.A. se razljutio i zahtevao da razgovara sa njihovim nadređenim. Policajci su mu dali traženi broj telefona. Službena lica u odeljenju policije kasnije je njihov pretpostavljeni obavestio da će M.A. doći po gđicu Rancevu. Oba policajca, u izjavama u svojstvu svedoka, rekli su da gđica Ranceva nije delovala kao da je bila pod dejstvom alkohola. Policajac koji je bio zadužen za ovaj slučaj rekao je (prevod):

„Gđica Ranceva je ostala kod nas... Ona se šminkala i nije delovala pijano... Oko 05.20 časova ujutru... Bio sam... obavešten da će M.A. doći po nju...”

21. Prema iskazu M.A. u svojstvu svedoka, kada je došao u policijsku stanicu po gđicu Rancevu, on je takođe uzeo njen pasoš i ostala dokumenta i

predao ih policiji. On je potom odveo gđicu Rancevu u stan M.P., lica koje je zaposleno u njegovom kabareu. Stan u kome je M.P. stanovao sa svojom suprugom, D.P., bio je podeljen na dva nivoa, sa ulazom koji se nalazio na 5 spratu zgrade. Prema M.A., oni su smestili gđicu Rancevu u sobu koja se nalazila na drugom nivou stana. On je u policiji izjavio:

„Ona je samo delovala pijano i nije delovalo kao da ima nameru da bilo šta učini. Ja nisam ništa učinio da je sprečim da napusti sobu u stanu u koji sam je bio odveo.”

22. M.A. je rekao da su M.P. i njegova supruga otišli na spavanje u svoju sobu na drugom nivou, dok je on ostao u dnevnoj sobi stana, gde je zaspao. Stan je uređen na takav način da ukoliko neko želi da ga napusti kroz glavna ulazna vrata, mora da prođe kroz dnevnu sobu.

23. M.P. je tvrdio da je otišao sa svog radnog mesta u kabareu „Zigos” u Limasolu oko 03.30 ujutro i pošao u diskoteku „Titanik” na piće. Nakon što je stigao, bio je obavešten da se u diskoteci nalazila devojka ruskog porekla koju su tražili. Zatim je stigao M.A. u pratnji radnika obezbeđenja iz kabarea, koji je zatražio od zaposlenih u „Titaniku” da dovedu devojku pred ulaz. M.A., gđica Ranceva i radnik obezbeđenja su potom ušli u automobil M.A. i odvezli se. Oko 04.30 ujutro M.P. se vratio kući i zaspao. Oko 06.00 ujutro njegova supruga ga je probudila i obavestila da je M.A. došao zajedno sa gđicom Rancevom i da će oni tu ostati dok se ne otvori Imigraciona služba. Potom je zaspao.

24. D.P. je tvrdila da je M.A. doveo gđicu Rancevu u stan oko 05.45 ujutro. Ona je poslužila kafu i M.A. je razgovarao s njenim suprugom u dnevnoj sobi. M.A. je potom zamolio D.P. da obezbedi sobu za gđicu Rancevu, kako bi mogla da se odmori. D.P. je tvrdila da je gđica Ranceva izgledala pijano i da je odbijala hranu i piće. Prema tvrdnjama D.P., ona i njen suprug su otišli na spavanje oko 06.00 ujutro, dok je M.A. ostao u dnevnoj sobi. Nakon davanja iskaza, D.P. je promenila svoj prvobitni opis događaja, sada tvrdeći da je njen suprug spavao kada se M.A. pojavio pred njihovim stanom sa gđicom Rancevom. Ona je tvrdila da je bila u strahu da prizna da je ona otvorila vrata stana i da je potom pila kafu sa M.A.

25. Oko 06.30 ujutro, 28. marta 2001. godine, gđica Ranceva je pronađena mrtva na ulici u blizini stana. Njena torba bila joj obešena oko ramena. Policija je pronašla prekrivač svezan za ogradu omanjeg balkona koji je povezan sa sobom u kojoj je gđica Ranceva boravila na gornjem nivou stana, ispod koga se nalazi veći balkon na petom spratu.

26. M.A. je tvrdio da se probudio u 7.00 ujutro kako bi odveo gđicu Rancevu u Imigracionu službu. On je pozvao D.P. i M.P. i čuo D.P. kako govori da je policija u ulici ispred zgrade u kojoj je njihov stan. Oni su potom videli da gđica Ranceva nije u svojoj sobi. Pogledali su preko balkona i videli telo na ulici. On je kasnije utvrdio da je to gđica Ranceva.

27. D.P. je tvrdila da ju je probudio M.A. kad je pokucao na vrata njene sobe, rekavši joj da gđica Ranceva nije u svojoj sobi i da bi trebalo da je potraže. D.P. ju je tražila po celom stanu i primetila da su vrata od balkona u spavaćoj sobi bila otvorena. D.P. je izašla na balkon, videla posteljinu i shvatila šta je gđica

Ranceva učinila. Onda je otišla na drugi balkon i videla telo kako leži na ulici, pokriveno belim prekrivačem i okruženo policajcima.

28. M.P. je tvrdio da ga je probudila buka oko 07.00 ujutro i video svoju suprugu koja je bila u šoku; ona mu je rekla da je gđica Ranceva pala sa balkona. On je otišao u dnevnu sobu gde je video M.A. i nekoliko policajaca.

29. U svom iskazu od 28. marta 2001. godine G.A. je tvrdio da je 28. marta 2001. godine, oko 06.30 ujutro, pušio na balkonu, koji je na prvom spratu zgrade u kojoj se nalazio stan M.P i D.P. On je izjavio:

„Video sam nešto što je ličilo na senku koja pada odozgo i prolazi direktno pored mene. Čuo sam zvuk kao da se nešto lomilo... Rekao sam svojoj supruzi da pozove policiju... Ništa nisam čuo pre pada niti bilo kakve glasove neposredno posle pada. Ona nije vrištala tokom pada. Ona je jednostavno padala kao da je bila u nesvesnom stanju... I da je postojala bilo kakva borba (u stanu na petom spratu), ja to ne bih mogao čuti.”

C. Uvidaj i istraga na Kipru

30. Država Kipar je obavestila Sud da su originalni spisi koji su se ticali istražnih radnji bili uništeni, u svetlu interne politike po kojoj se uništavaju spisi nakon proteka pet godina u slučajevima gde se utvrdi da smrt nekog lica nije povezana sa krivičnim delom. Država je priložila Sudu duplikat istražnih spisa, koji sadrže svu relevantnu dokumentaciju, uz izuzetak stranica sa beleškama.

31. Spisi sadrže izveštaj policajca zaduženog za istražne radnje. Izveštaj navodi činjenice, koje je utvrdio islednik i dokazni materijal sa lica mesta, koji identifikuje 17 svedoka: M.A., M.P., D.P., G.A., dva policajca Policijske stanice u Limasolu koji su bili na dužnosti, službenika odeljenja za pasoše, osam policajaca koji su bili na mestu pada gđice Ranceve, kriminalističko-tehničkog islednika i laboratorijskog tehničara, koji je obavio analizu uzoraka krvi i urina.

32. Izveštaj ukazuje da je policija stigla do zgrade, ubrzo nakon poziva supruge G.A., malo nakon 06.30 ujutro. Policajci su zapečatili lice mesta u 06.40 ujutro i započeli uvidaj u vezi sa smrću gđice Ranceve. Oni su fotografisali mesto zločina, uključujući i sobu u kojoj je gđica Ranceva boravila, kao i balkon. Islednik sudsko-medicinske struke je stigao u 09.30 ujutro i potvrdio smrt. Njegova početna analiza je bila izvršena na mestu incidenta.

33. Istog dana, policija je saslušala M.A., M.P., i D.P. kao i G.A. Oni su takođe uzeli iskaze od dvojice policajaca koji su bili u kontaktu sa M.A. i gđicom Rancevom u policijskoj stanici u Limasolu, nedugo pre smrti gđice Ranceve, kao i od službenika pasoškog odeljenja (relevantni izvodi i kratki pregledi datih izjava su uključeni u činjenice iznete u prethodnim stavovima 17-29). Istražni spisi su uključivali i izjave šestorice od osam policajaca koji su bili na mestu događaja, uključujući i policajca koji je bio zadužen za ovaj slučaj. Ne postoje podaci da su bilo kakve izjave bile uzete od bilo kog radnika iz kabarea u kome je radila gđica Ranceva, ili od devojaka sa kojima je ona kratko delila stan.

34. Kada je dao svoj iskaz, u svojstvu svedoka 28. marta 2001. godine, M.A. je policiji predao pasoš i ostala dokumenta gđice Ranceve. Nakon što je njegov iskaz bio zaključen i potpisan, on je dodao i svoje razjašnjenje, tvrdeći da je gđica Ranceva uzela sa sobom svoj pasoš i ostala dokumenta kad je napustila stan, 19. marta 2001. godine.

35. 29. marta 2001. godine kiparske vlasti su obavile obdukciju. Obdukcijom je na telu i unutrašnjim organima gđice Ranceve utvrđen veliki broj povreda. Zaključeno je da su povrede uzrokovane padom s visine, te da je to bio uzrok njene smrti. Nije sasvim jasno kada je podnosilac predstavke bio obavešten o rezultatima obdukcije. Prema tvrdnji podnosioca predstavke, on nije dobio kopiju obdukcionog izveštaja i nije jasno da li je podnosilac bio obavešten o bilo kom detalju obdukcionog nalaza, ili u vezi sa zaključcima izveštaja, koji su u kratkim crtama izneti u potonjim istražnim spisima.

36. 5. avgusta 2001. godine podnosilac predstavke je posetio policijsku stanicu u Limasolu zajedno sa svojim advokatom i razgovarao sa policajcem koji je gđicu Rancevu i M.A. primio 28. marta 2001. godine. Podnosilac predstavke je zatražio da prisustvuje istrazi. Prema docnijoj izjavi policajca od 8. jula 2002. godine, službena lica su podnosiocu predstavke, prilikom njegove posete s advokatom, u policijskoj stanici saopštili da će biti obavešten o datumu održavanja ročišta u istražnom postupka pred Okružnim sudom u Limasolu.

37. 10. oktobra 2001. godine podnosilac je podneo zahtev Okružnom sudu u Limasolu i poslao kopije zahteva koje je naslovio na adrese Javnog tužilaštva Republike Kipar i Konzulata Ruske Federacije na Kipru. On se u svom dopisu pozvao na zahtev za pružanje pravne pomoći koji je 8. oktobra uputilo Javno tužilaštvo okruga Čeljabinsk (vidi dole navedeni stav 48) i zatražio da iskoristi svoje pravo da se upozna sa činjenicama i dokaznim materijalima, da prisustvuje istražnom postupku i da blagovremeno bude obavešten o datumu rasprave u sudskom istražnom postupku. Podnosilac predstavke je takođe saopštio da želi da pravosudnim organima blagovremeno priloži dodatna dokumenta.

38. Datum održavanja rasprave u istražnom postupku bio je određen za 30. oktobar 2001. godine i prema izjavi policajca od 8. jula 2002. godine (vidi dole navedeni stav 36), advokat podnosioca predstavke bio je blagovremeno obavešten. Međutim, ni advokat ni podnosilac predstavke se tog dana nisu pojavili pred Okružnim sudom. Predmet je bio odložen za 11. decembar 2001. godine i sudski poziv je bio poslat Ambasadi Ruske Federacije, radi pružanja informacija o novom datumu ročišta, kako bi podnosilac predstavke bio obavešten.

39. Telefaks porukom, sa naznačenim datumom od 20. oktobra 2001. godine, koja je poslata 31. oktobra 2001. godine Okružnom sudu u Limasolu, a kopije Javnom tužilaštvu Kipra i Konzulatu Ruske Federacije na Kipru, podnosilac je tražio da se informacije koje su se odnosile na istražni postupak pošalju na adresu njegovog novog boravišta.

40. 11. decembra 2001. godine podnosilac predstavke se nije pojavio pred sudom, te je ročište bilo odloženo do 27. decembra 2001. godine.

41. 27. decembra 2001. godine rasprava u postupku je bila održana pred Okružnim sudom u Limasolu, bez prisustva podnosioca predstavke. Odluka suda od istog dana je glasila, *inter alia* (prevod):

„Oko 06.30 ujutro 28. marta 2001. godine, u pokušaju da pobjegne iz prethodno pomenutog stana i pod čudnim okolnostima, preminula je skočila u ambis, što je rezultovalo fatalnim povredama...

Moja odluka glasi da je gđica OKSANA RANCEVA preminula 28. marta 2001. godine, u okolnostima koje odgovaraju nesreći, u pokušaju da pobjegne iz stana u kome je bila gost (*επιλοξενείτο*).

Ne vidim da postoje dokazi koji bi ukazivali na krivičnu odgovornost trećeg lica za njenu smrt.”

D. Postupci koji su usledili na Kipru i u Rusiji

42. Posmrtni ostaci gđice Ranceve prebačeni su u Rusiju 8. aprila 2001. godine.

43. 9. aprila 2001. godine podnosilac predstavke je zahtevao od Okružnog biroa za sudsko-medicinske analize u Čeljabinsku (Biro u Čeljabinsku) da izvrši obdukciju. Podnosilac je potom tražio od Federalne službe bezbednosti Ruske Federacije i Državnog tužilaštva da istraže okolnosti smrti gđice Ranceve na Kipru. 10. maja 2001. Biro u Čeljabinsku je sačinio svoj obdukcioni izveštaj.

44. U obdukcionom izveštaju veštaka sudske medicine (obezbeđen prevod) navedeno je sledeće:

„Radi se o traumi koja je nastala usled pada sa velike visine, pada na površine različitog nivoa odnosno visine, što je izazvalo višestruku telesnu traumu: otvorenu frakturu lobanje: višestruke fragmentarne istovremene prelome facijalnog i moždanog segmenta lobanje, višestruka oštećenja moždane opne na strani moždane šupljine i u bazi prednjeg dela lobanje odnosno moždanoj duplji, krvarenja ispod mekih opni, krvarenja u mekim tkivima, višestruke posekotine, velike podlive krvi i rane na koži, očiglednu izraženu deformaciju glave u smeru od prednjeg ka zadnjem delu, unutrašnje povrede grudnog koša sa povredama organa u grudnom košu... kontuziju pluća duž dorzalne ravni, prelom kičmenog stuba u torakalnom delu sa potpunim prekidom kičmene moždine i njenim izmeštanjem bilateralno...

utvrđen je srednji stepen intoksikacije etil-alkoholom u krvi 1,8 promila i u mokraći 2,5 promila.”

45. Izveštaj u svom zaključku sadrži:

„Boja i izgled povreda, preloma i rana kao i krvarenja sa morfološkim promenama povređenih tkiva iste vrste, van svake sumnje, ukazuju da su one nastale dok je preminula bila živa, kao i da su se naznačene povrede i promene nastali nedugo pre smrti, za veoma kratko vreme, u nizu jedna za drugom.

Prilikom obdukcione analize posmrtnih ostataka Ranceve O.N. nisu utvrđene bilo kakve povrede nastale spoljnim delovanjem, usled upotrebe vatrenog oružja, različitih oštih predmeta i oružja, delovanjem fizičkih ili hemijskih reagenasa ili uticajem prirodnih faktora... Tokom obdukcione analize krvi i urina, kao i unutrašnjih organa nisu

pronađeni tragovi jakih ili toksičnih supstanci. Pomenute okolnosti isključuju mogućnost da je uzrok smrti Ranceve O.N. delovanje vatrenog oružja, hladnog oružja, fizičkih, hemijskih i prirodnih faktora, uključujući trovanje i bolesti različitih organa ili sistema. ...

Uzimajući u obzir lokaciju povreda, morfološke promene, određene razlike, koje su uočene prilikom morfoloških i histopatoloških analiza, kao i reakcije povređenih tkiva, smatramo da je u ovom slučaju došlo do pada sa velike visine, koji je bio takve prirode da je reč o „dvostepenom” kontaktu tela s površinama različitih visina, tako da je primarni kontakt tela s preprekom bio zadnjim delom tela s mogućim klizanjem, a sekundarni kontakt tela o podlogu se zbilo prednjom površinom, licem u najvećoj meri, što je izazvalo očiglednu deformaciju lobanje od prednjeg ka zadnjem delu, usled udarnog i kompresionog efekta...

Prilikom obdukcione analize posmrtnih ostataka Ranceve O.N. u njenoj krvi i urinu pronašli smo prisustvo tragova alkoholnih pića, i to 1,8 promila u krvi i 2,5 u mokraći, što upućuje da je reč bila o srednjem stepenu intoksikacije alkoholom, koju klinički karakteriše moguća značajna emotivna nestabilnost, poremećaj ponašanja, raspoloženja i orijentacije u vremenu i prostoru.”

46. 9. avgusta 2001. godine Ambasada Ruske Federacije na Kipru zahtevala je od Šefa policijske stanice u Limasolu kopije istražnih dokumenata koji se odnose na smrt gđice Ranceve.

47. 13. septembra 2001. godine podnosilac predstavke se obratio zahtevom Javnom tužiocu Okruga Čeljabinsk, da bi ovaj u njegovo ime tražio besplatnu pravnu pomoć od Javnog tužioca Republike Kipar, kao i oslobođenje od plaćanja sudskih troškova radi sprovođenja dopunske istrage u vezi sa okolnostima smrti njegove ćerke na Kipru.

48. Svojim pismom od 11. decembra, Zamenik vrhovnog javnog tužioca Ruske Federacije obavestio je Ministra pravde Republike Kipar da je Javno tužilaštvo Okruga Čeljabinsk sprovelo postupak ispitivanje uzroka smrti gđice Ranceve, uključujući obdukcionu analizu. On je prosledio zahtev, datiran 8. oktobra 2001. godine, koji je sačinjen na osnovu Evropske Konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima („the Mutual Assistance Convention” – vidi stavove 175 do 178).

49. Zaključci, *inter alia*, sadrže sledeće (obezbeđen prevod):

„Službenici policije su odbili da liše slobode Rancevu O.N. s obzirom na njeno pravo da ostane na teritoriji Kipra do 14 dana nakon gubitka prava na rad, odnosno do 2. aprila 2001. godine. Tada je g-din [M.A.] predložio da se Rancevoj O.N. odredi policijsko zadržavanje do jutra zbog stanja alkoholisanosti. Njegov predlog je odbijen s obzirom na to da je, na osnovu policijskih objašnjenja, Ranceva O.N. izgledala kao trezna osoba, pristojno se ponašala, bila smirena, stavljajući šminku. M.A., zajedno s jednom još uvek nepoznatom osobom, u 05.30 ujutru, 28. marta 2001. godine odveo je Rancevu O.N. iz policijske stanice u stan lica [D.P.] ... gde su (oni) pripremali obrok i, u 06.30 ujutru zaključali Rancevu O.N. u sobu na gornjem nivou stana, na sedmom spratu pomenute zgrade.”

50. U zahtevu se posebno podvlači zaključak veštaka čeljabinskog biroa za sudsku medicinu da je pad gđice Ranceve bio dvostepen, tako da je najpre udarila leđima a potom prednjom stranom tela. U zahtevu je primećeno da je ovaj zaključak kontradiktoran nalazima kiparske obdukcione analize uzroka smrti,

prema kojima je smrt gđice Ranceve nastupila kao posledica pada licem na dole. U zahtevu je dalje rečeno:

„Moguće je pretpostaviti da je prilikom pada žrtva mogla kriknuti zbog straha. Međutim, to bi bilo u suprotnosti sa nalazima istrage, koji sadrže svedočenje stanara s drugog sprata pomenute zgrade, koji se nalazio na istom vertikalnom nizu loda, prema kome je telo u tišini palo na asfalt...”

51. U zaključcima izveštaja stoji:

„Sudeći na osnovu izveštaja istražitelja koji je bio upućen g-dinu Rancevu, istraga je okončana zaključkom da se smrt Ranceve O.N. desila pod čudnim i nerazjašnjenim okolnostima, što zahteva dopunsku istragu.”

52. Okružni javni tužilac je stoga zahtevao, u skladu sa Sporazumom o uzajamnoj pravnoj pomoći (Legal Assistance Treaty), sprovođenje dopunske istrage okolnosti pod kojima je gđica Ranceva izgubila život u cilju utvrđivanja uzroka smrti, te eliminisanja kontradiktornosti raspoloživih dokaza; zatim da se identifikuju lica koja raspolažu bilo kakvim informacijama u vezi sa okolnostima smrti i da se od njih uzmu izjave odnosno svedočenja; da se ispita postupanje različitih lica u vezi sa mogućim optužbama za ubistvo i/ili otmicu kao i protivpravno lišavanje slobode, te da se posebno istraži učešće M.A.; da se podnosiocu predstavke pruži uvid u spise tokom istrage, da se vlastima Rusije obezbede kopije konačnih odluka pravosudnih organa u vezi sa istragom smrti gđice Ranceve; i da se podnosiocu predstavke obezbedi besplatna pravna pomoć kao i da se on oslobodi od plaćanja sudskih troškova.

53. 27. decembra 2001. godine Ruska Federacija je pisala Ministarstvu pravde Republike Kipar zahtevajući, u ime podnosioca, da se pokrene krivični postupak u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve, da podnosiocu predstavke bude omogućeno pojavljivanje u svojstvu oštećenog lica koje se pridružuje krivičnom gonjenju, te da mu bude pružena besplatna pravna pomoć.

54. 16. aprila 2002. godine Ambasada Ruske Federacije na Kipru prenela je Ministarstvu pravde i javnog reda Republike Kipra zahteve, datirane 11. decembra odnosno 27. decembra 2001. godine, koje je uputio Vrhovni javni tužilac Ruske Federacije u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve, na osnovu Sporazuma o međusobnom pružanju pravne pomoći.

55. 25. aprila 2002. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije ponovilo je svoj zahtev za pokretanjem krivičnog postupka u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve i zahtev podnosioca predstavke da bude smatran oštećenim u tom postupku kako bi mogao u svojstvu svedoka podnositi dokaze, kao i njegov zahtev u vezi sa pružanjem pravne pomoći. Takođe, Tužilaštvo je naglasilo svoj zahtev da bude redovno obavestavano o svim odlukama pravosudnih organa koje budu donete.

56. 25. novembra 2002. godine, podnosilac predstavke je podneo svoj zahtev ruskim vlastima da dobije svojstvo oštećenog u postupku koji se odnosi na smrt njegove kćeri, ponovivši svoj zahtev za pružanjem pravne pomoći. Njegov zahtev je kiparskom Ministarstvu pravde uputilo Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije.

57. Pismom, koje je 27. decembra uputio Ministarstvu pravde Republike Kipar, Pomoćnik Vrhovnog javnog tužioca Ruske Federacije je podsetio na detaljan i obrazložen zahtev podnosioca predstavke za pokretanje krivičnog postupka u vezi sa okolnostima smrti njegove kćeri na Kipru, koji je prethodno prosleđen kiparskim vlastima u skladu sa Konvencijom o uzajamnoj pomoći u pravnim stvarima i Sporazumu o pružanju pravne pomoći. U pismu se primećuje da nikakva informacija u prethodnom smislu do tada nije dobijena i zahteva se odgovor.

58. 13. januara 2003. godine Ambasada Rusije je uputila pismo Ministarstvu spoljnih poslova Republike Kipar zahtevajući hitan odgovor na prethodno upućeni dopis kojim se zahtevala pravna pomoć u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve.

59. Pismima od 17. i 31. januara 2003. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije primetilo je da nije dobilo bilo kakav odgovor kiparskih vlasti u vezi sa prethodnim zahtevima za pružanjem pravne pomoći, te je isti zahtev ponovljen.

60. 4. marta 2003. godine Ministarstvo pravde Kipra je obavestilo Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije da je u smislu njihovog zahteva već postupila kiparska policija. U odgovoru su priloženi pismo Šefa policije i policijski izveštaj od 8. jula 2002. godine, koji se odnosi na posetu podnosioca predstavke policijskoj stanici u Limasolu, avgusta 2001. godine.

61. 19. maja 2003. godine Ambasada Rusije je pismom upućenom Ministarstvu inostranih poslova Kipra zahtevala hitan odgovor na prethodni zahtev za pružanjem pravne pomoći u vezi sa utvrđivanjem okolnosti smrti gđice Ranceve.

62. 5. juna 2003. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije je podnelo još jedan zahtev u skladu sa Sporazumom o uzajamnoj pravnoj pomoći. Tužilaštvo je zahtevalo da se sprovede dopunska istraga okolnosti pod kojima je gđica Ranceva izgubila život, obzirom da je odluka od 27. decembra 2001. bila nezadovoljavajuća. U zahtevu se naročito primećuje da uprkos čudnim okolnostima incidenta i priznanju da je gđica Ranceva pokušala da pobjegne iz stana u kome je bila držana, odluka nije ni na koji način dotakla protivrečne iskaze relevantnih svedoka, niti je sadržavala bilo kakav detaljan opis nalaza obdukcije koju su obavile kiparske vlasti.

63. 8. jula 2003. godine Ambasada Ruske Federacije je pismeno zahtevala od Ministarstva inostranih poslova Republike Kipar odgovor na prethodno ispostavljene zahteve kao stvar naročite hitnosti.

64. 4. decembra 2003. godine Komesar za ljudska prava Ruske Federacije je prosledio žalbu podnosioca predstavke na neadekvatan odgovor kiparskih vlasti Ombudsmanu Republike Kipar.

65. 17. decembra 2003. godine, u odgovoru na zahteve ruskih vlasti (vidi stav), Ministarstvo pravde Republike Kipar je prosledilo Vrhovnom javnom tužiocu Ruske Federacije novi izveštaj koji su sačinili kiparski policijski organi, datiran 17. novembra 2003. godine. Izveštaj je sačinio jedan od službenika policije koji je bio prisutan na mestu događaja 28. marta 2001. godine, koji je takođe pružio kratke odgovore na pitanja koja su postavile ruske vlasti. U izveštaju se ponavlja da su svedoci ispitani i uzete izjave. Izveštaj ponavlja da su dokazi uzeti u razmatranje tokom istražnih radnji. U daljem tekstu se navodi (prevod):

„Oko 06.30 ujutru 28. marta 2001. godine preminula je izašla na balkon svoje sobe kroz balkonska vrata, sišla do vrata na balkonu koji se nalazio jedan nivo niže uz pomoć čaršava koje je zavezala za zaštitnu ogradu balkona. Tom prilikom je preko ramena nosila svoju tašnu. Potom je, uhvativši se za zaštitnu aluminijumsku ogradu balkona, pokušala da se spusti sprat niže do drugog stana da bi pobjegla. Pod nepoznatim okolnostima pala je na ulicu, što je bio uzrok povreda koje je pretrpela, a koje su prouzrokovale smrt.”

66. U izveštaju se primećuje da nije poznato zašto je gđica Ranceva napustila stan 19. marta 2001. godine, ali se na osnovu istrage zaključuje (prevod):

„... da preminula nije želela da bude proterana sa Kipra, te obzirom da je njen poslodavac bio na ulazu u stan u kome je bila gost, odlučila je da rizikuje i pokuša da pobjegne preko balkona, usled čega je pala i trenutno izgubila život.”

67. Kada je reč o primedbama koje se odnose na obdukciju izvršenu na Kipru i navodne nesaglasnosti nalaza patologa iz Rusije sa izveštajem kiparskih stručnjaka, izveštaj navodi da su sve primedbe prenete kiparskom patologu koji je bio zadužen za sprovođenje obdukcije. On je odgovorio da su njegovi zaključci dovoljni i da nikakve dodatne informacije nisu potrebne. Konačno, u izveštaju se ponavlja da je istraga zaključila da ne postoje bilo kakvi pokazatelji bilo čije krivične odgovornosti za smrt gđice Ranceve.

68. Svojim pismom od 17. avgusta 2005. godine Ambasador Rusije na Kipru je zahtevao dalje informacije u vezi sa javnom raspravom koja je bila zakazana za 14. oktobar 2005. godine i ponovio zahtev podnosioca predstavke za dobijanje besplatne pravne pomoći. Kiparsko Ministarstvo pravde odgovorilo je slanjem faksa, 21. septembra 2005. godine, kojim Okružni sud u Limasolu potvrđuje da nije u stanju da uoči bilo kakvu vezu sa predmetom u kome je javna rasprava zakazana za 14. oktobar, zahtevajući razjašnjenje od ruskih vlasti.

69. 28. oktobra 2005. godine podnosilac predstavke je tražio od ruskih vlasti da pribave svedočenja od dve mlade Ruskinje, sada sa prebivalištem u Rusiji, koje su nekada radile sa gđicom Rancevom u kabareu u Limasolu i koje bi mogle da svedoče o seksualnom iskorišćavanju koje se tamo dešavalo. On je 11. novembra 2005. godine ponovio svoj zahtev. Ruske vlasti su odgovorile da traženo svedočenje mogu pribaviti samo na osnovu zahteva vlasti sa Kipra u tom smislu.

70. Pismom od 22. decembra 2005. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije obratilo se Ministru pravde Kipra tražeći dobijanje informacija u vezi sa ponovnom istragom uzroka smrti gđice Ranceve, takođe zahtevajući

informaciju u vezi sa mehanizmom žalbenog postupka protiv kiparskih sudskih odluka. U pismu se navodi da je prema raspoloživim informacijama, javna rasprava zakazana za 14. oktobar 2005. godine otkazana zbog nedostatka iskaza državljanke Ruske Federacije koje su radile u kabareu sa gđicom Rancevom. Dopisom se zaključuje da postoji spremnost da se izađe u susret bilo kom zahtevu Kipra za pravnu pomoć radi prikupljanja novih dokaza.

71. Prema tvrdnjama podnosioca predstavke, januara 2006. godine Državni tužilac Republike Kipar je njegovom advokatu potvrdio da je spreman da naloži ponovno otvaranje istrage, ukoliko dobije nove dokaze koji bi ukazivali na postojanje krivične odgovornosti.

72. 26. januara 2006. godine Ambasada Rusije je pisala na adresu kiparskog Ministarstva pravde zahtevajući dobijanje obaveštenja o odloženom ročištu koje je bilo zakazano za 14. oktobar 2005. godine. Ministarstvo pravde je svoj odgovor poslalo faksom, 30. januara 2006. godine, potvrdivši da ni Okružni sud u Limasolu ni Vrhovni sud Republike Kipar ne raspolažu spisima koji se odnose na bilo kakvu raspravu ili postupak u vezi sa pomenutim predmetom, zatraživši dalja pojašnjenja u vezi sa detaljima navedenog postupka.

73. 11. aprila 2006. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije se obratilo pismom Ministarstvu pravde Kipra zahtevajući nove relevantne informacije u vezi sa otkazanim ročištem u ponovnom istražnom postupku, ponovivši pri tom svoje pitanje u vezi sa žalbenim postupkom na Kipru.

74. 14. aprila 2006. godine, ruskim vlastima je odgovorio Državni tužilac Kipra koji je naglasio da ne vidi razlog da zahteva od ruskih pravosudnih organa da obezbede iskaze dve Ruskinje koje je identifikovao podnosilac, u svojstvu svedoka. Ako se pomenute osobe nalaze na Kipru, njihova svedočenja može pribaviti kiparska policija, a ako su u Rusiji, vlastima Rusije nije potrebna saglasnost kiparskih da bi od njih uzele iskaz.

75. 26. aprila 2006. godine Ministarstvo pravde Kipra je odgovorilo Vrhovnom javnom tužilaštvu Ruske Federacije, ponovo istakavši zahtev da im se pruže dodatne informacije u vezi sa navodnim otkazanim ročištem pred sudom koje je bilo predmet zahteva ruskih vlasti.

76. 17. juna 2006. godine Vrhovno javno tužilaštvo Ruske Federacije je uputilo dopis Državnom tužiocu Republike Kipar, podsećajući na nerešen zahtev za obnavljanje istrage povodom okolnosti oko smrti gđice Ranceve, i zahtevalo obaveštenja o napretku postupka u toj stvari.

77. 22. juna i 15. avgusta 2006. godine podnosilac predstavke je ponovio svoj zahtev ruskim vlastima da se uzmu iskazi od dve Ruskinje.

78. 17. oktobra 2006. godine Ministarstvo pravde Kipra je potvrdilo Vrhovnom javnom tužilaštvu Ruske Federacije da je istraga uzroka smrti gđice Ranceve okončana 27. decembra 2001. godine i da je utvrđeno da je uzrok njene smrti bio nesrećan slučaj. U pismu se kaže:

„Nikakva žalba nije izjavljena protiv ove odluke suda, zbog nedostatka drugih dokaza”.

79. 25. oktobra 2006. godine, 27. oktobra 2006. godine, 3. oktobra 2007. godine i 6. novembra 2007. godine podnosilac predstavke ponavljao je svoj zahtev ruskim vlastima da se uzmu iskazi pomenute dve državljanke Rusije.

II. IZVEŠTAJI O POLOŽAJU „UMETNIKA“ NA KIPRU

A. Ex officio izveštaj Ombudsmana Republike Kipar o postupku ulaska i zapošljavanja stranih državljanke kao umetnica na mestima za zabavu na Kipru od 24. novembar 2003. godine

80. Novembra 2003. godine, Ombudsman Republike Kipar je objavila izveštaj o „umeticima” na Kipru. U uvodu, ona je objasnila razloge objavljivanja svog izveštaja (svi navodi su iz prevoda izveštaja koji je pružila Država Kipar):

„S obzirom na okolnosti pod kojima je Oksana Ranceva izgubila život i u svetlu sličnih slučajeva koji su bili izneti u javnost u vezi s nasiljem ili smrću stranih državljanke koje su došle na Kipar da rade kao „umetnice”, odlučila sam da pokrenem *ex officio* istragu...”

81. U pogledu određenih činjenica u vezi sa slučajem gđice Ranceve, Ombudsman je primetila sledeće:

„Nakon formalnog imigracionog postupka, ona je počela da radi 16. marta 2001. godine. Tri dana kasnije ona je napustila kabare i mesto u kome je boravila, iz razloga koji nikad nisu bili razjašnjeni. Poslodavac je to prijavio Odeljenju uprave za strane državljanke i imigrante u Limasolu. Međutim, ime (Oksane) Ranceve nije bilo na listi lica koja su na policijskoj poternici, iz takođe nepoznatih razloga.”

82. Ona je dalje primetila sledeće:

„Razlog zbog kojeg je policija Oksanu Rancevu predala njenom poslodavcu, umesto da je pusti na slobodu ostaje nepoznat, s obzirom na to da nije postojao nalog za njeno hapšenje niti nalog za njeno proterivanje.”

83. Izveštaj Ombudsmana se ticao istorije zapošljavanja mladih stanih državljanke kao umetnica, naglašavajući da je reč „umetnica” na Kipru postao sinonim za „prostitutku”. U njenom izveštaju je objašnjeno da je od sredine 1970. godine hiljade mladih žena na legalan način došlo na Kipar da radi kao umetnice, a zapravo su radile kao prostitutke u nekom od mnogih kabarea. Od početka 1980. vlasti su uložile napor da uvedu strožiji režim, u cilju osiguravanja efikasnog praćenja imigracije i ograničavanja „dobro poznatog i opšte prepoznatljivog fenomena žena koje dolaze na Kipar da rade kao umetnice”. Međutim, određen broj predloženih mera nikada nije bio primenjen usled prigovora menadžera kabarea i agenata ovih umetnica.

84. U izveštaju Ombudsmana se primećuje da su tokom 1990. godina na tržištu prostitucije počele da rade žene uglavnom iz bivših republika Sovjetskog Saveza. Ona je zaključila sledeće:

„Tokom istog perioda može se primetiti napredak u vezi sa primenom mera kontrole ove pojave i usvajanjem nove društvene politike. Međutim, nije došlo do napretka u vezi sa seksualnom eksploatacijom, trgovinom ljudima, i kretanjem žena pod režimom savremenog ropstva.”

85. U vezi sa načinom života i radnim uslovima umetnica, u izveštaju se navodi sledeće:

„Većina žena koje dolaze u zemlju da rade kao umetnice dolaze iz siromašnih porodica iz post-socijalističkih država. Većina njih poseduje određen stepen obrazovanja... Veoma malo njih su zapravo profesionalne umetnice. One su najčešće svesne da će biti prisiljene da se bave prostitucijom. Međutim, one obično nisu upoznate sa uslovima rada pod kojima će se tim poslom baviti. Postoje, takođe, slučajevi u kojima strane državljanke dolaze na Kipar zbog posla, sa uverenjem da će raditi kao konobarice ili plesačice, i da će samo praviti društvo klijentima uz piće ('konzumacija'). One su pod pritiskom i pretnjama prisiljene da se povinuju pravim uslovima rada...

Strane državljanke koje ne podlegnu ovakvom pritisku bivaju primorane od strane njihovih poslodavaca da se pojave pred Odeljenjem uprave policije za poslove sa stranim državljanima i imigrantima kako bi saopštile svoju želju da prekinu ugovor i napuste Kipar, dajući izjavu na osnovama prividne volje... Potom ih poslodavac može brzo zameniti drugim umetnicama...

Umetnice koje su strani državljanici od momenta ulaska na teritoriju Republike Kipar do njihovog odlaska su pod stalnom prisiljavanjem i zaštitom njihovih poslodavaca. Nakon što završe sa poslom nije im dozvoljeno da se slobodno kreću. Postoje ozbiljni prigovori u slučajevima kada umetnice ostaju zaključane u prostorijama svog boravišta. Štaviše, njihove pasoše i ostala lična dokumenta zadržavaju njihovi poslodavci ili agenti. One koje odbiju da se povinuju bivaju kažnjene, kako putem fizičkog nasilja tako i nametanjem provizije koja se uglavnom sastoji od odbijanja procenta od zarade od pića, 'konzumacija' ili prostitucije. Naravno, ovi iznosi su uključeni u ugovor koji umetnice potpisuju.

...

Uopšte, umetnice borave u hotelima sa jednom ili bez zvezdica, stanovima ili gostinjskim kućama koje se nalaze pored ili na spratu iznad kabarea, čiji su vlasnici njihovi agenti ili vlasnici kabarea. Ta mesta su pod stalnom zaštitom. Tri ili četiri žene spavaju u jednoj sobi. Prema policijskim izveštajima, mnoge od tih zgrada su neodgovarajuće za stanovanje, te im nedostaju adekvatni higijenski uslovi.

... Konačno, primećeno je da po njihovom dolasku na Kipar, umetnice bivaju već opterećene dugom, na primer troškovima puta, provizijama koje im odbijaju njihovi agenti koji ih dovedu na Kipar ili provizijama koje im odbija agent koji ih je pronašao u državi njihovog porekla. Stoga su one u obavezi da rade pod bilo kakvim uslovima, kako bi u najmanju ruku platile svoje dugove.” (*fusnota izostavljena*)

86. U vezi sa regrutovanjem mladih žena u državama njihovog porekla, u izveštaju se navodi:

„Posao pronalazjenja žena koje dolaze na Kipar radi posla obično preuzima lokalni agent u saradnji sa svojim partnerima u istom poslu iz različitih zemalja i sa njima ugovara poslove. Nakon najviše šest meseci rada na Kipru, brojne umetnice bivaju poslate u Liban, Siriju, Grčku ili Nemačku.”

87. Ombudsman primećuje da je policiji bio upućen mali broj prijavi od samih žrtava trgovine ljudima:

„Policija je objasnila da je razlog malom broju podnetih prijava strah koji umetnice osećaju, pošto su im njihovi podvodači pretili smrću...”

88. Ona je dalje primetila su zaštitne mere za žrtve koje su podnele prijavu bile nedovoljne. Iako im je bilo dozvoljeno da rade negde drugde, od njih se zahtevalo da rade na nekom sličnom radnom mestu. Njihov prethodni poslodavac je lako mogao da ih pronađe.

89. Ombudsman zaključuje sledeće:

„Pojava trgovine ljudima se znatno povećala i razvila širom sveta. Trgovina ljudima se ne odnosi samo na seksualnu eksploataciju već i na eksploataciju zapošljavanja pod uslovima koji odgovaraju ropstvu i ropskom položaju...”

Na osnovu podataka iz ovog izveštaja primećeno je da Kipar poslednje dve decenije nije samo odredište već i tranzitna država u kojoj se žene sistematski uvode na tržište prostitucije. Ovo je takođe rezultat visokog stepena tolerancije imigracionih vlasti prema ovoj stvari, koje su potpuno svesne šta se zaista dešava.

Na osnovu državne politike koja se odnosi na izdavanje viza za ulazak u zemlju i radnih dozvola radi zapošljavanja u lokalima za zabavu, hiljade stranih državljanke su bez nekog mehanizma kontrole i prevencije ušle u zemlju na zakonit način da bi zapravo radile kao umetnice u nelegalnim uslovima rada. Pod različitim oblicima pritiska i prisile većina ovih žena je primorana od strane svojih poslodavaca na prostituciju pod okrutnim uslovima, čime se krše osnovna ljudska prava, kao što su individualna sloboda i ljudsko dostojanstvo (*fusnota izostavljena*).”

90. Iako smatra da je postojeći zakonski okvir za borbu protiv trgovine ljudima i seksualne eksploatacije zadovoljavajući, Ombudsman primećuje da nikakve praktične mere nisu preduzete da bi se sprovela navedena politika, navodeći sledeće:

„...Različita odeljenja i službe koje se zadužene da se bave ovim problemom, često nisu svesne materije i nisu dobro obučene ili ignorišu svoje obaveze sadržane u Zakonu ...”

B. Izvodi iz izveštaja Komesara za ljudska prava Saveta Evrope od 12. februara 2004. godine koji se odnosi na posetu Kipru juna 2003. godine (CommDH(2004)2)

91. Komesar za ljudska prava Saveta Evrope je posetio Kipar u junu 2003. godine i, u svom potonjem izveštaju od 12. marta 2004. godine, je izvestio o pitanjima koja su se ticala trgovine ženama na Kipru. U izveštaju se navodi, *inter alia*, sledeće:

„29. Nije teško shvatiti kako je Kipar, uzimajući u obzir njegov izvanredan ekonomski i turistički razvoj, postao glavno odredište za trgovinu ljudima na istočnom delu Mediterana. Odsustvo imigracione politike i nedostaci zakonodavstva u ovoj oblasti samo su podstakli ovu pojavu”.

92. U vezi sa pravnim okvirom koji je na Kipru bio na snazi (vidi potonje stavove 127 do 131), Komesar je primetio:

„30. Vlasti su odgovorile merama na zakonodavnom nivou. Zakon iz 2000. (broj 3(I), od 2000. godine) je ustanovio pogodan pravni okvir za suzbijanje trgovine ljudima i seksualnu eksploataciju dece. Po ovom zakonu, svaki čin koji se može prepoznati kao trgovina ljudima u svetlu Konvencije za suzbijanje trgovine ljudima i eksploatacije i prostitucije drugih, zajedno sa delima slične prirode po zakonu je krivično delo kažnjivo sa 10 godina zatvora, a zaprećena kazna se uvećava do 15 godina zatvora, ukoliko su žrtve mlađe od 18 godina. Delo seksualne eksploatacije povlači izricanje zatvorske kazne u trajanju od 15 godina. Počiniocima ovog dela, koji su lica iz neposrednog okruženja žrtve ili su u položaju autoriteta ili uticaja nad žrtvom, izreći će se kazna od 20 godina zatvora. Prema odredbama člana 4, korišćenje dece za proizvodnju ili prodaju pornografskih materijala je krivično delo. Član 7 jemči državnu pomoć, uz razumna ograničenja, žrtvama eksploatacije; takva pomoć obuhvata dodatak za izdržavanje, privremeni smeštaj, medicinsku negu i psihijatrijsku pomoć. Član 8 reafirmiše pravo na naknadu štete žrtvama naglašavajući ovlašćenja sudova da odrede nadoknadu na osnovu stepena eksploatacije ili prinude koju je okrivljeni vršio nad žrtvom. Strani državljanin legalno zaposlen na Kipru, koji je žrtva seksualne eksploatacije može se obratiti vlastima kako bi pronašao drugi posao do vremena isticanja prvobitne radne dozvole (član 9). Konačno, Savet ministara, prema članu 10, postavlja žrtvama staratelja, sa osnovnim dužnostima kao što su savetovanje i pomaganje, ispitivanje prijava za eksploataciju, gonjenje krivaca, kao i uočavanje bilo kakvog nedostatka ili praznina u zakonu, s ciljem davanja preporuka za njihovo otklanjanje.”

93. Kada je reč o praktičnim merama, Komesar je primetio:

„Na praktičnom nivou, Država je uložila trud da zaštiti žene koje su podnele prijavu protiv svojih poslodavaca, dozvoljavajući im da ostanu u zemlji kako bi svojim iskazima osnažile optužnicu. U određenim slučajevima, žrtve su ostale na Kipru na teret budžeta Države tokom istrage.”

94. Međutim, Komesar je kritikovao propust vlasti u rešavanju problema prekomernog broja mladih stranih državljanke koje dolaze na Kipar da bi radile u kabare klubovima:

„32. Međutim, pored krivičnog gonjenja, preventivne mere kontrole su mogle biti uvedene. Kako su same vlasti priznale, broj mladih žena koje dolaze na Kipar da bi radile kao umetnice u noćnim klubovima je nesrazmeran u odnosu na broj stanovnika na ostrvu.”

C. Izvodi iz dodatnog izveštaja Komesara Saveta Evrope za ljudska prava od 26. marta 2006. u vezi sa praćenjem napretka u primeni njegovih preporuka (CommDH(2006)12)

95. Dana 26. marta 2006. godine, Komesar za ljudska prava Saveta Evrope objavio je dodatni izveštaj u kome je procenjivao napredak Države Kipar u pogledu primene preporuka iz prethodnog izveštaja. Kada je reč o pitanjima trgovine ljudima, u izveštaju se navodi:

„48. Komesar primećuje u svom izveštaju od 2003. godine da je broj mladih žena koje dolaze na Kipar da rade kao umetnice u noćnim klubovima prekomeran u odnosu na broj stanovnika na ostrvu, te da bi vlasti trebalo da razmotre uvođenje preventivnih mera kako bi kontrolisale ovu pojavu, paralelno sa donetim zakonskim zaštitnim merama. Konkretno, Komesar je preporučio da vlasti usvoje i primene akcioni plan u borbi protiv trgovine ljudima.”

96. U nastavku izveštaja:

„Takozvana viza za „kabare umetnike” je zapravo dozvola za ulazak u zemlju i rad u noćnim klubovima i barovima. Ove dozvole važe 3 meseca i mogu se produžiti za još 3 naredna meseca. Dozvola se izdaje na zahtev koji podnosi vlasnik pravnog lica (noćnog kluba), u ime žene u pitanju. Oko 4000 dozvola se izdaje tokom svake godine, a oko 1200 žena istovremeno radi u pomenutom vremenu i većina njih je poreklom iz istočne Evrope. Imigraciona služba pripremila je poseban informacioni letak, i on je preveden na četiri jezika. Strane državljanke koje ulaze u zemlju sa ovakvom dozvolom dobijaju letak, koji je dostupan na internet stranici Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva spoljnih poslova, a kopije letaka se šalju konzulatima Republike Kipar u Ruskoj Federaciji, Bugarskoj, Ukrajini i Rumuniji, kako bi ove žene bile informisane pre dolaska na Kipar. Na letku su navedena njihova prava i obaveze njihovih poslodavaca. Vlasti su svesne da će mnoge od žena koje dolaze na Kipar sa pomenutim vizama za umetnike zapravo raditi kao prostitutke.”

97. U izveštaju Komesara istaknuti su skorašnji i nerešeni slučajevi na Kipru:

„50. Novi Zakon o trgovini ljudima se trenutno razmatra. Novi zakon će uključivati ostale oblike eksploatacije kao što je trgovina radnom snagom i trgovina ljudima u cilju seksualne eksploatacije. Kipar je potpisao ali nije ratifikovao Konvenciju Saveta Evrope za suzbijanje trgovine ljudima.

51. Kancelarija Državnog tužioca je pripremila Nacionalni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima. Akcioni plan je predstavljen i odobren od strane Saveta ministara u aprilu 2005. godine. Neke nevladine organizacije žalile su se da nisu bile uključene u proces konsultacija i javne rasprave. Ministarstvo unutrašnjih poslova je zaduženo za sprovođenje Akcionog plana. Prema ovom aktu, žene koje su uključene u slučajeve seksualne eksploatacije ili podvođenja neće biti hapšene niti će se protiv njih podizati optužnica, već će se smatrati žrtvama, te će biti pod zaštitom Ministarstva rada i socijalnih pitanja. Žrtve koje su nastupale pred sudom kao svedoci, mogu ostati na Kipru sve do okončanja postupka. One imaju mogućnost da rade, ili, ukoliko to ne žele, Ministarstvo će pokriti troškove njihovog boravka, kao i zdravstvenih i drugih potreba. Napravljen je poseban priručnik sa uputstvima za postupanje sa žrtvama trgovine ljudima, koji je prosleđen svim ministrima i odeljenjima u Vladi, kao i nevladinim organizacijama u cilju savetovanja.

52. Trenutno ne postoji posebna sigurna kuća ili sklonište za žrtve trgovine ljudima, iako vlasti mogu obezbediti smeštaj žrtvama u dvema sobama u domovima za penzionere u državnom vlasništvu, koji su dostupni u svakom većem gradu. Sigurna kuća u Limasolu uskoro bi trebalo da bude otvorena, sa mogućnošću smeštaja 15 žena, obezbeđujući pružanje usluga socijalnog radnika, advokata i profesionalnog savetnika.”

98. U pogledu preduzetih koraka na unapređenju prikupljanja informacija i istraživanja trgovine ljudima, Komesar je primetio sledeće:

„53. Kancelariju za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima je osnovala policija u aprilu 2004. godine. Uloga Kancelarije je da prikuplja i procenjuje obaveštenja i podatke koji se tiču trgovine ljudima, da koordinira operacije svih policijskih odeljenja i odseka, da organizuje i učestvuje u operacijama, da prati slučajeve koji su pod istragom, odnosno u predkrivičnom ili tokom postupka pred sudom. Kancelarija takođe priprema izveštaje o trgovini ljudima i istražuje dečiju pornografiju na internetu. Povrh toga, kancelarija organizuje edukativne seminare koje vodi Policijska akademija Kipra.

54. Prema statističkim informacijama za period od 2000. do 2005. godine, koje je pružila policija, postoji jasno uvećanje broja zabeleženih slučajeva u vezi sa krivičnim delima seksualne eksploatacije, podvođenja i zarađivanja od prostitucije i sl. Nvladine

organizacije potvrđuju da je uvećan stepen svesnosti u vezi sa pitanjima o trgovini ljudima.”

99. Konačno, u vezi sa preventivnim merama, Komesar je istakao skorašnji pozitivni razvoj:

„55. Mere prevencije i suzbijanja ove pojave takođe je preduzela policija, poput racija u kabareima, inspekcija, razgovora sa ženama, saradnje sa medijima i kontrole oglašavanja u različitim listovima. Policija je obezbedila anonimnu besplatnu telefonsku liniju gde svako može da potraži pomoć ili pruži informacije. Kabarei koji su pod istragom su stavljeni na crnu listu te im je onemogućeno da podnose zahteve za izdavanje novih viza.

56. Kiparske vlasti su uložile napore da poboljšaju identifikaciju i upućivanje žrtava, konkretno, u tu svrhu je obučeno 150 policajaca. Međutim, prema izveštajima nevladinih organizacija, i dalje vlada kultura prema kojoj policija tretira žene ne kao žrtve već kao dobrovoljne učesnike akta, te identifikacija žrtava ostaje neadekvatna.”

100. U izveštaju se dolazi do sledećeg zaključka:

„57. Trgovina ljudima je jedan od najbitnijih i najsloženijih problema u vezi s poštovanjem ljudskih prava sa kojima su suočene Države potpisnice Saveta Evrope, uključujući i Kipar. Postoji očigledan rizik da mlade žene koje dođu na Kipar na osnovu vize za umetnike mogu postati žrtve trgovine ljudima ili kasnije postati žrtve zlostavljanja ili prisile. Ove žene su zvanično zaposlene kao plesačice u kabareu ali se ipak od njih očekuje da rade i kao prostitutke. One su obično iz zemalja sa manjim prosečnim primanjima u odnosu na Republiku Kipar, te se one mogu naći u ranjivom položaju da bi odbile zahteve od svojih poslodavaca ili klijenata. Sistem sam po sebi, koji podrazumeva da vlasnik pravnog lica (noćnog kluba) podnosi prijave za izdavanje dozvole za rad u ime žena, često čini žene zavisnim od svojih poslodavaca ili agenata, te se povećava rizik da one upadnu u mrežu trgovine ljudima.

58. Komesar poziva kiparske vlasti da budu posebno oprezne prilikom praćenja situacije i da obezbede da sistem izdavanja viza za umetnike ne služi da se omogući trgovina ljudima ili prisilna prostitucija. U ovom kontekstu, Komesar podseća na primerenu reakciju luksemburških vlasti povodom sličnih razloga za zabrinutost koji su izraženi u njegovom izveštaju koji se odnosio na tu zemlju, te ukidanje viznog režima za kabare umetnice koje je povodom toga preduzeto. Promene dosadašnje prakse mogu, u najmanju ruku, da ustanove obavezu da se žene same prijavljuju za dobijanje vize, i da im se obezbedi letak sa informacijama o njihovim pravima pre ulaska u zemlju.

59. Komesar pozdravlja novi Nacionalni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima kao prvi korak u rešavanju ovog problema i podstiče Ministarstvo unutrašnjih poslova da obezbedi njegovo sprovođenje. Novi zakon o trgovini ljudima, kada bude donet, igraće takođe bitnu ulogu. Različite policijske aktivnosti kao odgovor na ovu pojavu, poput osnivanja Kancelarije za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima, takođe treba pozdraviti.

60. U cilju poštovanja ljudskih prava lica koja su žrtve trgovine ljudima, vlasti moraju biti u mogućnosti da prepoznaju žrtvu i upute je specijalizovanim agencijama koje mogu da pruže sklonište i zaštitu, kao i službama socijalne podrške. Komesar poziva kiparske vlasti da nastave sa obučavanjem policajaca u prepoznavanju i upućivanju žrtve, i podstiče vlasti da u ovoj oblasti uključe žene policajce. Takođe je posebno uspostaviti delotvorniju saradnju sa nevladinim organizacijama i učesnicima civilnog društva. Komesar izražava nadu da će sigurna kuća u Limasolu što pre početi sa radom.”

D. Izvodi iz izveštaja Komesara Saveta Evrope za ljudska prava od 12. decembra 2008. nakon posete Kipru u periodu od 7. do 10. jula 2008. (CommDH)+(2008)36)

101. Komesar za ljudska prava je nedavno objavio svoj izveštaj nakon posete Kipru jula 2008. Izveštaj govori o događajima koji se odnose na trgovinu ljudima, ističući da je glavni problem bila trgovina ženskim licima zarad eksploatacije u mnogim evropskim zemljama, uključujući i Kipar. U izveštaju se navodi sledeće:

„33. Već 2003. godine, Ombudsman je tvrdila da je Kipar uključen u trgovinu ljudima i kao zemlja krajnjeg odredišta i kao zemlja tranzita, te da je veliki broj lica ženskog pola bio ucenjivan i primoravan da pruža seksualne usluge. 2008. godine, ova ostrvska zemlja je još uvek zemlja krajnjeg odredišta za veliki broj žena žrtava trgovine ljudima koje dolaze sa Filipina, iz Rusije, Moldavije, Mađarske, Ukrajine, Grčke, Vijetnama, Uzbekistana i Dominikanske Republike za svrhu seksualne eksploatacije radi profita... Ženama je navodno bila uskraćivana zarada, primoravane su da predaju svoje pasoše i da pružaju seksualne usluge klijentima. Većina ovih žena nije uživala slobodu kretanja, bile su primoravane da rade prekovremeno i živele su u očajnim životnim uslovima, izolovane i pod stalnom prisмотрom.

34. Žrtve trgovine ljudima su dovođene na Kipar uglavnom na osnovu tromesečnih radnih viza za, takozvani, rad u oblastima „umetnosti” ili „zabave” u kabaretskom poslu, koji uključuje i rad u noćnim klubovima i barovima, kao i na osnovu turističkih viza za rad u salonima za masažu po privatnim stanovima... Dozvole za žene o kojima je reč obezbeđivao je vlasnik takvog objekta, u najvećem broju slučajeva takozvanih „kabarea”.

35. Studija sprovedena od strane Mediteranskog instituta za studije roda (MIGS) je rezultovala objavljivanjem izveštaja o trgovini ljudima, oktobra 2007. godine. Izveštaj je pokazao da, kako je procenjeno, 2000 stranih državljanke svake godine dođe na ovo ostrvo sa kratkotrajnim radnim dozvolama da bi radile u oblasti „umetnosti” i „zabave”. Tokom dvadesetogodišnjeg perioda, između 1982. i 2002., došlo je do dramatičnog povećanja broja kabarea na ovom ostrvu, za 111 %...

36. Tokom svoje posete, Komesar je utvrdio da trenutno postoji približno 120 kabarea u Republici Kipar, od kojih svaki zapošljava između 10 i 15 žena...” (*fusnote su izostavljene*)

102. Komesar je zabeležio da je Vlada sprovela opsežne zakonodavne mere protiv trgovine ljudima, inkriminišući sve njene oblike, propisujući kazne i do 20 godina zatvora za krivična dela seksualne eksploatacije, kao i da je obezbedila zaštitu i mere podrške za žrtve (vidi stavove od 127 do 131). Posetio je takođe i novoosnovanu sigurnu kuću koju je ustanovila Vlada, koja je u funkciji od novembra 2007. i bio impresioniran objektom i posvećenošću osoblja. U vezi sa optužbama za korupciju u policiji, u izveštaju je zabeleženo sledeće:

„42. Komesar je uveren da su optužbe za korupciju u policiji u vezi sa trgovinom ljudima izolovani slučajevi. Vlasti su obavestile Komesara da su do sada sprovedene istrage u tri disciplinska slučaja u vezi sa trgovinom ljudima/prostitucijom: jedan ima za rezultat oslobađajući ishod, a istrage druga dva su još u toku. Povrh toga, 2006. godine jedan pripadnik policijskih snaga je osuđen na 14 meseci zatvora i na kraju otpušten iz službe kao posledica optužbi u vezi sa trgovinom ljudima.”

103. U izveštaju se izvode sledeći zaključci u vezi sa dozvolama za rad u oblasti umetnosti na Kipru:

„45. Komesar ponavlja da je trgovina ljudima tj. osobama ženskog pola u cilju seksualne eksploatacije težak i kompleksan problem ljudskih prava sa kojim se suočavaju mnoge države članice Saveta Evrope, uključujući i Kipar. Paradoks svakako postoji u tome da je kiparska vlada učinila napor u sprovođenju zakonodavnih mera u borbi protiv trgovine ljudima i izrazila volju kroz Nacionalni Akcioni Plan 2005., pa ipak nastavlja da izdaje dozvole za rad takozvanim kabaretskim umetnicama i dozvole za rad kabare klubovima. I dok se na papiru izdate dozvole odnose na žene koje će biti angažovane u nekoj vrsti umetničkog posla, u realnosti se zapravo od mnogih ako ne i većine ovih žena očekuje da rade kao prostitutke.

46. Postojanje dozvola za „umetnički” rad vodi u situaciju u kojoj je pravosudnim organima vrlo teško da dokažu prinudu i trgovinu ljudima kao i da se efikasno bore protiv ovih pojava. Na ovu vrstu dozvole se stoga može gledati kao na suprotstavljenu merama preduzetim protiv trgovine ljudima, ili u najmanju meru kao na faktor koji ih čini nedelotvornim.

47. Iz ovih razloga, Komesar izražava žaljenje u vezi sa činjenicom da je dozvola za „umetnički” rad i dalje aktuelna, uprkos tome što je vlada prethodno izrazila rešenost da je ukine. Izgleda da je posebno obaveštenje, koje se daje ženama prilikom ulaska u zemlju radi izdavanja ove dozvole, slabog učinka, iako ta lica moraju da pročitaju i potpišu letak sa ovim obaveštenjem u prisustvu službenih lica.

48. Komesar poziva vlasti Kipra da ukinu postojeći obrazac izdavanja radnih dozvola kabaretskim „umetnicama”...

104. Komesar takođe ponavlja značaj dobro obučениh i motivisanih policijskih snaga u borbi protiv trgovine ljudima i ohrabruje vlasti da obezbede adekvatnu i pravovremenu identifikaciju žrtava.

E. Izveštaj o trgovini ljudima, Stejt dipartment SAD, jun 2008.

105. U svom izveštaju o trgovini ljudima iz 2008., Stejt department SAD beleži:

„Kipar je zemlja krajnjeg odredišta za veliki broj žena žrtava trgovine ljudima sa Filipina, iz Rusije, Moldavije, Mađarske, Ukrajine, Grčke, Vijetnama, Uzbekistana i Dominikanske Republike, odakle se dovode za svrhu seksualne eksploatacije zbog profita... Najveći broj žrtava trgovine ljudima na prevaru je dovedeno na Kipar, na osnovu tromesečnih radnih dozvola za „umetničke” poslove i rad u kabareima, ili na osnovu turističkih viza da bi radile u salonima za masažu po privatnim stanovima.”

106. U izveštaju je zaključeno da Kipar nije dokazao da je povećao napore u borbi protiv opasnih oblika trgovine ljudima u prethodnoj godini.

107. U izveštaju se Vladi Kipra preporučuje sledeće:

„Da sprovede planove da ukine ili u velikoj meri ograniči upotrebu umetničke radne dozvole – dobro poznatog sredstva koje se upotrebljava za trgovinu ljudima; da ustanovi standardne operativne procedure u cilju zaštite i pomoći žrtvama u sigurnim kućama; da razvije i pokrene sveobuhvatnu kampanju u cilju smanjenja tražnje ovih usluga, koja bi bila posebno usmerena na klijente ali i širu javnost, kao i protiv široko rasprostranjenih predrasuda u vezi sa trgovinom ljudima i kabaretskom zabavom; da dodeli veće resurse organima koji rade protiv trgovine ljudima; i da poboljša kvalitet

optužbi za dela trgovine ljudima u cilju obezbeđivanja osude i adekvatne kazne za trgovce ljudima.”

III. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Kipar

1. Izvodi iz Ustava

108. Po Ustavu Kipra pravo na život i telesni integritet je zaštićeno članom 7.

109. Član 8 propisuje da niko ne može biti podvrgnut mučenju ili nehumanoj ili ponižavajućoj kazni ili postupanju.

110. Član 9 garantuje:

„Svako ima pravo na dostojanstven život i socijalnu sigurnost. Zakonom će biti propisana zaštita radnika, pomoć siromašnima i sistem socijalnog osiguranja.”

111. Član 10 propisuje, u delu koji je relevantan za ovaj predmet:

„1. Niko ne može biti držan u ropstvu ili ropском položaju.

2. Niko ne može biti nateran na prisilan ili prinudni rad...¹”

112. Član 11(1) propisuje da svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Član 11(2) Ustava zabranjuje lišavanje slobode osim u slučajevima dozvoljenim članom 5 st 1 Konvencije i u skladu sa zakonom.

2. Podnošenje zahteva za ulazak, boravak i dobijanje radne dozvole za umetnice

a. Postupak koji je bio na snazi u relevantno vreme

113. 2000. godine, Služba za registraciju lica i migracije definiše „umetnika” kao:

„bilo kog stranca koji želi da uđe na Kipar s namerom rada u kabareu, muzičko-plesnom klubu ili drugom noćnom klubu za zabavu, koji je napunio 18 godina života.”

---

¹ Polazeći od prirode ovog predmeta kao i citiranih domaćih i međunarodnih instrumenata za borbu protiv ovih fenomena, čini se da su pojmovi „prisilan i prinudni” rad adekvatniji i bliži suštini opisa krivičnih dela o kojima je reč u odnosu na termine koje koristi prevod Evropske Konvencije – „prinudni i obavezan rad”. U tom smislu, ilustrativno je između ostalog videti stav Suda u vezi sa elementima bića ovih dela, u stavu 276 ove presude. Sud iznosi svoj stav po kome da bi nastupili uslovi „*forced and compulsory labour*” mora postojati izvestan nivo fizičke ili mentalne prinude ili prisile, kao i izvesna mera poništavanja ili nadjačavanja volje nekog lica, što je dosta strožiji zahtev kršenja osnovnih ljudskih prava od uobičajenog smisla u kome se termini „prinudni i obavezan rad” poimaju i koriste u našoj pravnoj literaturi i svakodnevnoj praksi. To je posebno očigledno sa izrazom „obavezan rad”, koji najčešće ne implicira bilo kakvo teško narušavanje prava i sloboda pojedinca, prim. prev.

114. Po članu 20 Zakona o strancima i imigraciji (Cap. 105), Savet ministara ima nadležnost da propiše pravila u vezi sa propisima za ulazak stranaca, da prati imigraciju i kretanje stranaca, da reguliše pitanje naloga i ovlašćenja u vezi sa strancima koji imaju dozvole za boravak odnosno rad i da određuje sva relevantna plaćanja. Uprkos postojanju ovih ovlašćenja, u vreme koje je relevantno za ovaj predmet, procedura koja se odnosila na lica koja ulaze na Kipar da rade kao kabaretske umetnice je bila regulisana odlukama ili instrukcijama Ministarstva unutrašnjih poslova, imigracionih službenika i Direktora ministarstva.

115. U skladu sa postupkom uvedenim 1987. godine, zahtevi za ulazak, privremeni boravak i radne dozvole su morali biti podneti od strane budućeg poslodavca (menadžera kabarea) i agenta umetnika, uz priložen ugovor o radu u kome su navedeni tačni uslovi o kojima su se složile obe strane, kao i fotokopije relevantnih stranica umetnikovog pasoša. Od agenata umetnika je takođe traženo da ostave depozit, putem garantnog pisma banci, u iznosu od 10,000 kiparskih funti (CZP) (približno 17,000 evra), kako bi pokrili eventualne troškove repatrijacije.

Od menadžera kabarea je traženo da položi bankarsku garanciju u iznosu od 2,500 kiparskih funti (oko 4,200 evra) kako bi pokrili troškove repatrijacije za koju je odgovoran menadžer.

116. Ukoliko bi svi uslovi bili ispunjeni, odobren je ulazak i privremena dozvola boravka koja važi pet dana. Po dolasku, od umetnika je traženo da se podvrgne različitim medicinskim testovima na HIV status i druge zarazne bolesti. Po podnošenju zadovoljavajućih rezultata, odobravaju se dozvola za privremeni boravak i radna dozvola, koja važi tri meseca. Dozvola može biti produžena za naredna tri meseca. Broj umetnica koje bi mogle biti zaposlene u jednom kabareu je bio ograničen.

117. U nastojanju da se spreči da umetnice odlaze iz kabarea sa klijentima, od njih je traženo da budu prisutne u prostorijama kabarea između 9 sati uveče i 3 sata ujutru, čak i ukoliko njihov nastup traje samo sat vremena. Odsustvo usled bolesti je moralo biti opravdano izveštajem lekara. Od menadžera kabarea je traženo da obaveste Imigracionu službu ukoliko se umetnica ne bi pojavila na poslu ili bi na drugi način prekršila ugovor. U slučaju ovakvog neispunjavanja obaveza umetnica bi bila proterana, a troškovi repatrijacije pokriveni depozitom u banci, koji je položio menadžer kabarea. Ukoliko bi agent umetnika bio osuđen za dela u vezi sa prostitucijom, ubuduće mu ne bi bile odobrene dozvole za ulazak umetnica.

b. Ostali relevantni događaji

118. 1986. godine, nakon izveštaja o prostituciji umetnica, Direktor policije je predložio osnivanje *ad hoc* radnog tela odgovornog za procenjivanje da li umetnice koje ulaze na Kipar imaju neophodne kvalifikacije za odobrenje umetničkih viza. Ipak, ova mera nikad nije realizovana. Radno telo sa manjim ovlašćenjima je uspostavljeno, ali vremenom je njegov značaj oslabljen.

119. U skladu sa postupkom koji je ustanovljen 1987. godine, podnošenje zahteva za dozvolu ulaska je moralo biti praćeno i dokazom umetničke

kompetencije. Međutim, ova mera je zauvek ukinuta decembra 1987. godine, po nalogu Generalnog direktora Ministarstva unutrašnjih poslova.

120. 1990. godine, povodom zabrinutosti u vezi sa činjenicom da su agenti umetnika takođe posedovali ili vodili poslove kabarea ili pak bili vlasnici smeštaja u kojima su umetnice odsedale, Služba za registraciju i imigracione poslove je obavestila sve agente umetnika da od 30 juna 1990. vlasnici kabarea nemaju dozvolu da rade istovremeno i kao umetnički agenti.

Od njih je traženo da obaveste vlasti koju od ove dve profesije nameravaju da obavljaju. Dalje, iznos bankarskih garancija je sa 10,000 uvećan na 15,000 kiparskih funti, što se odnosilo na agente umetnika i sa 2,500 na 10,000 kiparskih funti, što se odnosilo na menadžere kabarea. Međutim, ove mere nikada nisu primenjene zbog protivljenja agenata umetnika i kabare menadžera. Jedina izmena zapravo je bila povećanje bankarskih garancija za kabare menadžere: sa 2,500 na 3,750 kiparskih funti (približno 6,400 evra).

3. Zakon o istražnom postupku za utvrđenje uzroka smrti

121. Istražne radnje na Kipru su regulisane Zakonom o istražnom postupku za utvrđenje uzroka smrti iz 1959., (Cap. 153). Po članu 3, svaki sudija okružnog suda i sudija osnovnog suda može vršiti istragu u granicama svoje nadležnosti. Član 3 (3) propisuje da svaki istražni postupak započet od strane istražnog sudije može biti nastavljen, ponovo započet ili ponovo otvoren na način kako to propisuje zakon.

122. Član 14 ustanovljava postupak izvođenja istražnih radnji i propisuje sledeće (svi citati kiparskog zakonodavstva su prevedeni):

„Prilikom vršenja svake istražne radnje-

- a. Mrtvozornik će pod zakletvom uzeti onaj dokaz koji se može pribaviti u vezi sa identitetom preminulog, vremenu, mestu i načinu na koji je smrt nastupila;
- b. svaka zainteresovana strana može, bilo posredstvom advokata ili lično, ispitati, unakrsno ispitati ili ponovo ispitati, u svakom mogućem slučaju, bilo kog svedoka.”

123. Član 16 uređuje širinu ovlašćenja istražnog sudije i propisuje:

„(1) Mrtvozornik koji sprovodi istragu ima i može primeniti sva ovlašćenja sudije okružnog suda ili sudije osnovnog suda u cilju pozivanja i obezbeđivanja prisustva svedoka i zahtevati od njih da pruže dokaz, a isto važi i u vezi sa bilo kojim dokumentima ili stvarima u istrazi.”

124. U članu 24 se kaže da ukoliko je mrtvozornik uverenja da postoji osnov da se podigne optužba protiv nekog lica u vezi sa smrću koja se istražuje, on može poslati sudski poziv, ili nalog za privođenje, kako bi osigurao prisustvo nekog lica i pre uspostavljanja nadležnosti nekog suda u toj stvari.

125. Član 25 predviđa da će nakon izvođenja dokaza, mrtvozornik doneti odluku i izraditi je u pisanoj formi, pokazujući, u meri u kojoj su njemu predstavljene okolnosti i činjenice dokazane, ko je bio preminuli, te kako, kada i gde ga je zadesila smrt. U članu 26 stoji, ukoliko je na kraju istrage mrtvozornik mišljenja kako ima osnova za sumnju da je neko lice krivo za delo u vezi sa stvari

povodom koje se vodila istraga, ali ne može sa sigurnošću utvrditi ko je to lice, overiće svoju izjavu u vezi sa tim i proslediće kopiju zapisnika o postupku policijskom službeniku koji je mesno nadležan za oblast u kojoj se vodio istražni postupak.

126. Član 30 dozvoljava Predsedniku okružnog suda da, na zahtev Državnog tužioca, naredi privremeno obustavljanje, ponovo pokretanje ili poništenje istražnog postupka ili ukidanje odluke. Ovaj član predviđa da:

„(1) Predsednik okružnog suda može, na zahtev Državnog tužioca ili predstavnika tužilaštva, ukoliko je uveren da je neophodno ili poželjno preduzeti sledeće-

(a) da naredi istražni postupak u vezi sa smrću bilo kog lica;

(b) da naloži ponovno otvaranje bilo koje istrage radi prikupljanja dodatnih dokaza, ili radi uključivanja i razmatranja sa već prikupljenim dokazima, bilo kojih dokaza uzetih u bilo kom sudskom postupku koji mogu biti relevantni za bilo koju stvar koja se utvrđuje u istrazi, kao i donošenje nove odluke u vezi s postupkom u celini;

(c) poništiti odluku u bilo kom istražnom postupku, zamenivši je sa drugom odlukom koja je doneta u skladu sa zakonom, na osnovu dokaza koji su naknadno pribavljeni i izvedeni, na način koji je predviđen prethodnim stavom, ili

(d) da zaustavi bilo koji istražni postupak, sa ili bez naloga za otvaranje novog istražnog postupka.”

4. Trgovina ljudima

127. Zakonski propisi u vezi sa trgovinom ljudima su na Kipru uvedeni u Zakon br. 3(1) iz 2000. godine o borbi protiv trgovine ljudima i seksualne eksploatacije dece. Član 3 (1) zabranjuje:

„a. Seksualnu eksploataciju odraslih osoba u cilju ostvarivanja zarade ukoliko:

se to čini upotrebom sile, nasilja i pretnji; ili

se ustanovi postojanje prevare; ili

se to čini zloupotrebom ovlašćenja ili kroz drugu vrstu pritiska do mere da određeno lice ne bi imalo stvaran i prihvatljiv izbor osim da podleže pritisku ili zlostavljanju;

b. trgovinu odraslim osobama u cilju ostvarivanja zarade i seksualne eksploatacije pod okolnostima opisanim u prethodnom stavu (a);

c. seksualnu eksploataciju ili zlostavljanje maloletnih lica;

d. trgovinu ljudima čije su žrtve maloletna lica u cilju seksualne eksploatacije ili zlostavljanja.”

128. Član 6 predviđa da pristanak žrtve ne predstavlja odbranu od optužbe u vezi sa krivičnim delom trgovine ljudima.

129. U članu 5(1) stoji, da lica koja su proglašena krivim za trgovinu ljudima čije su žrtve odrasle osobe u cilju seksualne eksploatacije, mogu biti kažnjena kaznom zatvora u do trajanju 10 godina ili novčanom kaznom od 10,000 kiparskih funti, uz mogućnost da se obe kazne izreknu kumulativno. Ukoliko se radi o detetu žrtvi, zaprećena kazna zatvora se povećava do 15 godina, a novčana kazna do 15,000 kiparskih funti. Član 3(2) propisuje strožije kazne u određenim kvalifikovanim slučajevima:

„U vezi sa ovim članom, krvno srodstvo ili rodbinski odnos do trećeg kolena sa žrtvom i bilo koji drugi odnos žrtve prema licu koje, prirodom svoje pozicije prema žrtvi vrši uticaj ili raspolaže autoritetom vlasti prema njoj, uključujući odnose čuvara, učitelja, službenika institucije za smeštaj, službenika centra za rehabilitaciju, službenika zatvora ili sličnih ustanova, kao i druge osobe koje su u sličnoj poziciji ili u mogućnosti u kojoj može doći do zloupotrebe položaja ili do prisile, propisuje:

- a. lice koje postupa suprotno odredbama člana 1 (a) i (b) i učini krivično delo biće kažnjeno kaznom zatvora u trajanju od 15 godina;
- b. lice koje postupa suprotno odredbama člana 1(c) i (d) i učini krivično delo biće kažnjeno kaznom zatvora u trajanju od 20 godina.”

130. Član 7 nameće obavezu državnim organima da štite žrtve trgovine ljudima tako što će im pružati socijalnu podršku, uključujući i smeštaj, medicinsku negu i psihijatrijsku pomoć.

131. U članovima 10 i 11 je predviđeno da Savet ministara može imenovati „zaštitnika žrtava” koji pruža savete, daje konsultacije i stara se o žrtvama eksploatacije; da saslušava i istražuje prijave i pritužbe na eksploataciju; da obezbedi žrtvama siguran smeštaj i tretman; da preduzme neophodne korake u cilju gonjenja učinilaca ovih krivičnih dela; da preduzme mere u svrhu rehabilitacije, zapošljavanja ili repatrijacije žrtava; kao i da uoči bilo koji nedostatak u zakonskim propisima u cilju borbe protiv trgovine ljudima. Premda je zaštitnik žrtava određen, u vreme Izveštaja kiparskog Ombudsmana iz 2003. (vidi gore navedene stavove 80 i 90), njegova uloga je ostala samo teoretska, a bilo kakav program koji bi osigurao zaštitu žrtava nije pripremljen.

B. Rusija

1. Nadležnost po Ruskom krivičnom zakoniku

132. Članovi 11 i 12 Krivičnog zakonika Ruske Federacije utvrđuju teritorijalnu primenu Ruskog krivičnog zakona. Član 11 ustanovljava nadležnost Rusije za krivična dela počinjena na teritoriji Ruske Federacije. Član 12(3) propisuje ograničenu nadležnost prema stranim državljanima, za krivična dela počinjena van teritorije Rusije, kada su ta dela počinjena protiv interesa Ruske Federacije i u slučajevima koji su regulisani međunarodnim sporazumima.

2. Opšta krivična dela po Krivičnom zakoniku

133. Član 105 Ruskog krivičnog zakonika propisuje da je ubistvo kažnjivo kaznom zatvora.

134. Član 125 Ruskog krivičnog zakonika propisuje da je za namerno napuštanje i nepružanje pomoći osobi u opasnosti predviđena novčana kazna, rad u javnom interesu, korektivni rad ili kazna zatvora.

135. Članovi 126 i 127 propisuju da su dela otmice i protivpravnog lišavanja slobode kažnjiva kaznom zatvora.

3. Trgovina ljudima

136. U decembru 2003. načinjen je amandman u Ruskom krivičnom zakoniku, unošenjem novog člana 127.1 koji propisuje sledeće:

„1. Trgovina ljudima, tj. kupovina i prodaja ljudskog bića kao i njegova regrutacija, transport, transfer, skrivanje ili primanje za svrhu eksploatacije... biće kažnjena kaznom zatvora u trajanju do 5 godina.

2. Isto delo počinjeno:

a) u vezi sa dve ili više osoba;

...

d) prebacivanjem žrtve preko državne granice Ruske Federacije ili ilegalno držanje iste u inostranstvu;

...

f) uz primenu sile ili pretnju primenom sile;

...

Biće kažnjeno kaznom zatvora u trajanju od tri do deset godina.

3. Dela propisana prvim i drugim stavom ovog člana:

a) koja su rezultirala smrću žrtve usled nemarnog postupanja, nanošenjem velike štete po zdravlje žrtve ili drugim teškim posledicama;

b) počinjena na način koji predstavlja opasnost po život i zdravlje više ljudi;

c) počinjena od strane organizovane grupe –

biće kažnjena kaznom zatvora u trajanju od 8 do 15 godina.”

IV. RELEVANTNI MEĐUNARODNI UGOVORI I DRUGI IZVORI

A. Ropstvo

1. Konvencija o ropstvu iz 1926. godine

137. Konvencija o ropstvu, potpisana u Ženevi 1926. godine, stupila je na snagu 7. jula 1955. godine. Rusija je pristupila Konvenciji o ropstvu 8. avgusta 1956. godine, a Kipar 21. aprila 1986. godine. U svojim izlaganjima Države potpisnice su iznele sledeće:

„U želji da ... se pronađu sredstva za praktično i delotvorno dejstvo na širem svetskom planu, na osnovu namera koje su izrazile Države potpisnice Konvencije iz Sen Žermena-Laja u vezi s trgovinom robljem i ropstvom, te prepoznajući da je neophodno da se u tom cilju zakluče detaljniji sporazumi od onih sadržanih u Konvenciji,

Smatrajući, da je, štaviše, neophodno da se spreči da prisilan rad preraste u uslove koji odgovaraju statusu ropstva...”

138. Član 1 definiše ropstvo:

„Položaj ili uslovi života osobe nad kojom su korišćena neka ili sva ovlašćenja svojstvena pravu svojine.”

139. Članom 2 Visoke strane ugovornice su se obavezale da spreče i suzbiju trgovinu robljem i da, postepeno i što je pre moguće, ostvare ukidanje ropstva u svim svojim oblicima.

140. Član 5 razmatra prisilan i prinudni rad i predviđa, *inter alia*, sledeće:

„Visoke strane ugovornice prepoznaju da pribegavanje prinudnom ili prisilnom radu može imati ozbiljne posledice, te preuzimaju, svaka na svojoj suverenoj teritoriji, i pod svojom jurisdikcijom, zaštitom, starateljstvom, obavezu da preduzmu sve neophodne mere prevencije protiv prinudnog ili prisilnog rada koji može prerasti u uslove koji odgovaraju ropstvu.”

141. Član 6 zahteva od Država potpisnica, čiji zakoni ne omogućavaju delotvorno sankcionisanje kršenje propisa koji su doneti u svrhu ostvarivanja ciljeva u smislu Konvencije o ropstvu, usvajanje neophodnih mera u cilju izricanja strogih kazni u vezi s ovakvim kršenjem zakona.

2. Sudska praksa Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju

142. U prvom predmetu koji se bavio definisanjem ropstva kao krivičnog dela protiv čovečnosti za seksualnu eksploataciju, Tužilac protiv Kunarca, Vukovića i Kovača od 12. juna 2002. godine (*Prosecutor v. Kunarac, Vukovic and Kovac*), Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju je primetio da:

„117. ... tradicionalni koncept ropstva, kako ga je definisala Konvencija o ropstvu iz 1926. godine, obično nazvan 'rob kao svojina', je evoluirao da bi obuhvatio različite savremene oblike ropstva koji su takođe zasnovani na korišćenju nekih ili svih ovlašćenja svojstvenih pravu svojine. Kada je reč o ovim različitim savremenim oblicima ropstva, žrtve nisu podvrgnute upotrebi ekstremnijih oblika ovlašćenja koja karakterišu ropstvo kao svojinu, ali u svakom slučaju, kao rezultat korišćenja nekog ili svih pomenutih ovlašćenja, nastaje izvesna šteta po žrtvu, ali je ona izvesno veća u slučaju koji odgovara modelu ropstva u „statusu svojine”, premda je reč samo o razlici u stepenu destrukcije...”

143. Međunarodni krivični tribunal je zaključio da:

„119. ...Pitanje da li će konkretan fenomen oblika ropstva zavisiti od stvarnih okolnosti ili indicija (uključujući) kontrolu nečije slobode kretanja, kontrolu slobode fizičkog okruženja, psihološke kontrole mera kojima se sprečava nečije bekstvo, primene sile, pretnje silom ili prinude, trajanja, stepena izolacije, podvrgavanju okrutnom postupanju i zlostavljanju, kontrole seksualnosti i prinudnog rada. Prema tome, nije moguće nabrojati sve savremene oblike ropstva koji se smatraju proširenjem izvornog oblika...”

3. Rimski statut

144. Statut Međunarodnog krivičnog suda („Rimski statut”), koji je stupio na snagu 1. jula 2002. godine, predviđa da „ropstvo”, prema članu 7(1)(c) Rimskog statuta:

„predstavlja korišćenje nekih ili svih ovlašćenja svojstvenih pravu svojine nad licem i uključuje korišćenje takvih ovlašćenja u cilju trgovine ljudima, posebno žena i dece.”

145. Kipar je potpisao Rimski statut 15. oktobra 1998. godine i ratifikovao ga 7. marta 2002. godine. Ruska Federacija je potpisala Statut 13. septembra 2000. godine ali ga nije ratifikovala.

B. Trgovina ljudima

1. Raniji sporazumi o trgovini ljudima

146. Prvi međunarodni instrument koji se bavio problemom trgovine ljudima, Međunarodni sporazum za suzbijanje trgovine belim robljem, bio je usvojen 1904. godine. Nakon toga, 1910. godine usledila je Međunarodna konvenciju za suzbijanje trgovine belim robljem. Potom, 1921. godine, Liga naroda usvaja Konvenciju za suzbijanje trgovine ženama i decom, koja je kasnije potvrđena Međunarodnom konvencijom za suzbijanje trgovine punoletnim ženama iz 1933. godine. Konvencija za suzbijanje trgovine ljudima i eksploatacije prostitucije nad drugima, doneta 1949. godine, stavila je ostale instrumente pod pokroviteljstvo Ujedinjenih nacija.

2. Konvencija o otklanjanju svih oblika diskriminacije nad ženama

147. Konvenciju o otklanjanju svih oblika diskriminacije nad ženama (CEDAW) usvojila je Generalna skupština Ujedinjenih nacija 1979. godine. Rusija je ratifikovala CEDAW 23. januara 1981. godine, a Kipar joj je pristupio 23. juna 1985. godine.

148. Član 6 CEDAW predviđa:

„Države potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mere, uključujući zakonodavne, u cilju sprečavanja svih oblika trgovine ženama i eksploatacije prostitucije žena.”

3. Protokol iz Palerma

149. Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno žena i dece („Protokol iz Palerma“), kojim je dopunjena Konvencija Ujedinjenih nacija protiv međunarodnog organizovanog kriminala 2000. godine, potpisali su Kipar, 12. decembra 2000. godine, i Rusija, 16. decembra 2000. godine. Ove Države su ratifikovale protokol 26. maja 2004. godine, odnosno 6. avgusta 2003. godine. U preambuli protokola se navodi:

„Izjavljujući da delotvoran mehanizam akcije u cilju prevencije i borbe protiv trgovine ljudima, posebno žena i dece, zahteva sveobuhvatan međunarodni pristup u zemljama porekla, tranzita i odredišta, koji uključuje mere sprečavanja trgovine ljudima, kažnjavanja počinitelja i zaštite žrtava trgovine ljudima, uključujući zaštitu njihovih međunarodno priznatih ljudskih prava.”

150. Član 3(a) definiše „trgovinu ljudima” kao:

„regrutovanje, prevoz, prebacivanje, skrivanje i primanje lica putem pretnji ili upotrebe sile ili drugih vidova prinude, otmice, prevare ili obmane, zloupotrebe službenog položaja ili ranjivog položaja žrtve, ili davanjem ili primanjem novca ili koristi, da bi se ostvario pristanak nekog lica stavljanjem pod kontrolu drugog, u cilju eksploatacije. Eksploatacija uključuje, u najmanju ruku, iskorišćavanje prostitucije drugih ili druge

vidove seksualne eksploatacije, rad ili službu pod prinudom, ropstvo ili odnose koji su slični ropstvu, ropskom položaju ili uklanjanju organa.”

151. Član 3(b) predviđa da je pristanak žrtve trgovine ljudima u cilju eksploatacije irelevantan kada su upotrebljena bilo koja sredstva navedena u članu 3(a).

152. Član 5 obavezuje Države potpisnice da:

„usvoje takve zakonodavne ili druge mere, koje mogu biti potrebne kako bi se delo počinjeno u smislu člana 3 Protokola moglo ustanoviti kao krivično, kada je počinjeno namerno.”

153. Pomoć i zaštita žrtava trgovine ljudima su utvrđeni članom 6, koji, u svom relevantnom delu, predviđa:

„2. Svaka Država potpisnica će obezbediti da njeno domaće pravo i sistem uprave sadrže mere koje žrtvama trgovine ljudima, u odgovarajućim slučajevima, pružaju sledeće:

- (a) Informacije o relevantnim sudskim i upravnim postupcima;
- (b) Pružanje pomoći kako bi se pogledi i stavovi žrtava mogli predstaviti i razmatrati u odgovarajućoj fazi krivičnog postupka koji se vodi protiv počinitelaca, na način koji ne narušava prava odbrane.

3. Svaka Država potpisnica će uzeti u obzir sprovođenje mera kako bi žrtvama trgovine ljudima obezbedile fizički, psihički i socijalni oporavak ...

...

5. Svaka Država potpisnica će nastojati da pruži fizičku zaštitu žrtvama trgovine ljudima, dok se one nalaze na njenoj teritoriji.

...”

154. Član 9, o prevenciji trgovine ljudima, predviđa sledeće:

1. Svaka Država potpisnica će ustanoviti sveobuhvatnu politiku, programe i druge mere:

Sprečavanja i borbe protiv trgovine ljudima; i
Zaštite žrtava trgovine ljudima, posebno žena i dece, u cilju sprečavanja njihovog ponovnog dovođenja u položaj žrtve ovog dela.

2. Države potpisnice će nastojati da preduzmu mere poput istraživanja, informisanja i kampanje u medijima, kao i društvene i ekonomske inicijative u cilju prevencije i borbe protiv trgovine ljudima.

3. Politika, programi i ostale mere ustanovljene u skladu s ovim članom će uključiti, po potrebi, saradnju s nevladinim organizacijama, ostalim relevantnim organizacijama i drugim elementima civilnog društva.

4. Države potpisnice će preduzeti ili pojačati mere, kroz bilateralnu ili multilateralnu saradnju, u cilju ublažavanja faktora, koji čine da lica, posebno žene i deca, budu podložni trgovini ljudima, kao što su siromaštvo, nerazvijenost i odsustvo jednakih mogućnosti...

5. Države potpisnice će usvojiti ili ojačati zakonodavne ili druge mere, kao što su obrazovne, socijalne ili kulturne mere, uključujući bilateralnu ili multilateralnu saradnju u cilju obeshrabrivanja društvenih potreba koje podstiču sve oblike eksploatacije lica, posebno žena i dece, koji vode trgovini ljudima.”

155. U članu 10 se ističe potreba za delotvornom razmenom informacija između relevantnih vlasti i obukom policije i imigracionih službenika. Ovaj član, u svom relevantnom delu, predviđa:

„1. Policija, imigraciona služba i ostale relevantne vlasti u Državama potpisnicama će, ukoliko je potrebno, međusobno saradivati razmenom informacija, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, kako bi bile u mogućnosti da utvrde:

...

(a) Sredstva i načine kojima se služe organizovane kriminalne grupe u svrhu trgovine ljudima, uključujući regrutovanje i prevoz žrtava, puteve i veze između pojedinaca i grupa uključenih u trgovinu ljudima, kao i moguće mere za njihovo otkrivanje.

2. Države potpisnice će obezbediti ili osnažiti obuku policijskih snaga, imigracione službe i ostalih relevantnih službenih lica u oblasti prevencije trgovine ljudima. Obuka bi trebalo da bude koncentrisana na metode koje se koriste za prevenciju trgovine ljudima, krivično gonjenje učinilaca i zaštitu prava žrtava, uključujući zaštitu žrtava trgovine ljudima od samih učinilaca ovog dela. Obuka bi takođe trebalo da uzme u obzir potrebu da se razmotre ljudska prava i osetljiva pitanja u vezi sa decom, odnosno uzrastom i polom žrtava, te bi trebalo podstaći saradnju s nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama i ostalim elementima civilnog društva.

...”

4. Akcije Evropske unije za borbu protiv trgovine ljudima

156. Savet Evropske unije usvojio je Okvirnu odluku o borbi protiv trgovine ljudima (Odluka 2002/JHA/629 od 19. jula 2002. godine). Odluka predviđa mere usmerene ka ostvarivanju približavanja krivičnih zakonodavstava Država članica u pogledu definisanja krivičnog dela, kazni, nadležnosti i krivičnog gonjenja, zaštite i pomoći žrtvama.

157. 2005. godine Savet je usvojio akcioni plan o najboljoj praksi, standardima i procedurama za sprečavanje i borbu protiv trgovine ljudima (OJ C 311/1 od 9.12.2005). Akcioni plan predlaže korake, koje bi trebalo da preduzmu Države potpisnice, Komisija i druga tela Evropske unije koja su uključena u koordiniranje akcija E.U., određivanje okvira ovog problema, prevenciju trgovine ljudima, smanjenje društvene potrebe i tražnje za potencijalnim žrtvama, istragu i krivično gonjenje učinilaca, zaštitu i podršku žrtvama trgovine ljudima, njihov povratak i reintegraciju u društvo i odnose sa međunarodnim faktorima izvan Unije.

5. Aktivnosti Saveta Evrope na planu sprečavanja trgovine ljudima

158. Poslednjih godina, Komitet Ministara Saveta Evrope je usvojio tri pravna teksta, koji se odnose na problem trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije: Preporuka br. 11 (2000) Komiteta ministara Državama potpisnicama o akciji protiv trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije; Preporuka 16 (2001) Komiteta ministara Državama potpisnicama o zaštiti dece od seksualne eksploatacije i Preporuka 5 (2002) Komiteta ministara Državama potpisnicama o zaštiti žena od nasilja. Ovi tekstovi predlažu, *inter alia*, panevropsku strategiju koja obuhvata definisanje, opšte mere, metodološki i akcioni pravni okvir, prevenciju, pomoć i zaštitu žrtava, krivičnopravne mere, pravosudnu saradnju i sporazume koji uređuju međunarodnu saradnju i koordinaciju u ovoj oblasti.

159. Parlamentarna skupština Saveta Evrope je takođe usvojila nekoliko tekstova iz ove oblasti, uključujući: Preporuku 1325 (1997) o trgovini ženama i prinudnoj prostituciji u Državama članicama Saveta Evrope; Preporuku 1450 (2000) o nasilju nad ženama u Evropi; Preporuku 1523 (2001) o kućnom ropstvu; Preporuku 1526 (2001) o kampanji protiv trgovine maloletnicima u cilju prekidanja tzv. istočnoevropskog puta: primer Moldavije; Preporuku 1545 (2002) o kampanji protiv trgovine ženama; Preporuku 1610 (2003) o migracijama u vezi sa trgovinom ženama i prostitucijom; Preporuku 1663 (2004) o kućnom ropstvu, robovanju, *au pair* poslovima i naručivanju i ugovaranju brakova poštom.

6. Konvencija Saveta Evrope o Akciji protiv trgovine ljudima, CETS No. 197 od 16. maja 2005. godine

160. Republika Kipar je potpisala Konvenciju Saveta Evrope o Akciji protiv trgovine ljudima („Konvencija protiv trgovine ljudima”) 16. maja 2005. godine, ratifikovala je 24. oktobra 2007. godine, i ona je stupila na snagu 1. februara 2008. godine. Ruska Federacija bi tek trebalo da potpiše Konvenciju. Ukupno 41 Država članica Saveta Evrope je potpisala Konvenciju protiv trgovine ljudima, a 26 Država ju je ratifikovalo.

161. Prateći Izveštaj sa objašnjenjima uz Konvenciju protiv trgovine ljudima ističe da je danas trgovina ljudima glavni problem u Evropi koji ugrožava ljudska prava i osnovne vrednosti u demokratskom društvu. U izveštaju se dalje navodi sledeće:

„Trgovina ljudima, zajedno da zarobljavanjem žrtava, predstavlja savremeni oblik starog načina svetske trgovine robljem. Ljudi su tretirani kao roba koja se može kupiti ili prodati ili staviti u položaj prinudnog rada, obično u industriji pornografije i prostitucije, ali takođe i u, na primer, poljoprivrednom sektoru, u raznim registrovanim i neregistrovanim radionicama, primajući skromnu ili nikakvu naknadu. Dalje, mnoge žrtve su žene, premda ima i slučajeva koji se odnose na osobe muškog pola, sve žrtve su mlade, a ponekad je reč o deci. Sve žrtve u očaju pokušavaju da zarade za oskudan život, bivajući upropaštavane pohlepom i iskorišćavanjem.

Da bi bila delotvorna, strategija za borbu protiv trgovine ljudima mora usvojiti multidisciplinarni pristup koji uključuje prevenciju, zaštitu ljudskih prava žrtava i krivično gonjenje počinitelaca, dok se istovremeno zahteva međusobno usklađivanje relevantnog domaćeg zakonodavstva i primena propisa na jednoobrazan i efikasan način.”

162. U uvodu Konvencije o trgovini ljudima se ističe, *inter alia*, da:

„Smatrajući da trgovina ljudima predstavlja povredu ljudskih prava i povredu dostojanstva i integriteta ljudi;

Smatrajući da iz trgovine ljudima može proisteci ropstvo nad žrtvama;

Smatrajući da poštovanje prava žrtava, zaštita žrtava i akcija borbe protiv trgovine ljudima moraju biti najviši cilj;

...”

163. Član 1 predviđa da je svrha Konvencije protiv trgovine ljudima prevencija i borba protiv trgovine ljudima, zaštita ljudskih prava žrtava trgovine ljudima, stvaranje sveobuhvatnog pravnog okvira za zaštitu i pomoć žrtvama i svedocima i obezbeđivanje delotvorne istrage te krivičnog gonjenja počinitelaca dela.

164. Član 4(a) je usvojio definiciju trgovine ljudima Protokola iz Palerma, a član 4(b) preuzima odredbu Protokola iz Palerma o relevantnosti pristanka žrtve trgovine ljudima u cilju eksploatacije (vidi gore navedene stavove 150 i 151).

165. Član 5 zahteva od Država potpisnica da preduzmu mere u cilju sprečavanja trgovine ljudima i, *inter alia*, predviđa sledeće:

„1. Svaka država članica će preduzeti mere radi uspostavljanja i jačanja nacionalne koordinacije različitih državnih organa, odgovornih za sprečavanje i borbu protiv trgovine ljudima.

2. Svaka Država članica će ustanoviti i/ili osnažiti delotvornu politiku i programe u cilju sprečavanja trgovine ljudima na sledeće načine: istraživanjem, informisanjem, kampanjama za obrazovanje i povećanjem svesti javnosti, socijalnim i ekonomskim inicijativama i programima obuke, naročito za osobe koje su u ranjivom položaju i podložne trgovini ljudima kao i obukom službenih lica koja se bave ovim problemom.

...”

166. Član 6 zahteva od Država potpisnica da preduzmu mere radi sprečavanja društvene potrebe koja podstiče trgovinu ljudima i predviđa, u svom relevantnom delu, sledeće:

„U cilju sprečavanja socijalne potrebe koja podstiče svaki oblik eksploatacije ljudi, posebno žena i dece, koja vodi trgovini ljudima, svaka Država članica će usvojiti ili pojačati zakonodavne, upravne, edukativne, socijalne kulturne ili druge mere uključujući:

a. istraživanje o najboljim praksama, metodama ili strategijama suprotstavljanja ovoj pojavi;

b. podizanje svesti o odgovornosti i značaju uloge medija i civilnog društva u prepoznavanju socijalne tražnje kao jednog od ključnih uzroka trgovine ljudima;

c. usmeravanje informativnih kampanja koje uključuju, po potrebi, *inter alia*, državne organe i kreatore politike;

...”

167. Član 10 navodi mere koje se odnose na obuku i saradnju i predviđa da:

„1. Svaka Država potpisnica će u svojim nadležnim organima vlasti obezbediti prisustvo stručnih lica koja su obučena i kvalifikovana za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima, identifikaciju i pomoć žrtvama, uključujući decu, i osiguraće da različite vlasti međusobno saraduju, kao i sa relevantnim organizacijama koje pružaju podršku žrtvama kako bi žrtve mogle biti identifikovane u postupku, naročito uzimajući u obzir poseban položaj žena i dece koji si bili žrtve trgovine ljudima...”

2. Svaka Država članica će usvojiti takve zakonodavne i druge mere koje mogu biti neophodne da se na odgovarajući način identifikuju žrtve, po potrebi u saradnji sa drugim Državama članicama ili relevantnim organizacijama za podršku žrtvama. Svaka Država članica će obezbediti da, ukoliko nadležne vlasti raspolazu opravdanim razlozima da veruju da je neka osoba bila žrtva trgovine ljudima, ona neće biti premeštena sa njene državne teritorije sve dok nadležne vlasti ne završe postupak identifikacije žrtve trgovine ljudima, predviđen članom 18 ove Konvencije, i takođe obezbediti pomoć žrtvi, u smislu stavova 1 i 2, člana 12.

...”

168. Član 12 predviđa da će:

„1. Svaka Država potpisnica usvojiti zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne radi pružanja pomoći žrtvama tokom njihovog fizičkog, psihičkog i društvenog oporavka...”

2. Svaka Država članica će obavezno uzeti u obzir zaštitne i bezbednosne potrebe žrtava.”

169. Članovi 18 do 21 zahtevaju od Država potpisnica posebne vrste mera:

„18. Svaka Država potpisnica će usvojiti takve zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo ponašanja sadržana u članu 4 ove Konvencije, kada su učinjena s namerom.

19. Svaka Država potpisnica će razmotriti donošenje zakonskih i drugih mera koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo, po svom unutrašnjem pravu, korišćenje usluga koje je predmet eksploatacije neke osobe, u smislu odredaba člana 4 ove Konvencije, kada je u saznanju da je neko lice žrtva trgovine ljudima.”

20. Svaka Država potpisnica će usvojiti zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila sledeća ponašanja kao krivična dela, kada su namerno počinjena, u cilju omogućavanja trgovine ljudima:

- a. falsifikovanje putne ili lične isprave;
- b. nabavljanje ili obezbeđivanje takvog dokumenta;
- c. zadržavanje, uklanjanje, skrivanje, oštećenje ili uništavanje putne ili lične isprave drugog lica.

21. (1) Svaka Država potpisnica će usvojiti takve zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo kada je učinjeno s namerom, svako pomaganje ili podstrekivanje na izvršenje bilo kog krivičnog dela ustanovljenog u skladu s članovima 18 i 20 ove Konvencije.

(2) Svaka Država potpisnica će usvojiti takve zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi utvrdila kao krivično delo kada je učinjen s namerom, svaki pokušaj izvršenja krivičnih dela ustanovljenih u skladu sa članovima 18 i 20, stav (a) ove Konvencije.”

170. Član 32 zahteva od Država potpisnica da usvoje takve zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne da bi obezbedile da se krivično delo ustanovljeno u skladu s članovima 18 do 21 kazni delotvornim, srazmernim i odgovarajućim sankcijama. Za krivična dela ustanovljena u skladu sa članom 18, primeniće se sankcije koje uključuju kazne kao što je lišenje slobode, koje može dovesti do izručenja.

171. Član 27 nalaže da svaka Država potpisnica mora obezbediti da istraga i gonjenje za krivična dela predviđena Konvencijom protiv trgovine ljudi ne zavisi od prijave ili optužbe od strane žrtve, barem kada je delo izvršeno u celini ili delom na njenoj teritoriji. Država potpisnica mora dalje obezbediti da žrtve krivičnog dela izvršenog na teritoriji države u kojoj nemaju stalno prebivalište mogu podneti prijavu nadležnim vlastima države u kojoj imaju stalno prebivalište. Potonja Država će bez odlaganja proslediti prijavu nadležnim vlastima Države na čijoj teritoriji je delo bilo izvršeno, kada se prijava mora razmatrati u skladu sa unutrašnjim pravom Države u kojoj je delo počinjeno.

172. Član 31(1) se bavi nadležnošću i zahteva da Države potpisnice usvoje takve zakonske i druge mere koje mogu biti potrebne kako bi uspostavile nadležnost nad svim delima ustanovljenim u skladu sa Konvencijom protiv trgovine ljudima kada je delo počinjeno:

„a. na njenoj teritoriji; ili

....

d. od strane njenog državljanina ili apatrida koji ima svoje uobičajeno boravište na njenoj teritoriji, ako je delo kažnjivo u skladu sa krivičnim zakonodavstvom kada je bilo počinjeno, ili ako je delo počinjeno van teritorijalne nadležnosti bilo koje države;

e. nad njenim državljanima.”

173. Države mogu zadržati pravo da ne primenjuju, ili da primenjuju samo u određenim slučajevima i okolnostima odredbe ove Konvencije o nadležnosti iz člana 31 stav 1 (d) i (e).

174. Član 32 predviđa da Države međusobno sarađuju, u skladu sa odredbama ove Konvencije, kao i putem primene relevantnih važećih međunarodnih i regionalnih instrumenata, u najvećoj mogućoj meri, u cilju:

„- prevencije i borbe protiv trgovine ljudima
- zaštite i pružanja pomoći žrtvama
- istrage ili vođenja postupka u vezi sa krivičnim delima utvrđenim u skladu sa ovom Konvencijom.”

C. Uzajamna pravna pomoć

1. Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima CETS No. 30, 20. maj 1959. godine (Konvencija o uzajamnoj pomoći)

175. Republika Kipar je potpisala Konvenciju o uzajamnoj pomoći 27. marta 1996. godine. Ratifikovala ju je 24. februara 2000. godine i ona je stupila na snagu 24. marta 2000. godine. Ruska federacija je potpisala Konvenciju 7. novembra 1996. godine i ratifikovala je 20. decembra 1999. godine. U Rusiji, Konvencija je stupila na snagu 9. marta 2000. godine.

176. Članom 1 je ustanovljena obaveza Država potpisnica da:

„pruže jedna drugoj, u skladu s odredbama ove Konvencije, najširu moguću pravnu pomoć, postupcima koji se odnose na krivična dela čije krivično gonjenje, u trenutku kada je zatražena pomoć, spada u nadležnost sudskih organa strane molilje.”

177. Član 3 predviđa da:

„1. Zamoljena država će pružiti pomoć, na način predviđen svojim unutrašnjim pravom, na osnovu zamolnice upućene od strane pravosudnih organa države molilje u vezi sa krivičnom stvari, a radi prikupljanja dokaza ili dostavljanja podataka, materijala, zapisnika ili dokumenata koji mogu biti korišćeni u svrhu izvođenja dokaza.

2 Ako država molilja želi da svedoci ili veštaci daju iskaz pod zakletvom, ona će to izričito zatražiti, a zamoljena strana će tome udovoljiti ako to nije u suprotnosti sa njenim zakonodavstvom. ”

178. Član 26 dozvoljava Državama potpisnicama sklapanje bilateralnih sporazuma u vezi sa uzajamnom pravnom pomoći, da bi dopunile sadržaj odredaba Konvencije o uzajamnoj pravnoj pomoći

2. Sporazum između SSSR i Republike Kipar o pravnoj pomoći u građanskim, porodičnim i krivičnim stvarima od 19. januara 1984. (Sporazum o uzajamnoj pravnoj pomoći)

179. Član 2 Sporazuma o uzajamnoj pravnoj pomoći (koji je Ruska federacija ratifikovala nakon raspada SSSR) uspostavlja opšte obaveze obeju strana potpisnica da jedna drugoj pruže pravnu pomoć u građanskim i krivičnim stvarima, u skladu sa odredbama ovog Sporazuma.

180. Član 3 navodi opseg pravne pomoći koji prema Sporazumu zahteva i predviđa sledeće:

„Pravna pomoć u građanskim stvarima će uključivati obezbeđivanje i slanje dokumenata, pružanje informacija o zakonima koji su na snazi i sudskoj praksi koja se primenjuje i izvršenje određenih procesnih radnji koji su predviđeni zakonom Države potpisnice od koje se pomoć zahteva i posebno pribavljanje dokaza od parničara, optuženih lica, okrivljenih, svedoka i veštaka, kao i priznavanje i izvršenje presuda u građanskim stvarima, pokretanje krivičnih optužbi i izručenje učinilaca krivičnih dela.”

181. Postupak podnošenja zahteva je detaljno predviđen u članu 5(1), koji u svom relevantnom delu, predviđa sledeće:

„zahtev za pravnu pomoć će biti u pismenoj formi i sadržaće sledeće:

- (1) Naziv organa koji zahteva pravnu pomoć.
- (2) Naziv organa od koga se pravna pomoć zahteva.
- (3) Specifikacije predmeta u odnosu na koji se traži pravna pomoć i sadržaj zahteva.
- (4) Imena i prezimena lica na koje se zahtev odnosi, njihovo državljanstvo, zanimanje i adresa stalnog ili privremenog prebivališta.
- ....
- (6) Ukoliko je potrebno, činjenični opis kao i spisak potrebnih dokumenata i bilo koje druge dokaze.
- (7) U krivičnim stvarima, pored gore navedenog, pojedinosti dela i njegovu pravnu definiciju i kvalifikaciju.”

182. Član 6 navodi postupak za izvršenje zahteva:

- „1. Organ od koga se zahteva pravna pomoć će istu pružiti prema procesnim zakonima i pravilima svoje Države. Međutim, on može postupiti u smislu zahteva samo ukoliko to nije u suprotnosti sa pravom njegove Države.
2. Ukoliko organ od koga se zahteva pravna pomoć nije nadležan da izvrši zahtev, on će isti proslediti nadležnim organima i o tome obavestiti vlasti koje zahtevaju pravnu pomoć.
3. Organ od koga se zahteva pravna pomoć će, nakon primanja zahteva, blagovremeno obavestiti vlast koja zahteva pravnu pomoć o mestu i vremenu izvršenja zahteva.
4. Pravosudni organ od koga se zahteva pravna pomoć će obavestiti odgovarajuću vlast koja zahteva pravnu pomoć u pismenoj formi o izvršenju zahteva. Ukoliko zahtev ne može biti izvršen, pravosudni organ od koga se zahteva pravna pomoć će odmah obavestiti nadležnu vlast koja zahteva pravnu pomoć u pismenoj formi, dajući razloge nemogućnosti izvršenja zahteva i vratiti dokumente.”

183. Prema članu 18, Države potpisnice su obavezne da obezbede da državljani jedne Visoke strane ugovornice budu na teritoriji druge izuzeti od obaveze plaćanja naknada i troškova, kao i da im obezbede pristup institucijama i besplatnu pravnu pomoć, pod istim uslovima i u istoj meri kao i državljanima te druge Države potpisnice. Član 20 predviđa da lice koje zahteva besplatnu pravnu pomoć može podneti relevantni zahtev nadležnim organima vlasti Države

potpisnice u kojoj ima stalno ili privremeno prebivalište. Ovaj organ će proslediti zahtev vlastima druge Države.

184. Poglavlje VI Sporazuma sadrži posebne odredbe u vezi sa krivičnim stvarima, koje se odnose na pokretanje krivičnog postupka. Član 35(1) predviđa:

„Svaka Visoka strana ugovornica će pokrenuti, na zahtev druge Visoke strane ugovornice, u skladu s odredbama svog unutrašnjeg prava, krivični postupak protiv svog državljanina za koga postoji osnovana sumnja da je učinio krivično delo na teritoriji druge Visoke strane ugovornice.”

185. Član 36 propisuje mehanizam podnošenja zahteva za pokretanje krivičnog postupka:

„1. Zahtev za pokretanje krivičnog postupka će biti sačinjen u pismenoj formi i sadržati sledeće:

- (1) Naslov organa vlasti koji podnosi zahtev.
- (2) Činjenični opis elemenata krivičnog dela u vezi sa kojim se zahteva pokretanje krivičnog postupka.
- (3) Vreme i mesto izvršenja krivičnog dela što je preciznije moguće.
- (4) Izvod iz teksta zakona Visoke strane ugovornice koja podnosi zahtev kojim se delo definiše kao krivično.
- (5) Ime i prezime osumnjičenog lica, detalje i činjenice u vezi sa njegovim državljanstvom, stalno i privremeno prebivalište ili boravište i druge relevantne informacije o tom licu, ako je moguće i njegov fizički opis, fotografiju i otiske prstiju.
- (6) Prijavu, ako postoji, od strane žrtve krivičnog dela, uključujući odštetni zahtev.
- (7) Raspoložive podatke u vezi sa razmerama materijalne štete koja je pričinjena izvršenjem krivičnog dela.”

V. JEDNOSTRANA IZJAVA VLADE REPUBLIKE KIPAR

186. Dopisom od 10. aprila 2009. godine, Državni tužilac Republike Kipar je obavestio Sud o sledećem:

„Molimo ovaj Sud da zabeleži da Država želi da načini jednostranu izjavu s ciljem rešavanja pitanja koja su pokrenuta ovom predstavkom. Ovom jednostranom izjavom, Država zahteva od Suda da eliminiše ovu predstavku sa spiska predmeta u skladu sa članom 37 Konvencije.”

187. Relevantni delovi u prilogu jednostrane izjave Države glase:

„ ... (a) Država izražava žaljenje zbog odluke policajaca da 28. marta 2001. godine ćerku podnosioca predstavke ne puste na slobodu već je predaju [M.A.], od koga je pokušala da pobjegne. Država priznaje da je gore pomenuta odluka povredila pozitivne obaveze prema podnosiocu predstavke i njegovoj kćeri, koje proizilaze iz člana 2 Konvencije, da preduzme preventivne mere da zaštiti ćerku podnosioca predstavke od krivičnih dela drugog pojedinca.

(b) Država priznaje da policijska istraga u ovom predmetu nije bila delotvorna, u pogledu pitanja da li je ćerka podnosioca predstavke bila izložena nečovečnom ili ponižavajućem postupanju pre svoje smrti. U tom smislu, Država priznaje da je povredila procesne obaveze iz člana 3 Konvencije, u pogledu propusta vlasti da sprovedu adekvatnu i delotvornu istragu u vezi sa pitanjem da li je kći podnosioca predstavke bila izložena nečovečnom ili ponižavajućem postupanju pre svoje smrti.

(c) Država priznaje da je prekršila svoje pozitivne obaveze prema podnosiocu predstavke i njegovoj kćeri, koje proizilaze iz člana 4 Konvencije u smislu propuštanja da preduzme mere radi utvrđivanja da li je ćerka podnosioca predstavke bila žrtva trgovine ljudima i/ili bila podvrgnuta seksualnoj ili nekoj drugoj vrsti eksploatacije.

(d) Država priznaje da postupanje prema kćeri podnosioca predstavke u policijskoj stanici 28. marta 2001. godine, odlukom službenih lica da je ne puste na slobodu već da je predaju [M.A.], iako nije postojao bilo kakav osnov da ona bude lišena slobode, nije bilo u saglasnosti sa članom 5(1) Konvencije.

(e) Država priznaje da je povredila pravo podnosioca predstavke na delotvoran pristup sudu, propustivši da uspostavi bilo kakvu realnu ili delotvornu komunikaciju između svojih organa vlasti (odnosno Ministarstava pravde i Javnog reda i policije) i podnosioca predstavke, u vezi sa istražnim postupkom ili bilo kojim drugim pravnim lekom koji je podnosiocu stajao na raspolaganju.

3. U vezi sa gore pomenutim pitanjima, Država podseća da je Savet Ministara prihvatio savet Državnog pravobranioca – zastupnika Države, shodno tome imenujući, 5. februara 2009. godine, tri nezavisna krivična istražitelja čija su ovlašćenja da ispitaju:

(a) Okolnosti smrti ćerke podnosioca predstavke, kao i eventualnu krivičnu odgovornost bilo kog lica, organa vlasti Republike Kipar ili pripadnika policije u vezi sa njenom smrću,

(b) okolnosti njenog zaposlenja i boravka na Kipru u vezi sa mogućnošću njenog izlaganja nečovečnom ili ponižavajućem postupanju i kažnjavanju i/ili trgovini ljudima i/ili seksualnoj ili bilo kojoj drugoj vrsti eksploatacije (od strane pripadnika policije, organa vlasti Republike Kipar ili trećeg lica), koji su u suprotnosti sa relevantnim zakonima Republike Kipar, važećim u vreme njene smrti, i

(c) činjenje bilo kakvog nezakonitog dela protiv nje (od strane pripadnika policije, organa vlasti republike Kipar ili trećeg lica) koje je u suprotnosti sa relevantnim zakonima Republike Kipar, važećim u vreme njene smrti.

4. Država podseća da su imenovani istražitelji nezavisni od policijske vlasti (prvi istražitelj je bio Predsednik nezavisnog državnog organa za istraživanje prijave i žalbi protiv policije, drugi je bio član pomenutog državnog organa, a treći je advokat sa iskustvom u krivičnopravnim stvarima. Država naglašava da su istražitelji već započeli svoju istragu.

5. U ovim okolnostima i imajući u vidu određene činjenice ovog predmeta, Država je spremna da plati podnosiocu predstavke ukupan iznos od 37.300 (tridesetsedam hiljada trista) evra (za materijalnu i nematerijalnu štetu i sudske troškove). Po mišljenju Države, ovaj iznos bi mogao da predstavlja adekvatno obeštećenje i pravičnu nadoknadu za sporne povrede prava, te bi stoga to bio prihvatljiv iznos u ovom predmetu... Ukoliko, međutim, Sud smatra da gore pomenuti iznos ne predstavlja adekvatno obeštećenje i dovoljnu naknadu, Država je spremna da putem pravičnog zadovoljenja plati podnosiocu predstavke onaj iznos koji Sud predloži ...”

PRAVO

I. PRIMENLJIVOST ČLANA 37 STAV 1 KONVENCIJE

188. Član 37 st 1 Konvencije dozvoljava Sudu da eliminiše predstavku sa liste predmeta i u svom relevantnom delu predviđa sledeće:

„1. Sud u svakoj fazi postupka može odlučiti da izbriše predstavku sa liste predmeta, ako se na osnovu okolnosti može zaključiti:

...

b) da je stvar rešena; ili

c) da iz svakog drugog razloga koji Sud utvrdi nije više opravdano nastaviti sa ispitivanjem predstavke.

Međutim, Sud nastavlja s ispitivanjem predstavke ako je to potrebno radi poštovanja ljudskih prava ustanovljenih Konvencijom i protokolima uz nju.

...”

A. Podnesci Sudu

1. Vlada Republike Kipar

189. Kiparska Vlada navela je da kada su napori da se postigne prijateljsko poravnanje u predmetu neuspešni, Sud može da izbriše predstavku sa liste predmeta na osnovu jednostrane izjave, pozivajući se na postojanje „drugih razloga”, u skladu sa članom 37 stav 1 (c), čime bi se opravdavala odluka Suda da prekine razmatranje predstavke. Na osnovu sadržaja svoje jednostrane izjave i tekuće istrage o okolnostima smrti gđice Ranceve (vidi prethodni stav 187), Kiparska Vlada smatra da su zahtevi člana 37 st 1 (c) potpuno ispunjeni.

2. Podnosilac predstavke

190. Podnosilac predstavke je zahtevao od Suda da odbaci zahtev Vlade Kipra da se predstavka izbriše sa liste predmeta na osnovu jednostrane izjave. On je tvrdio da predlozi sadržani u jednostranoj deklaraciji Države ne obezbeđuju da će odgovorna lica biti kažnjena; da izjava ne sadrži mere generalne prevencije kojima bi se sprečilo da se slične povrede prava ponove u budućnosti, iako je trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije poznat problem na Kipru; i da ako bi Sud odbio da donese presudu u ovom predmetu, Komitet Ministara ne bi bio u mogućnosti da nadgleda sprovođenje uslova koje je predložila Vlada Kipra.

3. Podnesci AIRE Centra kao treće strane

191. AIRE Centar je tvrdio da razmere problema trgovine ljudima u Državama članicama Saveta Evrope, kao i sadašnji neodgovarajući odgovor na tu pojavu, znače da poštovanje ljudskih prava zagarantovanih Konvencijom podrazumeva i zahteva nastavljane razmatranja predmeta koji se odnose na trgovinu ljudima, pa i kada bi ovi mogli biti izbrisani s liste predmeta, u skladu s članom 37, stav 1.

192. U svojim podnescima, AIRE Centar se pozvao na činioce koje je Sud uzimao u obzir donoseći svoju odluku u smislu stava 1 člana 37, razmatrajući da li ima razloga nastaviti raspravljanje ovog predmeta, naglasivši da je jedan od faktora bio „da li su pitanja merituma ovog predmeta uporediva sa pitanjima na koja je Sud dao svoj stav u prethodnim predmetima”. AIRE Centar je istakao neizvesnost u pogledu širine obaveza Država članica u oblasti zaštite žrtava trgovine ljudima, naročito u vezi sa merama zaštite koje se ne odnose neposredno na istragu i krivično gonjenje za dela trgovine ljudima i eksploatacije.

B. Stav Suda

1. Opšta načela

193. Sud najpre primećuje da se pitanje jednostrane izjave odnosi samo na Republiku Kipar. Ruska Federacija nije podnela bilo kakvu unilateralnu izjavu u vezi sa ovim predmetom. Shodno tome, Sud će se baviti samo razmatranjem pitanja opravdanosti brisanja predstavke sa spiska predmeta, na osnovu podnesaka i primedbi upućenih protiv zahteva jednostrane izjave kiparskih vlasti.

194. Sud podseća da može biti celishodno, u određenim slučajevima, izbrisati predstavku ili njen deo sa spiska predmeta, u skladu sa stavom 1 člana 37, na osnovu jednostrane izjave tužene Države, iako podnosilac želi da se raspravljanje predmeta nastavi. Pitanje opravdanosti odluke u svakom konkretnom slučaju zavisi od procene da li jednostrana izjava Države pruža dovoljan osnov da se zaključi da, u svrhu zaštite ljudskih prava koja su zajamčena Konvencijom, nema potrebe za daljim razmatranjem predmeta (član 37 st 1 *in fine*; vidi takođe, *inter alia*, *Tahsin Acar v. Turkey* (prethodni pogovor) [GC], no. 26307/95, stav 75, ECHR 2003-VI; i *Radoszewska-Zakościelna v. Poland*, no. 858/08, stav 50, 20. oktobar 2009.).

195. Relevantni činoci u ovom razmatranju uključuju prirodu stavljenih prigovora, procenu da li su pitanja koja su pokrenuta u predmetu uporediva sa stvarima koje su već rešene u prethodnim predmetima, prirodu i delokrug bilo kojih mera koje je preduzela tužena Država u kontekstu izvršenja presuda koje je Sud doneo u prethodnim sličnim predmetima, i uticaja ovih mera na stvar koja se raspravlja u konkretnom slučaju. Takođe, značajno je da li su sporne činjenice između strana, te, ako je to slučaj, u kojoj meri i kakvu *prima facie* dokaznu vrednost imaju podnesci strana u vezi sa činjenicama u datom predmetu. Drugi relevantni faktori mogu uzeti u obzir da li su tužene Države u svojim jednostranim izjavama Sudu priznale neke navodne povrede Konvencije, te ukoliko je to slučaj, trebalo bi uzeti u obzir opseg datog priznanja i meru u kojoj je Država spremna da nadoknadi štetu podnosiocu. U vezi sa poslednjim pomenutim pitanjem, u predmetima u kojima je moguće isključiti posledice navodnih povreda prava i kada tužena Država iskaže svoju spremnost da to učini, predložena nadoknada štete će se verovatno smatrati adekvatnom u svrhu brisanja predstavke sa spiska predmeta, a Sud zadržava svoje ovlašćenje da ponovo uzme u razmatranje predstavku u svakom trenutku, na osnovu odredaba stava 2 člana 37 Konvencije i pravila 44, stav 5, Pravilnika Suda (vidi: *Tahsin Acar*, citirano u stavu 76).

196. Prethodno navedeni faktori nisu pomenuti da bi se ustanovila konačna lista relevantnih činilaca u vezi sa ovim pitanjem. U zavisnosti od konkretnih okolnosti svakog pojedinačnog predmeta, možemo zamisliti i druga razmatranja koja dolaze u obzir prilikom zauzimanja stava Suda u vezi sa jednostranim izjavama, u smislu stava 1 člana 37 Konvencije (vidi: *Tahsin Acar*, prethodni citati u stavu 77).

197. Konačno, Sud ponavlja da njegove presude nisu donete samo u svrhu odlučivanja o predmetima koji su pred njim raspravljani, već imaju i širu svrhu: da rasvetle, zaštite i razviju pravila ustanovljena/sadržana u Konvenciji,

doprinosi na taj način boljem poštovanju obaveza Država koje su one preuzele u svojstvu Visokih strana ugovornica (vidi: *Ireland v. the United Kingdom*, 18. januara 1978., stav 154, Series A no. 25; *Guzzardi v. Italy*, 6. novembra 1980., stav 86, Series A no. 39; i *Karner v. Austria*, no. 40016/98, stav 26, ECHR 2003-IX). Iako je prvenstveni cilj sistema Konvencije da obezbedi zaštitu pojedinca i njegovih prava, njena je misija takođe da ustanovi i ukaže na društvena pitanja od javnog i političkog interesa, podižući na taj način opšte standarde zaštite ljudskih prava i proširujući uticaj sudske prakse u ovoj oblasti u Državama potpisnicama Konvencije (vidi: *Karner*, prethodni citat, stav 26; i *Capital Bank AD v. Bulgaria*, no. 49429/99, stav 78 do 79, ECHR 2005-XII (izvodi)).

2. Primena opštih načela na ovaj predmet

198. Razmatrajući da li bi bilo celishodno ukloniti ovu predstavku sa spiska predmeta, u onom delu u kome se ona odnosi na pritužbe protiv Republike Kipar na osnovu njene jednostrane izjave, Sud zapaža sledeće:

199. Najpre, Sud naglašava ozbiljnu prirodu tvrdnji o navodnoj trgovini ljudima u ovom predmetu, koje proizilaze iz članova 2, 3, 4, i 5 Konvencije. U ovom smislu, Sud primećuje da je svest o problemu trgovine ljudima i potrebe preduzimanja mera borbe protiv ove pojave narasla poslednjih godina, na šta ukazuje i donošenje određenih akata na međunarodnom planu, kao i usvajanje relevantnih zakonodavnih mera u mnogim Državama (vidi, takođe, stavove 264 i 269). Izveštaji Komesara Saveta Evrope za ljudska prava i Ombudsmana Republike Kipar ističu akutnu prirodu ovog problema na Kipru, gde je opšte poznato da je trgovina ljudima radi seksualne eksploatacije kabare umetnika posebno zabrinjavajuća (vidi prethodne stavove 83, 89, 91, 94, 100 do 101 i 103).

200. Potom, Sud skreće pažnju na oskudnost sudske prakse u oblasti tumačenja člana 4 Konvencije, u kontekstu predmeta koji se odnose na slučajeve trgovine ljudima. Naročito je značajno da bi Sud tek trebalo da odluči da li je, i ako jeste, u kojoj meri član 4 prevideo pozitivnu obavezu Država članica da preuzmu korake u cilju zaštite potencijalnih žrtava trgovine ljudima izvan uobičajenog okvira sprovođenja istrage i preduzimanja krivičnog gonjenja.

201. Država Kipar je priznala da su se povrede prava iz Konvencije dogodile u periodu neposredno pre i posle smrti gđice Ranceve. Država je nedavno preduzela dodatne korake da bi istražila okolnosti smrti gđice Ranceve i ponudila određen iznos novca u svrhu pravičnog zadovoljenja. Međutim, u svetlu dužnosti Suda da razjasni, zaštiti i razvije prava koja su ustanovljena Konvencijom, to nije dovoljno da bi Sud zaključio da nije više opravdano nastaviti razmatranje predstavke. U svetlu prethodno iznetih primedbi, Sud smatra da postoji potreba za nastavkom ispitivanja predmeta koji se odnose na pitanja u vezi sa trgovinom ljudima.

202. Sud u svom zaključku smatra da pitanje poštovanja ljudskih prava, kako ga određuje Konvencija, zahteva nastavljanje razmatranja predmeta. Shodno tome, Sud odbija zahtev Kipra za brisanje predstavke sa spiska predmeta, u smislu člana 37 stav 1 Konvencije.

II. PRIHVATLJIVOST PRITUŽBI NA POVREDE ČLANOVA 2, 3, 4 i 5 KONVENCIJE

A. Prigovor Ruske Federacije *ratione loci*

1. Podnesci strana

203. Rusija je tvrdila da su se događaji koji čine osnovu ove predstavke dogodili van njene teritorije, te je predstavka neprihvatljiva *ratione loci* u onom svom delu u kome se odnosi na Rusku Federaciju. Država je navela da nije vršila „stvarnu vlast” nad teritorijom Republike Kipar i da su sve aktivnosti Ruske Federacije bile ograničene suverenim pravima Republike Kipar.

204. Podnosilac je odbacio ove argumente. On je tvrdio da u skladu s presudom Suda u predmetu *Drozdz and Janousek v. France and Spain*, 26. jun 1992., Series A br. 240, Ruska Federacija može biti smatrana odgovornom onda kada su njena delovanja i propuštanja proizvela posledice van njene teritorije.

2. Stav Suda

205. Član 1 Konvencije predviđa da:

„Visoke strane ugovornice jemče svakome u svojoj nadležnosti prava i slobode određene u Delu I ove Konvencije.”

206. Sud je prethodno naglasio da su, sa stanovišta međunarodnog javnog prava, pravosudne nadležnosti Države prvenstveno teritorijalne. Shodno tome, nadležnost Države u vršenju pravosudnih ovlašćenja nad svojim državljanima u inostranstvu je subordinirana teritorijalnoj nadležnosti druge Države, te Država, uopšteno uzevši, ne može vršiti pravosudna ovlašćenja na teritoriji druge Države bez njenog pristanka, poziva ili saglasnosti, te bi član 1 Konvencije trebalo razumeti kao odraz ovog uobičajenog i suštinski teritorijalnog shvatanja nadležnosti (vidi: *Banković and Others v. Belgium and 16 Other Contracting States* (dec.) [GC], br. 52207/99, stavovi 59 do 61, ECHR 2001-XII).

207. Pritužbe podnosioca predstavke protiv Ruske Federacije u ovom predmetu se odnose na propuštanje Države da preduzme neophodne mere da bi zaštitila gđicu Rancevu od opasnosti trgovine ljudima i eksploatacije, kao i da sprovede istragu u vezi sa okolnostima njenog dolaska na Kipar, zapošljavanja i kasnije smrti. Sud primećuje da citirane tvrdnje nisu zasnovane na stavu da je Rusija odgovorna za događaje na Kipru ili za postupanje tamošnjih vlasti. U svetlu činjenice da je navodna trgovina ljudima počela u Rusiji, i u pogledu obaveza koje je Ruska Federacija preuzela u borbi protiv te pojave, nije izvan nadležnosti Suda da ispita da li je Rusija poštovala bilo koju obavezu koju je mogla imati u smislu preduzimanja mera u okvirima svojih nadležnosti i ovlašćenja da bi istražila mogućnost da je kći podnosioca predstavke bila žrtva trgovine ljudima. Shodno tome, žalba podnosioca predstavke koja se odnosi na povredu člana 2 odnosi se na propuštanje Rusije da preduzme istražne radnje,

uključujući obezbeđivanje dokaza od svedoka koji su imali prebivalište u Rusiji. Na Sudu je da oceni, nakon ispitivanja merituma žalbe podnosioca predstavke na povredu člana 2, razmere bilo koje procesne obaveze koja je obavezivala Rusku Federaciju, kao i da li je ona ispunila svoje obaveze u okolnostima ovog predmeta.

208. Sud zaključuje da je nadležan da ispita razmere u kojima je Rusija mogla preduzeti korake, u granicama svog teritorijalnog suvereniteta, da bi zaštitila ćerku podnosioca predstavke od trgovine ljudima, da bi istražila navode u vezi sa trgovinom ljudima i da bi istražila okolnosti koje su dovele do njene smrti. Da li predmet žalbe podnosioca predstavke daje osnov za odgovornost Države je pitanje koje bi Sud tek trebalo da utvrdi u svom ispitivanju merituma predstavke.

B. Prigovor Ruske Federacije *ratione materiae*

1. Podnesci strana

209. Rusija je tvrdila da bi pritužba podnosioca predstavke na povredu člana 4 Konvencije trebalo oceniti neprihvatljivom *ratione materiae*, obzirom da se u ovom predmetu nije radilo o slučaju ropstva, ropskom položaju, ili slučaju prisilnog ili prinudnog rada. Država je naglasila da je gđica Ranceva dobrovoljno doputovala na Kipar, dobrovoljno dobila radnu dozvolu da bi radila u skladu s ugovorom koji je zaključila. Nema dokaza da je gđica Ranceva bila u statusu ropstva, da nije bila u mogućnosti da promeni svoje uslove ili da je radila pod prinudom. Rusija je dalje naglasila da je gđica Ranceva neometano napustila stan u kome je boravila sa ostalim kabare umeticama s kojima je radila. Država je stoga tvrdila da nema dovoljno osnova za tvrdnju da su kabare umetnice bile držane u stanu protiv njihove volje. Rusija je dodala da je sama činjenica da je gđica Ranceva napustila policijsku stanicu sa M.A. nedovoljna da bi se izrekla tvrdnja da je bila u uslovima ropskog položaja i prinudnog rada. Da se plašila za svoju bezbednost, mogla je to da saopšti policiji za vreme dok se nalazila u policijskoj stanici.

210. Podnosilac predstavke je insistirao da uslovi u kojima se nalazila gđica Ranceva spadaju u delokrug člana 4 Konvencije.

2. Stav suda

211. Sud smatra da je pitanje da li postupanje na koje se žali podnosilac spada u delokrug člana 4 neraskidivo povezano sa meritumom predstavke. Shodno tome, Sud je stava da se ovaj prigovor *ratione materiae* ima razmatrati zajedno s meritumom predmeta.

C. Zaključak

212. Pritužbe podnosioca predstavke u smislu povrede članova 2, 3, 4 i 5 ne mogu biti odbačene kao nespojive *ratione loci* ili *ratione materiae* u odnosu na Rusku Federaciju, u skladu s odredbama Konvencije. Povrh toga, Sud zapaža da iznete tvrdnje podnosioca nisu očigledno neosnovane, u smislu člana 35 stav 3.

Sud dalje primećuje da nisu neprihvatljive ni po bilo kom drugom osnovu. Stoga, ove će se pritužbe proglasiti prihvatljivim.

III. NAVODNE POVREDE ČLANA 2 KONVENCIJE

213. Podnosilac predstavke je izneo tvrdnje da je došlo do povrede člana 2 Konvencije od strane kako Rusije tako i Kipra, u pogledu toga što su kiparske i ruske vlasti propustile da preduzmu korake da zaštite život njegove ćerke i propusta obeju Država da sprovedu delotvornu istragu u vezi sa okolnostima njene smrti. Član 2, *inter alia*, predviđa da:

„1. Pravo na život svake osobe zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namerno lišen života, sem prilikom izvršenja presude suda kojom je osuđen za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom.

A. Navodni propust vlasti da preduzmu mere zaštite od opasnosti po život nekog lica

1. Podnesci strana u postupku

a. Podnosilac predstavke

214. Pozivajući se na predmet *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. oktobra 1998. godine, *Izveštaji* 1998-VIII, podnosilac predstavke se pozvao na pozitivne obaveze koje proizilaze iz člana 2 Konvencije, koji propisuje državama da preduzmu preventivne operativne mere kako bi zaštitile lica čiji je život ugrožen krivičnim delima drugog fizičkog lica, u svim slučajevima gde je Država znala ili je morala znati za postojanje realne, neposredne životne ugroženosti. Podnosilac predstavke je dokazivao kako su, propuštajući da puste na slobodu gđicu Rancevu i predajući je umesto toga M.A., kiparske vlasti propustile da preduzmu razumne mere, u okviru svojih nadležnosti, kako bi izbegle stvarnu i neposrednu pretnju po život gđice Ranceve.

b. Vlada Republike Kipar

215. Vlada Republike Kipar nije osporavala pozitivnu obavezu koja, u smislu stava 1 člana 2 Konvencije, propisuje nadležnim državnim organima da preduzmu preventivne operativne mere kako bi zaštitili lica čiji je život ugrožen krivičnim delima počinjenim od strane drugog lica. Međutim, da bi takva obaveza proizašla, moralo bi da se utvrdi da su vlasti znale, ili su morale znati, za stvarnu i neposrednu opasnost po život određenog lica i da su propustile da preduzmu mere u domenu svojih ovlašćenja, koje su, na osnovu razumne procene, očekivano mogle biti preduzete da se izbegne takav rizik (citat predmeta *Osman*).

216. U svojim pismenim podnescima Vlada Republike Kipar je dokazivala kako nije bilo propusta u pogledu obaveze da se zaštiti život kćeri podnosioca predstavke. Po informacijama dostupnim policijskim službenicima koji su bili u kontaktu sa gđicom Rancevom 28. marta 2001., nije bilo razloga da se posumnja u

postojanje stvarnog ili neposrednog rizika po život gđice Ranceve. Svedočenje policijskih službenika je pokazalo da se gđica Ranceva smireno šminkala i da se ponašanje M.A. prema njoj činilo normalnim (vidi prethodne stavove 20 i 49). Iako je gđica Ranceva napustila svoj posao u kabareu, nije se žalila ili podnela bilo kakvu prijavu u vezi sa svojim poslodavcem ili uslovima rada. Nije se žalila policijskim službenicima dok je bila u stanici policije i nije odbila da ode sa M.A. Odlukom da gđicu Rancevu ne puste na slobodu, već da je predaju M.A., kiparske vlasti nisu prekršile bilo koju obavezu u pogledu zaštite njenog života.

217. U svojoj kasnijoj jednostranoj izjavi, Država Kipar je priznala da je odluka policijskih službenika da predaju gđicu Rancevu M.A. bila kršenje pozitivne obaveze, koja obavezuje Državu u smislu člana 2 da preduzme preventivne mere kako bi zaštitila gđicu Rancevu od krivičnih dela koja je učinilo drugo lice (vidi prethodni stav 187).

2. Procena Suda

a. Opšta načela

218. Jasno je da član 2 nalaže Državi ne samo obavezu uzdržavanja od protivpravnog lišavanja života već takođe preduzimanja odgovarajućih mera radi zaštite života svih onih koji su pod njenom nadležnošću (vidi: *L.C.B. v. the United Kingdom*, 9. juna 1998., st. 36, *Reports* 1998-III; i *Paul and Audrey Edwards*, prethodni stav 54). Na prvom mestu, ova obaveza zahteva od Države da obezbedi poštovanje prava na život donošenjem delotvornih odredaba krivičnog zakona, kako bi sprečila činjenje krivičnih dela nad licima, uz nužnu potporu državnog aparata koji je zadužen za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje kršenja pomenutih odredaba. Ipak, pomenuta obaveza takođe podrazumeva, u odgovarajućim okolnostima, pozitivnu obavezu vlasti da preduzmu preventivne operativne mere kako bi zaštitile lice čiji je život ugrožen usled vršenja krivičnih dela od strane drugog lica (vidi: *Osman*, prethodni, stav 115 *Medova v. Russia*, no. 25385/04, stav 95, 15. januara 2009.; *Opuz v. Turkey*, no. 33401/02, stav 128, 9. juna 2009.).

219. Sud ponavlja da delokrug bilo koje pozitivne obaveze mora biti tumačen tako da vlastima ne nameće nemoguć ili nesrazmeran teret, imajući na umu teškoće u upravljanju savremenim društvima, nepredvidljivost ljudskog ponašanja i operativne izbore koji se moraju napraviti u smislu raspoloživih prioriteta i resursa. Ne može se iziskivati od vlasti da povodom svakog rizika, za koji se tvrdi da postoji po nečiji život, preduzmu operativne mere, u smislu zahteva Konvencije, da bi sprečile ostvarivanje pretnje. Da bi Sud utvrdio kršenje pozitivne obaveze da se zaštiti život, mora biti ustanovljeno da su vlasti znale ili su morale blagovremeno znati za postojanje stvarnog i neposrednog rizika po život određenog lica od vršenja krivičnih dela trećih lica, kao i da su propustile da preduzmu mere iz delokruga svojih nadležnosti, koje su, na osnovu razumne procene, mogle biti očekivane da budu preduzete kako bi se takav rizik izbegao (*Osman*, prethodni, stav 116; *Paul i Audrey Edwards*, prethodni, stav 55; i *Medova*, prethodni, stav 96).

b. Primena opštih načela na ovaj predmet

220. Sud mora da ispita da li su kiparske vlasti mogle da predvide da je puštanje gđice Ranceve pod kontrolu M.A. moglo predstavljati stvarni i neposredni rizik po njen život.

221. Sud primećuje da je u slučaju *Opuz* odgovornost Države bila prisutna, jer je lice koje je kasnije ustrelilo i ubilo majku podnosioca predstavke, prethodno pretilo smrću i počinilo dela nasilja protiv podnosioca predstavke i njegove majke, kojeg su vlasti bile svesne (*Opuz*, prethodni stavovi od 133 do 136). Suprotno, u slučaju *Osman*, Sud je utvrdio da nije bilo kršenja člana 2 jer podnosilac predstavke nije uspela da dokaže, u bilo kojoj fazi sleđa događaja koji su doveli do ustreljivanja njenog supruga za koju bi moglo da se zaključi da je policija znala ili da je mogla znati, da su životi porodice Osman bili stvarno i neposredno ugroženi (*Osman*, prethodni stav 121).

222. Iako je nesumnjivo da su žrtve trgovine ljudima i eksploatacije često prisiljene da žive i rade u surovim uslovima i da mogu trpeti nasilje i zlostavljanje pod kontrolom svojih poslodavaca (vidi prethodne stavove 85, 87 do 88 i 101), u odsustvu bilo kakvih posebnih pokazatelja u pojedinačnom slučaju, sama opasnost od zlostavljanja i nasilja ne predstavlja stvarnu i neposrednu opasnost po život. U ovom predmetu, iako je policija trebalo da bude svesna da je gđica Ranceva mogla biti žrtva trgovine ljudima (stvar koja bi dalje trebalo da bude ispitana u kontekstu žalbe podnosioca predstavke u vezi sa članom 4), tokom njenog boravka u policijskoj stanici nije bilo indikacija da je život gđice Ranceve u stvarnoj i neposrednoj opasnosti. Sud smatra da određeni sled događaja koji su doveli do smrti gđice Ranceve policijski službenici nisu mogli da predvide kada su je pustili M.A na staranje i nadzor. U skladu s tim, Sud zaključuje da u ovom predmetu nije bilo obaveze da se preduzmu operativne mere kako bi se sprečio rizik po život.

223. Iz prethodno navedenih razloga, Sud zaključuje da nije bilo kršenja pozitivnih obaveza kiparskih vlasti da zaštite pravo na život gđice Ranceve, u smislu člana 2 Konvencije.

B. Procesna obaveza o sprovođenju delotvorne istrage

1. Podnesci strana u postupku

a. Podnosilac predstavke

224. Podnosilac predstavke je tvrdio da su Kipar i Rusija prekršili svoje obaveze po članu 2 Konvencije da sprovedu delotvornu istragu o okolnostima smrti gđice Ranceve. Ukazao je na navodne kontradiktornosti u vezi sa obdukcijama koje su izvršile kiparske i ruske vlasti (vidi prethodni stav 50) i njegovih zahteva Republici Kipar, upućenih preko relevantnih ruskih organa vlasti, za sprovođenje dopunske istrage na osnovu očiglednih nepravilnosti, što su zahtevi na koje kiparske vlasti nisu pozitivno odgovorile (vidi prethodne stavove 52 i 62). On se takođe žalio na ograničen broj iskaza svedoka koje je policija

prikupila (vidi prethodne stavove 31 i 33), ističući da su pet od sedam relevantnih tvrdnji poticale od policijskih službenika na dužnosti u policijskoj stanici u Limasolu, ili od lica koja su bila prisutna u stanu u vreme smrti njegove ćerke, dakle osoba koje su po njegovom mišljenju imale interes da prikažu određenu verziju događaja. Podnosilac predstavke je dalje tvrdio da nijedna istraga ne bi trebalo da zavisi od zvanične pritužbe ili prigovora rođaka žrtve. Tvrdio je da je njegova ćerka očigledno izgubila život pod čudnim okolnostima, zahtevajući dodatno razjašnjenje, te da je shodno tome, u smislu člana 2 – dopunska istraga bila potrebna. Kiparska istraga nije bila sprovedena u skladu s članom 2 Konvencije, usled pomenutih propusta, kao i činjenice da podnosiocu, kao rođaku žrtve, nije bio omogućen uvid u njen tok.

225. Posebno, u vezi sa istražnim postupkom, podnosilac predstavke se žalio da nije bio obavešten o datumu završne rasprave u postupku, što je sprečilo njegovo učešće. Nije bio obavešten o toku postupka ili o pravnim lekovima koji su mu stajali na raspolaganju. Tvrdio je kako je samo primio zaključak Okružnog Suda u vezi sa istražnim postupkom od 16. aprila 2003., nekih 15 meseci po njegovom okončanju. Dalje, kiparske vlasti mu nisu obezbedile besplatnu pravnu pomoć, u vreme dok je trošak pravnog zastupanja na Kipru za njega predstavljao prepreku.

226. U vezi sa Ruskom Federacijom, podnosilac predstavke je dokazivao da je činjenica da je njegova ćerka državljanin Ruske Federacije značila da je, iako je ona privremeno bila rezident Kipra, gde se njena smrt dogodila, Rusija takođe imala obavezu u skladu s članom 2 Konvencije da istraži okolnosti dolaska njegove ćerke na Kipar, kao i okolnosti u vezi s njenim poslom u toj zemlji i potonju smrt. Izneo je kako je Ruska Federacija trebalo da, na osnovu Sporazuma o uzajamnoj pravnoj pomoći, podnese zahtev kiparskim vlastima za pokretanje krivičnog postupka u skladu s članovima 5 i 36 (vidi stavove 181 i 207), kako je zahtevao. Umesto toga, ruske vlasti su samo tražile dobijanje informacija koje se tiču okolnosti smrti gđice Ranceve. Potonji zahtev podnosioca predstavke nadležnim vlastima u Rusiji da pokrenu krivični postupak bio je odbijen od strane Tužilaštva u Čeljabinsku, budući da je gđica Ranceva umrla van Rusije. Njegovi ponovljeni zahtevi da ruske vlasti uzmu iskaze od dve osobe ruske nacionalnosti sa prebivalištem u Rusiji bili su odbijeni, na osnovu stava ruskih organa vlasti da nisu bili u mogućnosti da postupe u smislu pomenutog bez prethodnog zahteva za pravnu pomoć kiparskih vlasti. Podnosilac predstavke je zaključio kako su ovi navodni propusti značili da ruske vlasti nisu sprovele delotvornu istragu u vezi sa smrću njegove ćerke, u skladu sa zahtevima člana 2 Konvencije.

b. Vlada Republike Kipar

227. U svojim pismenim podnescima, Vlada Kipra je priznala da je obaveza da se sprovede delotvorna istraga, kada su državni službenici bili umešani u događaje koji su doveli do smrti nekog lica, proizašla iz člana 2, ali je tvrdila da svaka tragična smrt ne podrazumeva obavezu da se načine posebni koraci u pravcu sprovođenja istrage. U ovom predmetu, kiparske vlasti nisu imale obavezu da sprovedu istragu u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve, ali su i pored toga to učinile. Iako su tačne okolnosti koje su dovele do smrti gđice Ranceve ostale nejasne, Vlada Kipra je osporila tvrdnju da je bilo propusta u istrazi. Istražne

radnje sproveda je policija i postupak je u celini mogao da dovede do identifikacije i kažnjavanja odgovornih lica. Bili su preduzeti opravdani koraci, kako bi se obezbedili relevantni dokazi i održana je rasprava u istražnom postupku.

228. Kada je reč o istražnom postupku u pitanju, Vlada Kipra iznela je tvrdnju da je podnosilac predstavke bio obavešten od strane kiparskih vlasti o datumu održavanja rasprave u postupku. Povrh toga, rasprava je dva puta odlagana jer podnosilac predstavke nije bio prisutan. Vlada Kipra je ukazala na kašnjenje ruskih vlasti u obaveštavanju kiparskih organa o zahtevu za odlaganjem rasprave koji je izjavio podnosilac predstavke: zahtev je stigao čitava četiri meseca nakon što je rasprava završena. Da je sud bio svestan postojanja zahteva podnosioca predstavke, mogao je ponovo odložiti saslušanje. Na sve ostale zahteve podnosioca predstavke je odgovoreno i kiparski nadležni organi su tražili način da pomognu podnosiocu predstavke gde god je to bilo moguće. U vezi sa žalbom podnosioca predstavke koja se tiče pravne pomoći, Vlada Kipra je istakla da podnosilac predstavke nije podneo zahtev na pravilan način. Trebalo je da podnese zahtev na osnovu Sporazuma o pružanju uzajamne pravne pomoći; Sporazum na koji se poziva podnosilac predstavke ne obezbeđuje pravnu pomoć već pruža besplatno pravno zastupanje, što je potpuno drugačije.

229. U svojoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), Vlada Kipra je potvrdila da su nedavno imenovana tri nezavisna krivična islednika, kako bi istražili okolnosti smrti gđice Ranceve i stepen krivične odgovornosti bilo kog lica ili odgovornost nekog organa vlasti ili institucije za njenu smrt.

c. Vlada Ruske Federacije

230. Vlada Rusije prihvatila je da u relevantnom periodu ruski krivični zakon nije predviđao mogućnost vođenja krivičnog postupka protiv stranih državljana u vezi sa krivičnim delom nad ruskim državljaninom koje je počinjeno van ruske teritorije, iako je zakon od tada promenjen. U svakom slučaju, podnosilac predstavke nije zahtevao od ruskih vlasti pokretanje krivičnog postupka, već je prosto zahtevao pomoć u utvrđivanju okolnosti koje su dovele do smrti njegove ćerke na Kipru. U skladu s tim, prethodna istraga o smrti gđice Ranceve nije sprovedena u Rusiji i nijedan dokaz nije pribavljen. Iako je podnosilac predstavke zahtevao u brojnim prilikama da vlasti Rusije obezbede iskaz od dve ruske državljanke koje su radile sa gđicom Rancevom, kako je bio obavešten, vlasti nisu bile u stanju da sprovedu ovaj zahtev podnosioca usled izostanka odgovarajućeg zahteva za pružanjem pravne pomoći od strane kiparskih vlasti. Ruske vlasti su obavestile kiparske organe da su spremne da sprovedu takav zahtev, koji ipak nije usledio.

231. Ruska Vlada je tvrdila da su organi vlasti Ruske Federacije preduzeli sve raspoložive mere kako bi utvrdili okolnosti smrti gđice Ranceve, da bi pružili pomoć kiparskim vlastima u njihovoj istrazi i da bi zaštitili i obezbedili ostvarivanje prava podnosioca predstavke. U skladu s tim, dokazivali su da je Rusija ispunila sve svoje procesne obaveze u smislu člana 2 Konvencije.

2. Stav Suda

a. Opšta načela

232. Sud se dosledno držao stava da obaveza da se zaštiti život po članu 2 Konvencije, u vezi sa opštom obavezom države po članu 1 Konvencije da „osigura svakome u okviru [svoje] nadležnosti prava i slobode propisane u Konvenciji”, zahteva sprovođenje nekog oblika delotvorne zvanične istrage u okolnostima kada smrt nekog lica nastupi kao posledica upotrebe sile (vidi: *McCann and Others v. the United Kingdom*, 27. septembar 1995., stav 161, (Series A) no. 324; *Kaya v. Turkey*, 19. februar 1998., stav 86, *Izveštaji (Reports)* 1998-I; *Medova v. Russia*, prethodni stav 103). Obaveza sprovođenja delotvorne zvanične istrage takođe nastaje i kada smrt nekog lica nastupi pod sumnjivim okolnostima koje se ne mogu pripisati državnim službenicima (vidi *Menson v. the United Kingdom* (dec.), no. 47916/99, ECHR 2003-V). Glavna svrha ovakve istrage je da osigura delotvornu primenu domaćeg prava koje štiti pravo na život i, u onim slučajevima kada su umešani državni službenici ili organi vlasti, da osigura njihovu odgovornost za smrti za koje su oni bili odgovorni. Vlasti moraju da deluju po sopstvenoj inicijativi kada ovakav slučaj dođe u centar njihove pažnje. Ne mogu prepustiti inicijativi najbližeg rođaka žrtve da podnese zvaničan zahtev, prijavu ili da preuzme odgovornost za sprovođenje istrage bilo koje vrste (vidi, na primer, *İlhan v. Turkey* [GC], no. 22277/93, stav 63, ECHR 2000-VII; *Paul and Audrey Edwards*, prethodni, stav 69).

233. Da bi istraga bila delotvorna, odgovorna lica za njeno sprovođenje moraju biti nezavisna u odnosu na lica koja su umešana u događaje. Ovo zahteva ne samo hijerarhijsku i institucionalnu već i praktičnu nezavisnost (vidi: *Hugh Jordan v. the United Kingdom*, no. 24746/94, stav 120, ECHR 2001-III (izvodi); i *Kelly and Others v. the United Kingdom*, no. 30054/96, stav 114, 4. maj 2001.). Istraga mora biti takva da dovede do otkrivanja i kažnjavanja odgovornih (vidi: *Paul and Audrey Edwards*, prethodni, stav 71). Potreba postupanja bez odlaganja i razumne brzine reagovanja se podrazumeva u sklopu pojma delotvorne istrage u smislu značenja člana 2 Konvencije (vidi: *Yaşa v. Turkey*, 2. septembar 1998., stavovi 102-104, *Reports* 1998-VI; *Çakıcı v. Turkey* [GC], no. 23657/94, stavovi 80-87 i 106, ECHR 1999-IV; i *Kelly and Others*, prethodni, stav 97). U svim slučajevima, najbliži rođak žrtve mora biti uključen u postupak do mere do koje je neophodno kako bi se zaštitili njegovi legitimni interesi (vidi, na primer, *Güleç v. Turkey*, 27. jul 1998., stav 82, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-IV; i *Kelly and Others*, prethodni, stav 98).

b. Primena opštih načela na ovaj predmet

i. Kipar

234. Sud potvrđuje da se od početka znalo da nema dokaza da je smrt gđice Ranceve neposredna posledica upotrebe sile. Ipak, kako je već zabeleženo (vidi prethodni stav 232), ovo ne isključuje postojanje obaveze da se ispita njena smrt u skladu s članom 2 (vidi takođe *Calvelli and Ciglio v. Italy* [GC], no. 32967/96, stavovi 48 do 50, ECHR 2002-I; i *Öneryıldız v. Turkey* [GC], no. 48939/99,

stavovi 70 do 74, ECHR 2004-XII). U svetlu nejasnih i neobjašnjenih okolnosti koje okružuju smrt gđice Ranceve i optužbi za trgovinu ljudima, zlostavljanje i protivpravno lišavanje slobode u periodu neposredno pre nego što je nastupila njena smrt, Sud smatra da je u postupku nastala procesna obaveza kiparskih vlasti da ispituju okolnosti smrti gđice Ranceve. Neophodno je bilo sprovesti istragu ne samo radi razmatranja neposrednog konteksta pada gđice Ranceve sa balkona, već i šireg konteksta njenog dolaska i boravka na Kipru, u cilju ispitivanja da li postoji veza između optužbi za trgovinu ljudima i potonje smrti gđice Ranceve.

235. U pogledu adekvatnosti sprovedene istrage, Sud primećuje kako je policija brzo stigla i zapečatila mesto događaja za par minuta. Mesto događaja je fotografisano i sproveden je uviđaj sa kriminalističkim ispitivanjem (vidi prethodni stav 32). Istog jutra, policija je uzela izjave lica prisutnih u stanu u trenutku smrti gđice Ranceve, kao i komšije koji je video pad. Policijski službenici na dužnosti u policijskoj stanici u Limasolu su takođe dali izjave (vidi prethodni stav 33). Izvršena je obdukcija i održana je rasprava u istražnom postupku (vidi prethodne stavove 35 do 41). Ipak, postoji veliki broj elemenata istrage koji nisu bili zadovoljavajući.

236. Kao prvo, povodom protivrečnih svedočenja lica prisutnih u stanu, kiparski istražni organi, čini se, nisu preduzeli bilo kakve korake kako bi ih razrešili (vidi prethodne stavove 22 do 24 i 26 do 28). Slično tome, pojavile su se nedoslednosti iz dokaza o fizičkom stanju gđice Ranceve, posebno u vezi sa pitanjem do koje mere je alkohol uticao na njeno ponašanje (vidi prethodne stavove 18, 20 do 21 i 24). Postoje i drugi očigledni nedostaci, kao što su navodne nedoslednosti između izveštaja veštačenja kiparskih i ruskih vlasti i činjenice da gđica Ranceva nije napravila nikakvu buku kad je pala sa balkona, za šta nije obezbeđeno zadovoljavajuće objašnjenje (vidi prethodne stavove 29, 50 do 52 i 67).

237. Drugo, presuda u istražnom postupku je zabeležila da je smrt gđice Ranceve nastupila „pod čudnim okolnostima” prilikom njenog pokušaja da pobjegne iz stana u kome je bila kao „gost” (vidi prethodni stav 41). Uprkos nedostatku jasnih okolnosti koje okružuju njenu smrt, kiparska policija nije uložila bilo kakav napor da ispita lica koja su živela sa gđicom Rancevom ili radila s njom u kabareu. Dalje, uprkos šokantnom zaključku u istražnom postupku kako je gđica Ranceva pokušala da pobjegne iz stana, bilo kakav pokušaj utvrđivanja zašto je pokušavala da pobjegne nije preduzet, niti je razjašnjeno gde je u stanu bila držana protiv svoje volje.

238. Treće, pored početnih izjava dva policijska službenika i policijskog službenika odeljenja za putne isprava koji je bio na dužnosti, datih 28. i 29. marta 2001., čini se da nije bilo istrage o tome šta se dogodilo u policijskoj stanici i, naročito, zašto je policija predala gđicu Rancevu u ruke M.A. Jasno je iz izjava svedoka da je AIS (Uprava za poslove sa strancima i imigrantima) smatrao da je M.A. odgovoran za gđicu Rancevu, ali razlozi zbog čega su vlasti tako postupile, kao i ispravnost ovog zaključka nikada nisu u potpunosti istraženi. Dalje, izjave policijskih službenika nisu dovedene u vezu sa bilo kojom izjavom koja je uzeta od gđice Ranceve i ne postoji ništa u istražnim spisima što objašnjava zašto to nikada nije urađeno; izjavu je dao M.A. (vidi prethodni stav 19). Sud podseća da

je Komesar Saveta Evrope 2008. izvestio kako je bio uveren da su optužbe za korupciju u policiji u vezi sa trgovinom ljudima govorile o izolovanim slučajevima (vidi prethodni stav 102). Ipak, u svetlu činjenica u ovom predmetu, Sud smatra da su vlasti bile u obavezi da istraže da li postoje signali koji govore o mogućoj korupciji u policiji u vezi sa događajima koji su doveli do smrti gđe Ranceve.

239. Četvrto, uprkos svom jasnom zahtevu kiparskim vlastima, podnosilac predstavke nije bio lično obavešten o datumu rasprave pred sudom, što je kao posledicu imalo njegovo odsustvo prilikom donošenja odluke. Kiparska vlada ne osporava tvrdnju podnosioca predstavke da je bio obavešten o rezultatima istražnog postupka 15 meseci posle obavljenog saslušanja. Prema tome, kiparske vlasti nisu uspele da osiguraju efikasno učešće podnosioca predstavke u postupku, uprkos njegovim velikim naporima da bude obavešten o toku postupka.

240. Peto, kontinuirani zahtevi za pokretanjem istrage podnosioca predstavke preko ruskih organa, čini se, ostali su zanemareni od strane kiparskih vlasti. Posebno su njegovi zahtevi za dobijanjem informacija o daljim pravnim lekovima koji su mu stajali na raspolaganju u okviru kiparskog pravnog sistema, kao i zahtevi za besplatnu pravnu pomoć od kiparskih vlasti, bili ignorisani. Odgovor vlasti Republike Kipar, kojim u svojim podnescima Sudu navode da je zahtev za pravnu pomoć koji je uputio podnosilac predstavke sačinjen pozivanjem na pogrešno pravno sredstvo, je nezadovoljavajući. Povodom ponovljenih zahteva podnosioca predstavke i na osnovu težine predmeta o kome je reč, trebalo je da kiparske vlasti bar obaveste podnosioca o odgovarajućoj proceduri podnošenja zahteva za besplatnu pravnu pomoć.

241. Konačno, da bi istraga o okolnostima smrti bila delotvorna, Države članice moraju preduzeti korake koji su neophodni i mogući u cilju obezbeđivanja relevantnog dokaza, bez obzira da li se on nalazi na teritoriji Države u kojoj se vodi istraga. Sud primećuje da su Republika Kipar i Ruska Federacija strane Konvencije o pružanju uzajamne pomoći u pravnim stvarima i da, pored toga, imaju zaključen bilateralni Sporazum o uzajamnoj pravnoj pomoći (vidi prethodne stavove 175 do 185). Ovi instrumenti postavljaju jasan postupak po kome su kiparske vlasti mogle da traže pomoć od Rusije u vezi sa istragom okolnosti boravka na Kipru gđice Ranceve i njene potonje smrti. Vrhovni javni tužilac Ruske Federacije je obezbedio nezatražene garancije da će Rusija pružiti pomoć Kipru povodom bilo kog zahteva za pravnom pomoći koja ima za cilj prikupljanje novih dokaza (vidi prethodni stav 70). Ipak, nema dokaza da su kiparske vlasti tražile bilo kakvu pravnu pomoć od Rusije u sklopu svoje istrage. U datim okolnostima, Sud smatra da je odbijanje kiparskih vlasti da upute zahtev za pružanjem pravne pomoći radi pribavljanja svedočenja dve ruske državljanke koje su radile sa gđicom Rancevom u kabareu bila naročito nesrećna odluka, obzirom na dokazni značaj tih svedočenja u pokušaju rasvetljavanja okolnosti koje su bile od ključnog značaja za istragu. Iako je gđica Ranceva preminula 2001., podnosilac zahteva i dalje iščekuje zadovoljavajuće objašnjenje o okolnostima koje su dovele do njene smrti.

242. Shodno tome, Sud smatra da je došlo do kršenja procesnih obaveza čime je povređen član 2 Konvencije, u pogledu propuštanja kiparskih vlasti da sprovedu delotvornu istragu u vezi sa smrću gđice Ranceve.

ii. Rusija

243. Sud podseća da se smrt gđice Ranceve dogodila na Kipru. Shodno tome, ukoliko se ne može dokazati postojanje posebnih svojstava ovog predmeta, koje iziskuju odstupanje od opšteg pristupa, obaveza da se osigura delotvorna zvanična istraga se odnosi samo na Republiku Kipar (vidi, *mutatis mutandis*, *Al-Adsani v. the United Kingdom* [GC], no. 35763/97, stav 38, ECHR 2001-XI).

244. U vezi sa postojanjem posebnih okolnosti, podnosilac predstavke se oslanja na činjenicu da je gđica Ranceva bila državljanka Ruske Federacije. Međutim, Sud ne smatra da se, po članu 2, zahteva od krivičnih zakona Država članica da predvide univerzalnu nadležnost u predmetima u vezi sa smrću lica koja su njihovi državljani. Ne postoje druge posebne okolnosti koje bi podržale nametanje obaveze Rusiji da sprovede sopstvenu istragu. Shodno tome, Sud zaključuje da nije bilo važeće obaveze po kojoj su vlasti Ruske Federacije bile dužne da, u skladu sa članom 2 Konvencije, ispitaju smrt gđice Ranceve.

245. Međutim, posledica obaveze Države koja sprovodi istragu da osigura dokaz koji se nalazi u okviru nadležnosti druge države, jeste dužnost Države u kojoj se dokaz nalazi da obezbedi bilo koju vrstu pomoći u okviru svojih nadležnosti i mogućnosti koja je zatražena zahtevom za pravnu pomoć. U ovom predmetu, kako je prethodno napomenuto, Vrhovni tužilac Ruske Federacije je, u vezi sa pribavljanjem iskaza od dve državljanke Rusije, izrazio volju da postupi u skladu sa bilo kojim zahtevom za uzajamnom pravnom pomoći prosleđenom ruskim vlastima i da organizuje uzimanje izjave od svedoka, premda zahtev u tom smislu nije usledio (vidi prethodni stav 241). Podnosilac predstavke je tvrdio da je trebalo da ruske vlasti pristupe saslušanju ove dve ženske osobe, uprkos odsustvu bilo kakvog zahteva od strane kiparskih vlasti. Sud, međutim, podseća da odgovornost za istraživanje smrti gđice Ranceve leži na kiparskim vlastima. U odsustvu zahteva za uzajamnom pravnom pomoći, u skladu s članom 2 Konvencije, od ruskih vlasti se ne traži da same pribave dokaz.

246. U vezi sa prigovorom podnosioca predstavke da su ruske vlasti propustile da zatraže pokretanje krivičnog postupka, Sud primećuje da su ruske vlasti u velikoj meri primenile mogućnosti iz Sporazuma o uzajamnoj pravnoj pomoći, kako bi pokrenule radnje kiparskih vlasti (vidi, na primer, stavove 48, 52, 55, 57 i 61 do 62). Posebno su pismom, koje nosi datum od 11. decembra 2001., zahtevali da se sprovede dopunska istraga u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve, da relevantni svedoci budu ispitani i da kiparske vlasti podignu optužnicu za ubistvo, otmicu ili protivpravno lišavanje slobode u vezi sa smrću gđice Ranceve (vidi prethodni stav 52). U pismu od 27. decembra 2001. načinjen je poseban zahtev za pokretanjem krivičnog postupka (vidi prethodni stav 53). Zahtev je ponovljen nekoliko puta.

247. U zaključku, Sud smatra da nije došlo do povrede prava u smislu člana 2 od strane Ruske Federacije.

IV. NAVODNA POVREDA ČLANA 3 KONVENCIJE

248. Podnosilac predstavke je tvrdio da postoji kršenje člana 3 Konvencije od strane kiparskih vlasti u smislu propuštanja da preduzmu korake kako bi zaštitile gđicu Rancevu od zlostavljanja, kao i da ispitaju da li je gđica Ranceva bila žrtva nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja u vremenu koje je prethodilo njenoj smrti. Član 3 propisuje da:

„Niko ne može biti podvrgnut mučenju ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

A. Podnesci strana

1. Podnosilac predstavke

249. Podnosilac predstavke je tvrdio da u ovom predmetu pozitivna obaveza nalaže da je gđica Ranceva trebalo da bude zaštićena protiv zlostavljanja od strane fizičkih lica. Tvrdio je kako su dva obdukciona izveštaja koja su sačinjena povodom smrti gđice Ranceve otkrila da se opis uzroka njene smrti ne slaže sa utvrđenim povredama. Iznosio je kako pribavljena svedočenja ne donose zadovoljavajući odgovor na pitanje da li su povrede, uočene na telu gđice Ranceve, bile nanete pre njene smrti. Uprkos ovome, kiparske vlasti nisu sprovele istragu o tome da li je gđica Ranceva bila podvrgnuta nečovečnom i ponižavajućem postupanju. Dalje, nisu preduzeti koraci kako bi bio izbegnut rizik od zlostavljanja gđice Ranceve u okolnostima koje podrazumevaju da su vlasti bile svesne ili su morale biti svesne stvarnog i neposrednog rizika. Shodno tome, u podnesku podnosioca predstavke ukazano je na kršenje člana 3 Konvencije.

2. Vlada Kipra

250. U svojim pismenim podnescima, Vlada Kipra je poricala da je nastalo bilo kakvo kršenje člana 3. Istakla je da ništa u istražnim spisima nije upućivalo na zaključak da je gđica Ranceva bila podvrgnuta nečovečnom i ponižavajućem postupanju pre nego je nastupila njena smrt. U svakom slučaju, temeljna istraga koja može da dovede do identifikacije i kažnjavanja odgovornih, sprovedena je u vezi sa okolnostima smrti gđice Ranceve. Prema tome, istraga je bila sprovedena u skladu sa članom 3.

251. U svojoj potonjoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), Vlada Kipra je priznala da je bilo kršenja procesne obaveze proistekle iz člana 3 Konvencije u meri u kojoj je policijska istraga u vezi sa pitanjem da li je gđica Ranceva bila podvrgnuta nehumanom i ponižavajućem postupanju pre smrti bila nedelotvorna. Država je takođe potvrdila da su tri nezavisna istražitelja postavljena sa zadatkom da ispitaju okolnosti zaposlenja i boravka na Kipru gđice Ranceve, kao i da li je ona bila izložena nečovečnom i ponižavajućem postupanju.

B. Stav Suda

252. Sud primećuje da nema dokaza da je gđica Ranceva bila podvrgnuta zlostavljanju pre nastupanja smrti. Međutim, jasno je da su upotreba sile i zlostavljanja žrtava uobičajene karakteristike koje se vezuju za trgovinu ljudima (vidi prethodne stavove 85, 87 do 88 i 101). Zbog toga Sud smatra da, u odsustvu bilo kakvih posebnih tvrdnji o zlostavljanju, svako ponižavajuće postupanje koje je mogla pre svoje smrti pretrpeti gđica Ranceva je u neraskidivoj vezi sa navodnom trgovinom ljudima i eksploatacijom. Shodno tome, Sud zaključuje da nije neophodno odvojeno razmatrati žalbu podnosioca predstavke u vezi sa povredom člana 3, te će se baviti razmatranjem opštih pitanja u kontekstu ispitivanja pritužbe podnosioca predstavke u smislu člana 4 Konvencije.

V. NAVODNA POVREDA ČLANA 4 KONVENCIJE

253. Podnosilac predstavke je tvrdio navodnu povredu člana 4 Konvencije od strane i ruskih i kiparskih vlasti u smislu njihovog propusta da zaštite njegovu ćerku od trgovine ljudima i njihovog propusta da sprovedu delotvornu istragu u vezi sa okolnostima njenog dolaska na Kipar i prirode njenog posla u toj zemlji. Član 4 predviđa, u svom relevantnom delu, da:

- „1. Niko se ne sme držati u ropstvu ili ropском položaju.
2. Ni od koga se ne može zahtevati da obavlja prinudni ili obavezni rad.
- ...

A. Podnesci strana

1. Podnosilac predstavke

254. Pozivajući se na predmet *Siliadin v. France*, no. 73316/01, ECHR 2005-VII, i na Konvenciju za borbu protiv trgovine ljudima (vidi prethodne stavove 162 do 174), podnosilac predstavke je tvrdio da su kiparske vlasti bile u obavezi da usvoje zakone za borbu protiv trgovine ljudima, da uspostave i ojačaju mehanizme i programe kako bi se izborile protiv trgovine ljudima. Ukazao je na izveštaje Komesara za ljudska prava Saveta Evrope (vidi prethodne stavove 91 do 104), koji su pokazali, kako je rekao, da je došlo do pogoršanja situacije u kojoj se nalaze mlade žene koje iz inostranstva dolaze na Kipar da rade kao kabaretske umetnice. Komesar je zaključio kako obaveze koje je Kipar bio dužan da ispuni u borbi protiv trgovine ljudima nisu ispunjene. Posebno, podnosilac predstavke ističe da kiparski organi vlasti nisu bili u stanju da objasne zašto su predali gđicu Rancevu bivšem poslodavcu u policijskoj stanici umesto da je puste na slobodu (vidi prethodni stav 82). Tvrdio je kako su postupajući na taj način, kiparske vlasti propustile da preduzmu mere da zaštite njegovu ćerku od trgovine ljudima. Takođe su propustile da sprovedu bilo kakvu istragu u vezi sa pitanjem da li je njegova ćerka bila žrtva trgovine ljudima ili je bila podvrgnuta seksualnoj ili nekoj drugoj eksploataciji. Iako je gđica Ranceva dobrovoljno došla na Kipar da bi radila u kabareu, Sud je ustanovio da sam njen prethodni pristanak ne osporava zaključak o postojanju prinudnog rada.

(pozivajući se na predmet *Van der Musselle v. Belgium*, 23. novembar 1983., stav 36, Series A no. 70).

255. U vezi sa Rusijom, podnosilac predstavke je istakao da u relevantno vreme ruski Krivični zakonik nije sadržavao odredbe koje se izričito odnose na trgovinu ljudima. Tvrdio je da su ruske vlasti bile svesne konkretnog problema trgovine mladim ženama, kako bi na Kipru radile u industriji pornografije i prostitucije. Shodno tome, Ruska Federacija je bila u obavezi da usvoji mere kojima bi sprečila trgovinu ljudima i eksploataciju žena poreklom iz Rusije, ali je propustila da to učini. U ovom predmetu, istraga u vezi sa okolnostima dolaska gđice Ranceve na Kipar, kao i o prirodi njenog zaposlenja u toj zemlji je bila posebna obaveza Države, mada takva istraga nije sprovedena.

2. Vlada Kipra

256. U svojim pismenim zapažanjima, Vlada Kipra je potvrdila da nikakve mere nisu preduzete u vremenu pre ili posle smrti gđice Ranceve kako bi bilo ustanovljeno da li je bila podvrgnuta seksualnoj ili drugim oblicima eksploatacije. Međutim, Država je negirala postojanje kršenja člana 4 Konvencije. Tvrdila je da je postojala pozitivna obaveza Države koja zahteva kažnjavanje i efikasno gonjenje u vezi sa bilo kojim delom koje ima za cilj čuvanje lica u situaciji ropstva, ropskog položaja ili prisilnog i prinudnog rada. Međutim, Država je tvrdila, po analogiji sa članovima 2 i 3 Konvencije, da pozitivne obaveze nastaju samo kada organi vlasti znaju ili mogu da znaju za stvarnu i neposrednu opasnost da je određeno lice držano u takvom položaju. Ove pozitivne obaveze bi bile prekršene samo onda kada bi vlasti kasnije propustile da preduzmu mere u okvirima svojih ovlašćenja, koje bi, sudeći po zdravom razumu, mogle dovesti do toga da bude izbegnuta takva opasnost.

257. U ovom predmetu, nije bilo ničega u istražnim spisima, niti je bilo nekog drugog dokaza koji bi ukazao da je gđica Ranceva držana u ropstvu ili ropском položaju ili je od nje traženo da vrši prisilni ili prinudni rad. Kiparska Vlada je dalje ukazala na činjenicu da nikakva pritužba podnosioca predstavke, koja navodi tvrdnju da je njegova ćerka bila žrtva trgovine ljudima ili eksploatacije, nije podneta domaćim vlastima, kao i da nikakvi dopisi ruskih vlasti nisu postojali u vezi s takvom tvrdnjom. Sama gđica Ranceva nije pre svoje smrti izjavila bilo šta u tom smislu, i poruka koju je ostavila u svom stanu, kako je umorna i kako se vraća u Rusiju (vidi prethodni stav 17), nije mogla podržati takve tvrdnje. Država je tvrdila kako je prvi put ovakva pritužba poslata vlastima 13. aprila 2006. godine, od strane ruskog pravoslavnog sveštenika u Limasolu. Država je dokazivala da ruske vlasti nisu saradivale sa kiparskim organima vlasti i da su propustile da uzmu iskaze od dve Ruskinje koje su radile sa gđicom Rancevom u kabareu.

258. U svojoj kasnijoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), kiparska vlada je priznala da je prekršila svoje pozitivne obaveze po članu 4 Konvencije, propustivši da preduzme mere kako bi utvrdila da li je gđica Ranceva bila žrtva trgovine ljudima ili da li je bila podvrgnuta seksualnoj ili nekom drugom obliku eksploatacije. Država je takođe potvrdila da su tri nezavisna istražitelja postavljena radi ispitivanja okolnosti u vezi sa zaposlenjem i boravkom gđice Ranceve na Kipru, kao i utvrđivanjem da li je bilo dokaza da je ona bila žrtva trgovine ljudima i eksploatacije.

3. Vlada Rusije

259. Kako je prethodno izneto, Rusija je tvrdila da postupanje prema gđici Rancevoj u ovom predmetu spada u delokrug člana 4 (vidi prethodni stav 209).

260. U vezi sa meritumom stvari, Rusija se složila da pozitivne obaveze koje proizlaze iz člana 4 zahtevaju od Država članica da osiguraju da nijedno lice ne bude držano u ropstvu ili ropskom položaju ili da ne bude prisiljeno na rad. Ukoliko se pojave ovakvi slučajevi, od Država članica se zahteva da usvoje i primene delotvoran zakonodavni okvir kako bi zaštitile i ponovo uspostavile zajemčena prava žrtava i preduzele gonjenje učinilaca. Međutim, u meri u kojoj se njegova žalba odnosi na Rusiju, podnosilac predstavke u svom argumentu ističe da je trebalo da ruske vlasti primene sistem preventivnih mera kako bi zaštitile građane koji putuju u inostranstvo. Ruska vlada je istakla da bi bilo koje takve mere narušile ravnotežu između člana 4 i prava na slobodu kretanja koje je zagarantovano članom 2 Protokola br. 4 Konvencije, koji propisuje: „ svako je slobodan da napusti bilo koju zemlju, uključujući i sopstvenu ”. Rusija je takođe navela da je delokrug bilo koje od navedenih mera značajno sužen potrebom poštovanja suvereniteta države u koju građanin želi da putuje.

261. Ruske vlasti naglašavaju da je postojalo obilje mera propisanih ruskim krivičnim zakonodavstvom za sprečavanje kršenja člana 4, za zaštitu žrtava i gonjenje učinilaca. Iako u relevantno vreme ruski krivični zakon nije sadržavao odredbe o trgovini ljudima i ropskom radu, takvo postupanje bi u svakom slučaju bilo kvalifikovano u smislu značenja drugih krivičnih dela, kao što su pretnja ubistvom ili ozbiljno ugrožavanje zdravlja, otmica, nezakonito lišavanje slobode i seksualni delikti (vidi stavove 133 do 135). Ruska Vlada je takođe ukazala na različite međunarodne sporazume koji su ratifikovani od strane Ruske Federacije, uključujući i Konvenciju o ropstvu iz 1926. (vidi prethodne stavove 137 do 141) i Protokol iz Palerma iz 2000. godine, ističući da je Rusija potpisala brojne sporazume o uzajamnoj pravnoj pomoći (vidi prethodne stavove 175 do 185). U ovom predmetu, preduzete su aktivne mere kako bi se otkrili i kaznili krivci unutar okvira Sporazuma o uzajamnoj pravnoj pomoći. Dalje, ruske vlasti su objasnile da je 27. jula 2006. proširena primena Krivičnog zakonika kako bi bilo omogućeno gonjenje stranih državljana koji su počinili krivična dela protiv ruskih državljana van ruske teritorije. Međutim, primena ovih ovlašćenja je zavisila od pristanka države na čijoj je teritoriji delo izvršeno.

262. U vezi sa dolaskom gđice Ranceve na Kipar, ruske vlasti su istakle kako postaju svesne okolnosti da građanin napušta Rusiju u trenutku kada isti prelazi državnu granicu. Ruskim vlastima nije dozvoljeno da zabrane nekom licu korišćenje prava na slobodu kretanja, kada nema zahteva ili ograničenja koji se odnosi na ulazak u zemlju odredišta koja traži takvu zabranu, kao i u odsustvu okolnosti koje bi sprečavale izlazak tog lica. Shodno tome, ruske vlasti nisu mogle preporučivati i upozoravati građane na moguće opasnosti. One jesu upozoravale svoje građane preko medija i pružale detaljnije informacije koje se tiču faktora rizika.

263. Ruska Vlada je takođe zahtevala od Suda da smatra da nije bilo prethodnog kršenja člana 4, od strane Kipra. Rusija je navela da to čini u svetlu razvoja svojih odnosa sa Kiprom.

4. Podnesci treće strane

a. „Interights” centar

264. „Interights” je istakao rastuću zabrinutosti za pojavu trgovine ljudima kao i usvajanje brojnih međunarodnih i regionalnih instrumenata za borbu protiv te pojave. Međutim, ova nevladina organizacija je uzela u razmatranje izvesnu neprikladnost i neefikasnost nacionalnih zakonodavstava i preduzetih mera na tom polju. Tvrđili su da je zahtev od najvećeg značaja koji se postavlja pred svaki zakonodavni sistem, kako bi se ovaj delotvorno odnosio prema trgovini ljudima, zapravo prihvatanje potrebe multidisciplinarnog pristupa; saradnjom među državama; i zakonskim okvirom unutar sveobuhvatnog pristupa ljudskim pravima.

265. „Interights” centar ističe da je karakterističan faktor u pojavi trgovine ljudima irelevantnost pristanka žrtve nameravane eksploatacije u slučajevima gde su bilo koja sredstva prinude korišćena, navedena u Protokolu iz Palerma (vidi prethodni stav 151). Shodno tome, osoba koja je svesna da će raditi u industriji pornografije i prostitucije ne prestaje da bude u statusu žrtve trgovine ljudima, uprkos postojanju pomenute svesnosti. Od značaja je osim toga i pravljenje razlike između krijumčarenja, koje se pre svega razmatra radi zaštite države od ilegalne imigracije i trgovine ljudima, a potonje je zločin uperen protiv određenih lica i ne uključuje obavezno i faktor prelaska državnih granica.

266. Tvrdeći da je trgovina ljudima oblik modernog ropstva, nevladina organizacija „Interights” je istakla zaključke Međunarodnog Krivičnog Tribunala za bivšu Jugoslaviju u predmetu *Prosecutor v Kunarac et al* (vidi prethodne stavove 142 i 143), tvrdeći da je nužna posledica te presude bila da definicija ropstva ne zahteva da postoji pravo svojine nad licem već da bude prisutna moć vršenja jednog ili više ovlašćenja koja su svojstvena tom pravu. Stoga današnje razumevanje termina „ropstvo” može uključiti situacije gde je žrtva bila podvrgnuta nasilju i prinudi, tako da je počinocu krivičnog dela data potpuna kontrola nad žrtvom.

267. „Interights” se osvrnuo na pozitivne obaveze Država članica po Konvenciji u kontekstu trgovine ljudima. Posebno, tvrdila je ova organizacija, postoji obaveza donošenja odgovarajućih zakonskih propisa u vezi s trgovinom ljudima, u skladu sa odredbama Konvencije za borbu protiv trgovine ljudima (vidi prethodne stavove 160 do 174) i sudskom praksom ovog Suda. Donošenje ovakvih zakonskih propisa potrebno je kako bi se inkriminisala trgovina ljudima, uspostavila odgovornost pravnih i fizičkih lica; da bi se uvele kontrolne mere u vezi sa davanjem dozvola i funkcionisanjem poslova koji se često koriste u svrhu prikrivanja trgovine ljudima; kao i da se uspostavi sistem adekvatnih sankcija. Druge pozitivne obaveze uključuju mere u cilju obeshrabrivanja tražnje za trgovinom ljudima, da se osigura adekvatan odgovor kroz primenu zakona kako bi se identifikovala i iskorenila bilo kakva umešanost državnih službenika koji sprovode zakon u krivična dela u vezi sa trgovinom ljudima i izgradilo poverenje žrtava u policiju i sistem sudstva, kao i da se obezbedi efikasna i uspešna

identifikacija žrtava trgovine ljudima primenom relevantne obuke. Istraživanje pozitivne prakse, metoda i strategija, podizanje nivoa svesti o ovom problemu u medijima i civilnom društvu, informativne kampanje koje uključuju javne ličnosti i kreatore politike, edukativni programi koji su usmereni protiv „seks turizma” su takođe oblasti mogućeg delovanja Države, koje je prepoznao centar „Interights”.

268. Na kraju, „Interights” je tvrdio da je postojala pozitivna obaveza Država koja se podrazumevala, a koja se sastoji u sprovođenju delotvorne i temeljne istrage u vezi sa navodima o trgovini ljudima. Takva istraga trebalo bi da bude u skladu sa uslovima koje u pogledu sprovođenja istrage predviđa član 2 Konvencije.

b. AIRE Centar

269. AIRE Centar je istakao da se svake godine povećava broj ljudi, od kojih su većina žene i deca, koji postaju žrtve trgovine ljudima u svrhu seksualne i drugih oblika eksploatacije. Ukazano je na teške fizičke i psihološke posledice po žrtve, koje ih često dovode do previše traumatizovanog stanja da bi relevantnim organima vlasti mogle sebe da predstavljaju kao žrtve trgovine ljudima. Posebno se pozivajući na zaključke izveštaja Stejt Departmenta SAD iz 2008., *Trafficking in Persons Report* [Izveštaj o trgovini ljudima], koji je pokazao da je Kipar propustio da dokaže kako je povećao napore u borbi protiv teških oblika trgovine ljudima u odnosu na prethodnu godinu (vidi prethodni stav 106).

270. Uopšte, AIRE Centar je istakao svoju zabrinutost da su prava žrtava često podređena postizanju drugih ciljeva u borbi protiv trgovine ljudima. Međunarodnim i regionalnim mehanizmima protiv trgovine ljudima često nedostaju praktična i delotvorna pravna sredstva kako bi zaštitili žrtve. Pored zahteva koji se tiču istrage i gonjenja počinitelja krivičnih dela u vezi sa trgovinom ljudima, odredbe Protokola iz Palerma o zaštiti žrtava su, kako je tvrdio AIRE Centar, „uopšte uzevši ili savetodavne ili na nivou želja i projekcija”, obavezujući Države potpisnice da „razmotre” ili „nastoje da primene“ određene mere.

271. Na kraju, AIRE Centar je primetio da bi praksa tela koja nadziru međunarodne instrumente u borbi protiv trgovine ljudima tek trebalo da se osvrne na obim i sadržaj pozitivnih obaveza koje su Države dužne da ispune u okolnostima koje proizlaze iz ove predstavke. U vezi sa sudskom praksom ovog Suda, AIRE Centar je ukazao da, iako je Sud već bio pozvan da razmotri obim primene člana 4 u predmetu u vezi sa trgovinom ljudima (*Siliadin*, prethodni navedeno), pomenuti predmet se bavio isključivo propustom Države da sprovede adekvatne odredbe krivičnog zakona kako bi sprečila i kaznila počiniocima krivičnih dela. U vezi sa sudskom praksom u smislu članova 2, 3 i 8 Konvencije, AIRE Centar je tvrdio da su Države imale pozitivnu obavezu da obezbede zaštitu kada su znale ili su morale znati da je neko lice bilo žrtva ili bilo izloženo riziku da postane žrtva trgovine ljudima. Posebne mere koje se zahtevaju zavisile bi od okolnosti, ali Državama nije dozvoljeno da ostave takvu osobu nezaštićenom ili da je vrate nazad u položaj žrtve trgovine ljudima i eksploatacije.

B. Stav Suda

1. Primenljivost člana 4 Konvencije

272. Prvo pitanje koje se postavlja je da li ovaj predmet spada u delokrug člana 4. Sud podseća da se u članu 4, kojim se zabranjuju „ropstvo”, „potčinjenost” i „prisilan i prinudni rad”, ne pominje trgovina ljudima.

273. Sud nikada nije smatrao odredbe Konvencije jedinim pravnim okvirom tumačenja sloboda i prava čoveka, koje su njome zajemčene (*Demir and Baykara v. Turkey* [GC], no. 34503/97, stav 67, 12. novembar 2008.)... Već dugo je poznato da jedno od glavnih načela kojima se Sud rukovodi primenjujući odredbe Konvencije jeste načelo da se norme ne primenjuju u pravnoj praznini [vakumu] (vidi: *Loizidou v. Turkey*, 18. decembar 1996., *Izveštaji presuda i odluka* 1996-VI; i *Öcalan v. Turkey* [GC], br. 46221/99, stav 163, ECHR 2005-IV). Kao međunarodni ugovor, Konvencija se mora tumačiti u svetlu pravila tumačenja koja su navedena u Bečkoj Konvenciji od 23. maja 1969. godine, na osnovu Prava o međunarodnim sporazumima i ugovorima.

274. Po ovoj Konvenciji, od Suda se zahteva da obezbedi primenu uobičajenog značenja termina u kontekstu i u svetlu predmeta i svrhe zbog koje je neka odredba doneta (vidi: *Golder v. the United Kingdom*, 21. februar 1975. godine, stav 29, Series A no. 18; *Loizidou*, prethodno pomenuti stav 43; i član 31 stav 1 Bečke Konvencije). Sud mora uzeti u obzir činjenicu da je kontekst primene i značenja odredaba jedan međunarodni sporazum za delotvornu zaštitu pojedinačnih ljudskih prava i da se Konvencija mora tumačiti kao celina, na takav način da se osnaži unutrašnja usklađenost i doslednost značenja njenih različitih odredaba (*Stec and Others v. the United Kingdom* (dec.) [GC], br. 65731/01 i 65900/01, stav 48, ECHR 2005-X).

Takođe, trebalo bi uzeti u obzir sva relevantna pravila i načela međunarodnog prava koji su na snazi u uzajamnim odnosima Država ugovornica, te bi i Konvenciju trebalo, što je više moguće, tumačiti u skladu sa ostalim normama međunarodnog pravnog poretka čiji je ona integralni deo (vidi *Al-Adsani v. the United Kingdom* [GC], no. 35763/97, stav 55, ECHR 2001-XI; *Demir and Baykara*, prethodno navedeni stav 67; *Saadi v. the United Kingdom* [GC], no. 13229/03, stav 62, ECHR 2008-...; i član 31 stav 3 (c) Bečke Konvencije).

275. Konačno, Sud ističe da predmet i svrha ove Konvencije, kao instrumenta za zaštitu ljudskih bića kao pojedinaca, zahtevaju da se njene odredbe tumače i primenjuju tako da zaštitne mere koje su njome predviđene budu praktične i delotvorne (vidi, *inter alia*, *Soering v. the United Kingdom*, 7. jul 1989. godine, stav 87, Series A no. 161; i *Artico v. Italy*, 13. maj 1980. godine, stav 33, Series A no. 37).

276. U predmetu *Siliadin*, razmatrajući razmere pitanja „ropstva” u smislu člana 4, Sud se pozvao na klasičnu definiciju pojma ropstva, kako je data u Konvenciji o ropstvu iz 1926., koja zahteva primenu osnovnih ovlašćenja prava svojine i svođenje položaja osobe na „objekat” (*Siliadin*, prethodni citat, stav 122). U vezi sa pojmom ropškog položaja, Sud je smatrao da je predmet zabrane

ono što predstavlja „naročito ozbiljan oblik uskraćivanja slobode” (vidi: *Van Droogenbroeck v. Belgium*, izveštaj Komisije od 9. jula 1980., stavovi 78-80, Series B no. 44). Koncept „potčinjenosti, odnosno položaja sličnog ropstvu” podrazumeva prinudnu obavezu pružanja usluga nekom licu i u vezi je sa konceptom „ropstva” (vidi: *Seguin v. France* (dec.), no. 42400/98, 7. mart 2000.; i *Siliadin*, prethodni citat, stav 124). Da bi bilo govora o „prisilnom i prinudnom radu”, Sud je smatrao da mora postojati neki oblik fizičke ili mentalne prinude, kao i poništavanja slobodne volje nekog lica (*Van der Mussele v. Belgium*, 23. novembar 1983., stav 34, Series A no. 70; *Siliadin*, prethodni pomenuti stav 117).

277. Odsustvo izričitog navođenja trgovine ljudima u Konvenciji nije iznenađujuće. Nastanak Konvencije je podstakla Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija 1948. godine, a koja sama po sebi izričito ne predviđa trgovinu ljudima. U članu 4, Deklaracija zabranjuje „ropstvo i trgovinu robljem u svim oblicima”. Međutim, prilikom razmatranja delokruga člana 4, ne smeju se izgubiti iz vida posebne odlike Konvencije ili činjenica da je ona živi instrument međunarodnog prava koji se mora tumačiti u svetlu savremenih uslova u kojima se primenjuje. Sve viši standardi u oblasti zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda zahtevaju veću odlučnost prilikom procene kršenja osnovnih vrednosti u demokratskom društvu (vidi mišljenja i stavove drugih relevantnih stručnih izvora, *Selmouni v. France* [GC], no. 25803/94, stav 101, ECHR 1999-V; *Christine Goodwin v. the United Kingdom* [GC], no. 28957/95, stav 71, ECHR 2002-VI; i *Siliadin*, prethodni pomenuti stav 121).

278. Sud primećuje da je trgovina ljudima, kao opšta pojava, značajno narasla poslednjih godina (vidi prethodno pomenute stavove 89, 100, 103 i 269). U Evropi, porast trgovine ljudima je naišao na plodno tle u regionima gde je nastupio raspad bivšeg komunističkog bloka. Zaključak Protokola iz Palerma iz 2000. godine i Konvencije protiv trgovine ljudima iz 2005. godine pokazuje sve veće prepoznavanje porasta trgovine ljudima na međunarodnom planu, kao i potrebu za merama suprotstavljanja ovoj pojavi.

279. Sud obično nije bio pozvan da razmatra primenljivost člana 4 i, posebno, u samo jednom predmetu se bavio razmatranjem u kojoj meri ponašanje u vezi sa trgovinom ljudima spada u okvire tog člana (*Siliadin*, prethodno naveden). U tom predmetu, Sud je zaključio da je postupanje koje je pretrpeo podnosilac predstave dovelo do potčinjavanja u položaj sličan ropstvu, te prisilnog i prinudnog rada, iako se nije radilo o slučaju klasičnog ropstva. U svetlu porasta trgovine ljudima i mera preduzetih za borbu protiv nje, Sud u ovom predmetu smatra odgovarajućim da ispita do koje mere se sama trgovina ljudima smatra suprotnom duhu i smislu člana 4 Konvencije, te da li spada u opseg garancija koje pruža ovaj član, ne ulazeći u razmatranje koji od tri oblika zabranjenog ponašanja je primenjen u ovom predmetu.

280. Sud primećuje da je Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju zaključio da je tradicionalni koncept „ropstva” evoluirao obuhvatajući savremene oblike ropstva zasnovane na primeni nekih ili svih ovlašćenja, svojstvenih pravu svojine (vidi prethodni stav 142). Prilikom ocenjivanja da li neka situacija predstavlja savremeni oblik ropstva, Tribunal je smatrao da u

relevantne faktore spada: da li je postojala kontrola slobode kretanja lica ili njegovog fizičkog okruženja, da li je bilo elemenata psihološke kontrole, te da li su preduzete mere sprečavanja bekstva žrtve i da li je bilo kontrole njene seksualnosti i prisilnog rada (vidi stav 143).

281. Sud smatra da je trgovina ljudima, po samoj svojoj prirodi i eksploataciji kao cilju, zasnovana na vršenju ovlašćenja koja su svojstvena pravu svojine. Ljude tretiraju kao robu koja se prodaje i kupuje, koja se podvrgava prisilnom radu, često za vrlo malo ili nimalo novca, najčešće u industriji pornografije i prostitucije, ali i u druge svrhe (vidi stavove 85 i 161). Ona podrazumeva stalno praćenje i kontrolu svih aktivnosti žrtve, čije se kretanje često ograničava (vidi prethodne stavove 85 i 101). Trgovina ljudima podrazumeva upotrebu sile i pretnje prema žrtvama, koje žive i rade u lošim uslovima (vidi prethodne stavove 85, 87, 88 i 101). Ovu pojavu je, u svom pratećem izveštaju uz Konvenciju protiv trgovine ljudima, opisao „Interights”, kao savremeni oblik stare trgovine robljem, koja se odvijala širom sveta (vidi prethodne stavove 161 i 266). Kiparski Ombudsman je označila seksualnu eksploataciju i trgovinu ljudima kao pojave koje se „odvijaju u uslovima savremenog ropstva” (vidi prethodni stav 84).

282. Nema nikakve sumnje da trgovina ljudima predstavlja pretnju ljudskom dostojanstvu i osnovnim slobodama žrtava i ne može se smatrati usklađenom s demokratskim društvom, odnosno vrednostima koje su naglašene u Konvenciji. U pogledu svoje obaveze da tumači Konvenciju u svetlu savremenih uslova, Sud smatra neophodnim da identifikuje da li postupanje na koje se odnosi žalba podnosioca predstavlja „ropstvo”, „ropski položaj” ili „prisilni i prinudni rad”. Umesto toga, Sud zaključuje da trgovina ljudima po sebi, u smislu člana 3(a) Protokola iz Palerma i člana 4 Konvencije za borbu protiv trgovine ljudima, spada u delokrug člana 4 Konvencije. Shodno tome, prigovor Rusije na neprihvatljivost predstave *ratione materiae* se odbija.

2. Opšta načela člana 4

283. Sud ponavlja da, u spoju sa članovima 2 i 3, član 4 donosi jednu od osnovnih vrednosti demokratskih društava koje čine Savet Evrope (*Siliadin*, prethodno citiran, stav 82). Za razliku od većine suštinskih odredaba Konvencije, član 4 ne daje mogućnost izuzetka i nije dopušteno, po članu 15 stav 2, bilo kakvo derogiranje ovog člana, čak i u okolnostima opšte opasnosti koja pretila da ugrozi naciju.

284. Prilikom ocenjivanja da li je došlo do povrede člana 4, mora biti uzet u obzir relevantni pravni i regulatorni okvir na snazi (vidi, *mutatis mutandis*, *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], nos. 43577/98 i 43579/98, stav 93, ECHR 2005-VII). Sud smatra da lepeza mera koje predviđaju nacionalna zakonodavstva mora biti adekvatna da obezbedi praktičnu i delotvornu zaštitu prava stvarnih i potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Prema tome, kao dodatak krivičnopravnim merama u cilju kažnjavanja počinitelaca dela trgovine ljudima, član 4 zahteva od Država da donesu i primene adekvatne mere kontrole poslova koji se često koriste kao pokriće za trgovinu ljudima. Štaviše, Imigraciona pravna regulativa Država mora da uzme u obzir relevantna pitanja u vezi sa podsticanjem, pomaganjem ili tolerisanjem trgovine ljudima (vidi, *mutatis mutandis*, *Guerra and Others v. Italy*, 19. februara 1998., stavovi 58 do 60, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I;

Z and Others v. the United Kingdom [GC], no. 29392/95, stavovi 73 do 74, ECHR 2001-V; i *Nachova and Others*, prethodno citirani stavovi 96 do 97 i 99 do 102).

285. U svojoj presudi u predmetu *Siliadin*, Sud je potvrdio da član 4 podrazumeva posebnu pozitivnu obavezu Država članica da delotvorno krivično gone i sankcionišu svako ponašanje koje se preduzima u cilju držanja nekog lica u ropstvu, položaju sličnom ropstvu ili prisilnom i prinudnom radu (prethodno citirani stavovi, 89 i 112). Da bi ispunile ovu obavezu, od Država članica se zahteva da donesu i primene zakonodavni i upravni okvir kojim bi zabranile i sankcionisale trgovinu ljudima. Sud primećuje da se i Protokol iz Palerma i Konvencija za borbu protiv trgovine ljudima pozivaju na potrebu sveobuhvatnog pristupa borbi protiv trgovine ljudima, koji uključuje preventivne i mere zaštite žrtava, pored mera sankcionisanja učinilaca ovog dela (vidi prethodne stavove 149 i 163). Jasno proizilazi iz odredaba ovih dvaju instrumenata da su Države ugovornice, uključujući gotovo sve Države članice Saveta Evrope, zauzele stav da samo kombinacija mera, usmerena na sva tri pomenuta aspekta, može biti delotvorna u borbi protiv trgovine ljudima (vidi takođe podneske „Interights” i „AIRE Centra” u prethodnim stavovima 267 i 271). Prema tome, obaveza krivičnog gonjenja i kažnjavanja trgovine ljudima predstavlja samo jedan aspekt mera i aktivnosti koje Države članice, u opštem smislu, preduzimaju u borbi protiv ove pojave. Opseg i razmera pozitivnih obaveza Država, koje proističu iz člana 4, moraju se razmatrati u ovom širem kontekstu.

286. Kao što je slučaj sa članovima 2 i 3 Konvencije, član 4 može pod određenim okolnostima zahtevati od Države preduzimanje operativnih mera zaštite žrtava ili potencijalnih žrtava trgovine ljudima (vidi, *mutatis mutandis*, *Osman*, prethodno navedeni stav 115; i *Mahmut Kaya v. Turkey*, no. 22535/93, stav 115, ECHR 2000-III). Da bi pozitivna obaveza preduzimanja operativnih mera nastala u vezi sa okolnostima konkretnog slučaja, mora biti dokazano da su organi vlasti Države bili svesni, ili morali biti svesni okolnosti koje daju povoda za postojanje osnovane sumnje da je određeno lice bilo, ili se nalazilo u neposrednoj opasnosti da postane žrtva trgovine ljudima ili eksploatacije u smislu člana 3(a) Protokola iz Palerma i člana 4(a) Konvencije za borbu protiv trgovine ljudima. U slučaju potvrdnog zaključka, postojaće povreda člana 4 Konvencije ako vlasti propuste da preduzmu odgovarajuće mere u domenu svojih nadležnosti radi uklanjanja nekog lica iz takvog položaja ili opasnosti (vidi, *mutatis mutandis*, *Osman*, prethodno navedeni stavovi 116 do 117; i *Mahmut Kaya*, prethodno navedeni stavovi 115 do 116).

287. Imajući na umu teškoće u upravljanju savremenim društvima i operativne izbore koji se moraju napraviti u smislu raspoloživih prioriteta i resursa, obaveze da se preduzmu operativne mere moraju, međutim, biti tumačene na način koji vlastima ne nameće nemoguć ili nesrazmeran teret (vidi, *mutatis mutandis*, *Osman*, prethodno navedeni stav 116). Relevantno je da za razmatranje srazmernosti bilo koje pozitivne obaveze koja nastaje u ovom predmetu, Protokol iz Palerma, koji su potpisale i Republika Kipar i Ruska federacija 2000. godine, zahteva od Država da preduzmu mere u cilju obezbeđivanja fizičke bezbednosti žrtava trgovine ljudima, dok se one nalaze na njihovim teritorijama, kao i da uspostave sveobuhvatne mehanizme i programe radi prevencije i borbe protiv trgovine ljudima (vidi prethodno navedene stavove 153 i 154). Od Država se

takođe zahteva da sprovedu relevantnu obuku službenika policijskih i imigracionih vlasti (vidi prethodno navedeni stav 155).

288. Poput članova 2 i 3, član 4 takođe podrazumeva procesnu obavezu istraživanja slučajeva moguće trgovine ljudima. Obaveza sprovođenja istrage ne zavisi od prijave žrtve ili njenog najbližeg srodnika: kada su vlasti u saznanju relevantnih činjenica one moraju postupati po sopstvenoj inicijativi (vidi, *mutatis mutandis*, *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, no. 46477/99, stav 69, ECHR 2002-II). Da bi istraga bila delotvorna, ona mora biti nezavisna od svih lica koja su uključena ili su u vezi sa događajima. Istraga takođe mora da dovede do otkrivanja i kažnjavanja odgovornih lica, što predstavlja obavezu delanja a ne cilja. Zahtev za postupanjem bez odlaganja i razumnom brzinom sprovođenja se podrazumeva u svim slučajevima, ali kada postoji mogućnost neposrednog uklanjanja nekog lica iz opasne situacije, istraga se mora preduzeti kao stvar hitnosti. Žrtva ili njen najbliži srodnik moraju biti uključeni u postupak u meri koja je neophodna da bi se zaštitili njihovi legitimni interesi (vidi, *mutatis mutandis*, *Paul and Audrey Edwards*, prethodno navedeni stavovi 70 do 73).

289. Konačno, Sud ponavlja da je trgovina ljudima problem koji često ne ostaje unutar granica jedne Države. Kada se žrtva trgovine ljudima prebacuje iz jedne u drugu Državu, krivična dela trgovine ljudima mogu biti izvršena u Državi njenog porekla, tranzitnoj ili Državi odredišta. Relevantni dokazi i svedoci moraju se pronaći u svim tim zemljama. Iako Protokol iz Palerma ne daje odgovore na pitanja nadležnosti, Konvencija protiv trgovine ljudima izričito zahteva od svake Države potpisnice da uspostavi svoju nadležnost nad svakim delom trgovine ljudima koje je izvršeno na njenoj teritoriji (vidi prethodno navedeni stav 172). Po mišljenju Suda, takav pristup je jedino logičan u svetlu opšte obaveze, prethodno citirane, koja leži na svim Državama članicama da, u smislu člana 4 Konvencije, istraže tvrdnje u vezi sa delima trgovine ljudima. Osim obaveze da sprovedu istragu u vezi sa događajima koji su se zbili na njihovoj teritoriji, Države članice su u obavezi da, u svim slučajevima međunarodne trgovine ljudima, efikasno saraduju sa relevantnim vlastima drugih Država koje su zainteresovane za istraživanje slučajeva koji su se dogodili izvan njihove teritorije. Takva dužnost je u skladu sa ciljevima Država potpisnica, kako je naglašeno u preambuli Protokola iz Palerma, kao i usvajanja sveobuhvatnog međunarodnog pristupa u zemljama porekla žrtava, tranzita i krajnjeg odredišta (vidi prethodno citirani član). Ovo je takođe u skladu sa međunarodnim sporazumima o uzajamnoj pravnoj pomoći kojima su pristupile Države tužene u ovom predmetu (vidi prethodne stavove 175 do 185).

3. Primena opštih načela na ovaj slučaj

a. Kipar

i. Obaveza da se uspostavi odgovarajući zakonski i administrativni okvir

290. Sud primećuje da je kiparski zakon kojim se zabranjuje trgovina ljudima i seksualna eksploatacija usvojen 2000. godine (vidi prethodno navedene stavove 127 i 131). Zakon odražava odredbe Protokola iz Palerma i, zabranjujući trgovinu ljudima i seksualnu eksploataciju, podrazumeva da pristanak žrtve ne

predstavlja odbranu za učinioce. Zakon predviđa stroge kazne. Zakon takođe predviđa obavezu zaštite žrtava, *inter alia*, postavljanjem zaštitnika žrtvama. Iako je Ombudsman kritikovala propust vlasti da usvoje praktične izvršne mere, ona je smatrala da je Zakon sam po sebi zadovoljavajući (vidi prethodno navedeni stav 90). Komesar Saveta Evrope je takođe smatrao da je pravni okvir ustanovljen Zakonom 3(1) „pogodan” (vidi prethodno navedeni stav 92). Uprkos pritužbi podnosioca predstavke o neadekvatnom zakonodavstvu Kipra u vezi sa trgovinom ljudima, Sud ne nalazi da okolnosti ovog predmeta daju povoda sumnji u ovom pogledu.

291. Međutim, kada je reč o opštem okviru mera zakonodavnih i upravnih vlasti i adekvatnosti politike kiparskih imigracionih vlasti, može se prepoznati čitav niz nedostatka. Komesar Saveta Evrope za ljudska prava je u svom izveštaju iz 2003. godine primetio da su odsustvo imigracione politike i nedostatci zakonodavstva u ovoj oblasti podstakli trgovinu ženama na Kipru (vidi prethodno navedeni stav 91). On je zahtevao da se usvoje preventivne mere kojima bi se zaustavio priliv mladih žena koje dolaze na Kipar da rade kao kabare umetnice (vidi prethodno navedeni stav 94). U svom kasnijem izveštaju, Komesar je ponovio svoju zabrinutost u vezi sa zakonodavnim okvirom, posebno kritikujući sistem po kome menadžeri kabarea podnose zahtev za vizu za umetnike, što potonje čini zavisnim od njihovog poslodavca ili agenta i povećava rizik da postanu žrtve trgovine ljudima (vidi prethodno navedeni stav 100). U svom izveštaju iz 2008. godine, Komesar je kritikovao režim dobijanja viza za umetnike, koji otežava organima vlasti da preduzmu potrebne korake za borbu protiv trgovine ljudima, primećujući da se dozvola za rad umetnika može razumeti kao kontradiktorna merama koje se preduzimaju protiv trgovine ljudima, ili koja ih u najmanju ruku čini nedelotvornim (vidi takođe u izveštaju Stejt Dipartmenta SAD, u prethodno navedenim stavovima 105 i 107). Komesar je izrazio žaljenje da se, uprkos zabrinutosti koja je bila izražena u prethodnom izveštaju i nameri Države da ih ukine, radne dozvole za umetnike još uvek izdaju (vidi prethodno navedeni stav 103). Na sličan način, Ombudsman je, u svom izveštaju iz 2003. godine, smatrala mehanizam izdavanja viza za umetnike odgovornim za ulazak hiljada mladih žena na Kipar, gde bivaju eksploatisane od strane svojih poslodavaca u okrutnim životnim i radnim uslovima (vidi prethodno navedeni stav 89).

292. Dalje, Sud ističe da dok je obaveza poslodavca da obavesti vlasti kada umetnica napusti svoje radno mesto (vidi prethodno navedeni stav 117) legitimna mera da se omogući vlastima da prate da li imigranti ispunjavaju svoje obaveze, odgovornost za obezbeđivanje ispunjavanja obaveza i za preduzimanje koraka u slučaju neispunjavanja leži na samim organima vlasti. Mere koje podstiču vlasnike i menadžere kabarea da pronalaze nestale umetnice, ili da na neki drugi način preuzmu odgovornost za ponašanje ovih umetnica su neprihvatljive u širem kontekstu pitanja trgovine ljudima, koja se odnose na umetnice na Kipru. Na osnovu svega iznetog, Sud smatra posebno problematičnom praksu kojom se zahteva od vlasnika i menadžera kabarea da polože jemstvo u banci da bi se pokrili mogući budući troškovi vlasti u vezi sa umetnicama koje su kod njih zaposlene (vidi prethodno navedeni stav 115). Posebno jemstvo koje je položeno u slučaju gđice Ranceve podjednako je zabrinjavajuće (vidi prethodno navedeni stav 15), kao i neobjašnjiv zaključak AIS-a (Služba za poslove sa stranim licima i

imigrantima) da je M.A. odgovoran za gđicu Rancevu, te da se stoga od njega zahteva da dođe po nju i preuzme je u policijskoj stanici (vidi prethodno navedeni stav 20).

293. U ovim okolnostima, Sud zaključuje da mehanizam za izdavanje viza za umetnike nije pružio gđici Rancevoj praktičnu i delotvornu zaštitu od trgovine ljudima i eksploatacije. Shodno tome, postojala je povreda člana 4 u vezi sa ovim pitanjem.

ii. Obaveza preduzimanja zaštitnih mera

294. Procenjujući da li se u ovom predmetu pojavljuju pozitivne obaveze preduzimanja mera zaštite gđice Ranceve, Sud smatra značajnim sledeće. Najpre, iz izveštaja Ombudsmana iz 2003. godine, jasno je da od 70-tih godina na Kipru postoji ozbiljan problem u vezi sa stranim državljanima koje bivaju prisiljene da rade u industriji pornografije i prostitucije (vidi prethodno navedeni stav 83). U izveštaju se dalje navodi značajno povećanje broja umetnica iz bivših sovjetskih republika, nakon raspada SSSR (vidi prethodno navedeni stav 84). U svojim zaključcima, Ombudsman je istakla da je, usled tolerancije imigracionih vlasti, trgovina ljudima na Kipru cvetala (vidi prethodno navedeni stav 89). U svom izveštaju iz 2006. godine, Komesar Saveta Evrope za ljudska prava je takođe primetio da su vlasti bile svesne da će mnoge žene koje dođu na Kipar na osnovu vize za umetnike raditi kao prostitutke (vidi prethodno navedeni stav 96). Stoga, nema sumnja da su kiparske vlasti bile svesne da je znatan broj stranih državljanica, posebno iz bivšeg SSSR, došao na Kipar putem trgovine ljudima, na osnovu vize za umetnike, i po dolasku seksualno eksploatisan od strane vlasnika i menadžera kabarea.

295. Drugo, Sud ističe da je gđicu Rancevu njen poslodavac odveo u policijsku stanicu u Limasolu. Po dolasku u policijsku stanicu, M.A. je rekao policiji da je gđica Ranceva ruski državljanin, zaposlena kao umetnica u kabareu. Dalje, on je objasnio da je ona nedavno došla na Kipar, da je napustila svoje radno mesto bez upozorenja i da se iselila iz smeštaja koji je za nju bio predviđen (vidi prethodno navedeni stav 19). On je tom prilikom predao njen pasoš i ostala dokumenta (vidi prethodno navedeni stav 21).

296. Sud podseća na obaveze koje su preduzele kiparske vlasti u kontekstu Protokola iz Palerma i, kasnije, Konvencije protiv trgovine ljudima, da obezbede adekvatnu obuku zaposlenima u relevantnim oblastima, koja bi im omogućila da prepoznaju potencijalne žrtve trgovine ljudima (vidi prethodno navedene stavove 155 i 167). Posebno, prema članu 10 Protokola iz Palerma, Države će preduzeti mere radi intenziviranja obuke policijskih, imigracionih i ostalih relevantnih organa vlasti za sprečavanje trgovine ljudima. Po mišljenju Suda, postojali su dovoljni pokazatelji, kojih su policijske vlasti bile svesne na osnovu opšte problematike trgovine ljudima na Kipru, koji bi mogli dati povoda osnovanoj sumnji da je gđica Ranceva zapravo bila, ili mogla biti u neposrednoj opasnosti da postane žrtva trgovine ljudima ili eksploatacije. Shodno tome, nastala je pozitivna obaveza da vlasti bez odlaganja istraže i preduzmu potrebne operativne mere da bi zaštitile gđicu Rancevu.

297. Međutim, u ovom predmetu, izgleda da policija nije saslušala gđicu Rancevu pošto je bila dovedena u policijsku stanicu. Nikakve izjave nisu bile uzete od nje. Policija nije dalje istraživala bilo kakve prethodne okolnosti i činjenice. Oni su samo proveravali da li je ime gđice Ranceve bilo na listi osoba za kojima je policija raspisala poternicu, i pošto su utvrdili da nije, pozvali su njenog poslodavca i tražili od njega da se vrati i dođe po nju. Kada je on odbio da to učini i insistirao da ona ostane u pritvoru, policajac koji je bio zadužen za ovaj slučaj je M.A. povezao sa svojim pretpostavljenim (vidi prethodno navedeni stav 20). Detalji razgovora između M.A. i višeg službenog lica policije ostali su nepoznati, ali je nakon tog razgovora M.A. pristao da dođe i preuzme gđicu Rancevu, što je potom i učinio.

298. U ovom predmetu, propusti policijskih vlasti su bili višestruki. Najpre, propustili su da preduzmu neposredne istražne radnje u cilju utvrđivanja da li je gđica Ranceva bila žrtva trgovine ljudima. Drugo, oni je nisu pustili na slobodu već su odlučili da je povere licu M.A. Treće, vlasti nisu uopšte pokušale da postupe u skladu sa odredbama Zakona 3(1) iz 2000. godine i da preduzmu bilo koju od mera predviđenih članom 7 citiranog zakona (vidi prethodno navedeni stav 130) da bi je zaštitile. Sud stoga zaključuje da su ovi nedostaci, u okolnostima koje daju povoda osnovanoj sumnji da je gđica Ranceva mogla biti žrtva trgovine ljudima ili eksploatacije, imali za posledicu propuštanje kiparskih organa vlasti da preduzmu adekvatne mere radi zaštite gđice Ranceve. Shodno tome, u ovom smislu, takođe je postojala povreda člana 4 Konvencije.

iii. Proceduralne obaveze da se istraže navodi o trgovini ljudima

299. Sledeće pitanje koje se pojavljuje je da li je postojala procesna povreda, kao rezultat daljeg propuštanja kiparskih vlasti u sprovođenju bilo kakve delotvorne istrage na osnovu tvrdnji podnosioca predstavke da je njegova ćerka bila žrtva trgovine ljudima.

300. U svetlu okolnosti naknadne smrti gđice Ranceve, Sud smatra da su zahtevi, koji leže na kiparskim vlastima, da sprovedu delotvornu istragu o navodima u vezi s trgovinom ljudima obuhvaćeni opštom obavezom nadležnih vlasti, u smislu člana 2 u ovom predmetu, da sprovedu delotvornu istragu okolnosti smrti gđice Ranceve (vidi prethodno navedeni stav 234). Pitanje delotvornosti istrage njene smrti je prethodno bilo razmatrano u kontekstu ispitivanja koje je Sud preduzeo na osnovu tvrdnji podnosioca predstavke o povredi člana 2, koja je potvrđena. Stoga, nema potrebe da Sud posebno ispituje žalbu podnosioca predstavke u vezi sa procesnom povredom obaveza, u smislu člana 4 Konvencije, protiv Kipra.

b. Rusija

i. Obaveza da se uspostavi odgovarajući zakonski i administrativni okvir

301. Sud podseća da je odgovornost Rusije u ovom predmetu ograničena na dela koja potpadaju pod njenu nadležnost (vidi prethodne stavove 207 do 208). Iako njen krivični zakon nije posebno predvideo dela u vezi sa trgovinom ljudima u aktuelnom vremenskom periodu, Rusija je tvrdila da su inkriminisane radnje na

koje se odnosi žalba podnosioca predstavke potpadale pod definicije drugih krivičnih dela.

302. Sud primećuje da podnosilac predstavke ne ukazuje na bilo koji drugi propust u odredbama ruskog krivičnog zakona. Dalje, u odnosu na širi administrativni i zakonodavni okvir, Sud ističe napore ruskih vlasti da obelodane rizike u vezi sa trgovinom ljudima kroz informativnu kampanju koja je sprovedena preko medija (vidi prethodni stav 262).

303. Na osnovu dokaza koje ima pred sobom, Sud ne smatra da su zakonodavni i upravni mehanizmi, koji su bili na snazi u Rusiji u odgovarajućem vremenskom periodu, propustili da osiguraju praktičnu i delotvornu zaštitu gđice Ranceve u okolnostima u vezi sa ovim predmetom.

ii. Obaveza o preduzimanju zaštitnih mera

304. Sud podseća da bilo koja pozitivna obaveza koja obavezuje Rusiju da preduzme operativne mere može proizaći samo u vezi sa delima koja su se dogodila na ruskoj teritoriji (vidi, *mutatis mutandis*, *Al-Adsani*, prethodno navedeni stavovi 38 do 39).

305. Sud primećuje da iako su, čini se, ruske vlasti bile svesne opšteg problema trgovine mladim ženama za potrebe rada u industriji pornografije i prostitucije u inostranstvu, nema dokaza da su bile svesne okolnosti koje bi davale povoda osnovanoj sumnji u postojanje stvarnog i neposrednog rizika po gđicu Rancevu, pre njenog odlaska na Kipar. Da bi nastala pozitivna obaveza preduzimanja hitnih operativnih mera, nije dovoljno samo ukazati da je postojao opšti rizik u vezi sa putovanjem mladih žena sa umetničkim vizama na Kipar. Kada je reč o opštem riziku, Sud podseća da su ruske vlasti preduzele korake da upozore građane na opasnost trgovine ljudima (vidi prethodni stav 262).

306. U zaključku, Sud ne smatra da su okolnosti u ovom predmetu bile takve da su nametnule pozitivnu obavezu Rusiji da preduzme operativne mere kako bi zaštitila gđicu Rancevu. Shodno tome, nije bilo povrede člana 4 od strane ruskih vlasti.

iii. Proceduralna obaveza da se istraži navodna trgovina ljudima

307. Sud podseća da se, u slučajevima međunarodne trgovine ljudima, ova krivična dela mogu dogoditi u zemlji porekla žrtava kao i u državi krajnjeg odredišta (vidi prethodni stav 289). U slučaju Kipra, kako je Ombudsman istakla u svom izveštaju (vidi prethodni stav 86), regrutovanje žrtava se obično obavlja od strane umetničkih agenata na Kipru koji rade zajedno sa agentima iz drugih zemalja. Propuštanje da se istraži aspekt regrutovanja u trgovini ljudima bi dovelo do toga da značajna karika u lancu trgovine ljudima funkcionise nekažnjeno. U vezi sa tim, Sud ističe da definicija trgovine ljudima, koja je usvojena i po Protokolu iz Palerma i po Konvenciji o borbi protiv trgovine ljudima, izričito uključuje i regrutovanje žrtava (vidi prethodne stavove 150 do 164). Potreba za sprovođenjem potpune i delotvorne istrage, koja uključuje sve aspekte navoda o trgovini ljudima, od regrutovanja do eksploatacije, je nesumnjiva. Ruske vlasti su

stoga imale obavezu da istraže mogućnost da su pojedini agenti ili mreže koje deluju u Rusiji umešani u trgovinu ljudima koja se odnosila na odlazak gđice Ranceve na Kipar.

308. Međutim, Sud primećuje da ruske vlasti nisu sprovele istragu u vezi sa tim gde je i kako gđica Ranceva bila regrutovana. Posebno, vlasti nisu preduzele korake da identifikuju lica umešana u regrutovanje gđice Ranceve ili metode koji su korišćeni tom prilikom. Pošto se regrutovanje dogodilo na teritoriji Rusije, vlasti te zemlje bile su u najboljoj poziciji da sprovedu delotvornu istragu u vezi sa regrutovanjem gđice Ranceve. Propust da se tako i postupi u ovom predmetu bio je utoliko ozbiljniji u svetlu potonje smrti gđice Ranceve, kao i misterije u vezi sa okolnostima njenog odlaska iz Rusije.

309. Shodno tome, ruske vlasti su povredile procesne obaveze, u smislu člana 4, da istraže navodnu trgovinu ljudima.

VI. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 5 KONVENCIJE

310. Podnosilac predstavke se žalio da je došlo do povrede stava 1 člana 5 Konvencije od strane kiparskih vlasti, u pogledu činjenice da je njegova ćerka zadržana u policijskoj stanici, predata M.A. i potom držana u stanu lica zaposlenog kod M.A. Član 5 stav 1 propisuje, *inter alia*, da:

„Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;
- b) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;
- c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;
- d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu;
- e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge ili skitnica;
- f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije.”

A. Podnesci strana

1. Podnosilac predstavke

311. Podnosilac predstavke je tvrdio da je postupanje prema njegovoj kćeri u policijskoj stanici i njeno kasnije držanje u stanu zaposlenog kod M.A. predstavljalo kršenje člana 5 stav 1 Konvencije. Istakao je značaj člana 5 u zaštiti lica od proizvoljnog pritvaranja i zloupotrebe ovlašćenja. Gđica Ranceva je

boravila legalno na teritoriji Republike Kipar i bila je, podnosilac predstavke je tvrdio, bezrazložno i protivpravno zadržana od strane M.A., dovedena do policijske stanice, predata ponovo u ruke M.A. i potom držana u stanu lica zaposlenog kod M.A. On se dalje osvrnuo na činjenicu da nikakav dokument nije izdat od strane kiparskih vlasti koji bi ukazao na osnove zbog kojih je gđica Ranceva bila zadržana i potom predata u ruke M.A.

2. Vlada Kipra

312. U svojim pismenim podnescima, kiparska vlada je poricala da je u ovom predmetu bilo kršenja člana 5. Tvrdila je da na osnovu ustanovljenih činjenica u predmetu nije bilo jasno da li je policija primenila bilo kakvu silu nad gđicom Rancevom. Takođe, nije bilo jasno šta bi se dogodilo da je gđica Ranceva odbila da ode zajedno sa M.A.

313. U svojoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), Država je priznala da postupanje prema gđici Rancevoj u policijskoj stanici i kasnija odluka da se ne pusti na slobodu već preda u ruke M.A., iako nije bilo zakonskih osnova za lišenje slobode, nisu bili saglasni sa članom 5 Konvencije.

B. Stav Suda

1. Postojanje lišenja slobode u ovom predmetu

314. Sud ponavlja da proglašavajući „pravo na slobodu”, stav 1 člana 5 ima za cilj da se osigura da se nikome ne može uskratiti njegova fizička sloboda na proizvoljan način. Razlike između ograničavanja slobode kretanja koje su dovoljno ozbiljne da bi se smatrale lišavanjem slobode u smislu stava 1 člana 5 i onih na koje se odnosi član 2 Protokola br 4, nisu razlike u prirodi i suštini, već u stepenu i intenzitetu nametnutih ograničenja. (*Guzzardi v. Italy*, 6. novembar 1980., stav 93, Serija A no. 39). Da bi se utvrdilo da li je neko bio „lišen slobode” u smislu člana 5, mora se krenuti od konkretne situacije i voditi računa o čitavom nizu kriterijuma, kao što su vrsta, trajanje, efekti i način primene mera koje su u pitanju (vidi predmete *Engel and Others v. the Netherlands*, 8. jun 1976., stavovi 58-59, Serije A no. 22; *Guzzardi*, prethodno navedeno, stav 92; i *Riera Blume and Others v. Spain*, no. 37680/97, stav 28, ECHR 1999-VII).

315. U ovom predmetu Sud primećuje da je kći podnosioca predstavke bila odvedena u policijsku stanicu od strane M.A. gde je bila zadržana oko sat vremena. Nema dokaza da je gđica Ranceva bila obavještena o razlozima zadržavanja; zaista, kako je Sud prethodno primetio (vidi stav 297) nema dokaza da je policija uopšte od nje uzela iskaz tokom vremena koje je provela u policijskoj stanici. Uprkos činjenici da je policija zaključila kako imigracioni status gđice Ranceve nije bio neregularan i da nema osnova da se nastavi njeno zadržavanje, ona nije odmah puštena na slobodu. Umesto toga, po zahtevu službenog lica iz Odeljenja Službe za strance i imigraciju („AIS”), policija je telefonirala M.A. i zatražila od njega da je preuzme i dovede u kancelariju „AIS”-a u 7 sati ujutru radi daljeg postupka. M.A. je saopšteno da ukoliko je on ne

preuzme, biće joj dozvoljeno da ode. Gđica Ranceva je zadržana u policijskoj stanici do dolaska M.A., kada je predata njemu u ruke (vidi prethodni stav).

316. Činjenice koje se odnose na potonji boravak gđice Ranceve u stanu M.P. su nejasne. U svojoj izjavi koju je dao policiji u svojstvu svedoka, M.A. je poricao da je gđica Ranceva držana u stanu protiv svoje volje i insistirao da je bila slobodna da ode (vidi prethodni stav 21). Podnosilac predstavke tvrdi da je gđica Ranceva bila zaključana u spavaćoj sobi i na taj način bila prisiljena da pokuša bekstvo preko balkona. Sud primećuje da je smrt gđice Ranceve nastupila nakon što je pala sa balkona stana u očiglednom pokušaju da pobegne (vidi prethodni stav 41). Može se razumno zaključiti da bi, budući da je bila gost u stanu, bila slobodna da ode u bilo koje doba, jednostavno izašavši kroz glavna ulazna vrata (vidi *Storck v. Germany*, no. 61603/00, stavovi 76-78, ECHR 2005-V). Shodno tome, Sud smatra da gđica Ranceva nije boravila u stanu po svojoj slobodnoj volji.

317. U celini, navedeno zadržavanje je trajalo oko dva sata. Iako je kratko trajalo, Sud ističe ozbiljnost prirode i posledice zadržavanja i podseća da kada činjenice ukazuju na lišavanje slobode, u smislu značenja stava 1 člana 5, relativno kratko trajanje zadržavanja ne utiče na ovaj zaključak (vidi *Järvinen v. Finland*, no. 30408/96, odluka Komisije od 15. januara 1998.; i *Novotka v. Slovakia* (dec.), no. 47244/99, 4. novembar 2003., gde su transport u policijsku stanicu, pretresanje lica i privremeno zatvaranje u ćeliju koje je trajalo oko jednog sata, smatrani da predstavljaju lišavanje slobode u smislu člana 5).

318. Shodno tome, Sud smatra da su zadržavanje gđice Ranceve u policijskoj stanici, kao i njen kasniji transport i zatvaranje u stanu, predstavljali lišavanje slobode u smislu značenja člana 5 Konvencije.

2. Odgovornost Kipra za lišavanje slobode

319. U vezi sa zadržavanjem gđice Ranceve od strane fizičkih lica, Sud mora da ispita ulogu koju su policijski službenici odigrali, kao i da ustanovi da li njeno lišavanje slobode u stanu uključuje odgovornost kiparskih vlasti, posebno u svetlu njihove pozitivne obaveze da štite lica od proizvoljnog pritvaranja (vidi prethodni citat *Riera Blume*, stavovi 32-35).

320. Sud je već izrazio zabrinutost s obzirom na to da je policija izabrala da preda gđicu Rancevu u ruke M.A., umesto da joj jednostavno dozvoli da ode (vidi prethodni stav 298). Gđica Ranceva nije bila maloletnik. Prema dokazima koje su pružili policijski službenici koji su bili na dužnosti, ona nije pokazivala znake pijanstva (vidi prethodni stav 20). Nije dovoljno da kiparske vlasti samo tvrde kako ne postoje dokazi da gđica Ranceva nije pristala da ode sa M.A.: kao što je AIRE Centar istakao (vidi prethodni stav 269), žrtve trgovine ljudima često trpe fizičke i psihološke posledice koje ih čine previše traumatizovanim da bi sebe predstavile kao žrtve. Slično tome, u svom izveštaju iz 2003. Ombudsman je primetila da prisutni strah od reperkusija i mere neadekvatne zaštite imaju za posledicu ograničeni broj prijava kiparskoj policiji od strane žrtava (vidi prethodni stav 87 do 88).

321. Uzimajući u obzir kontekst opštih životnih i radnih uslova kabare umetnica na Kipru, kao i u svetlu pojedinih okolnosti slučaja gđice Ranceve, Sud smatra da policija ne može da tvrdi kako je postupala u dobroj veri i da ne snosi odgovornost za potonje lišavanje slobode gđice Ranceve u stanu M.P. Jasno je da se bez aktivne saradnje kiparske policije u ovom slučaju lišavanje slobode ne bi desilo. Sud stoga smatra da su vlasti pasivno doprinele gubitku slobode gđice Ranceve.

3. Usklađenost lišavanja slobode sa stavom 1 člana 5

322. Ostaje da se utvrdi da li je lišavanje slobode potpalo pod neku od kategorija dozvoljenog lišavanja slobode, koji su iscrpno navedeni u stavu 1 člana 5. Sud ponavlja da se stav 1 člana 5 odnosi suštinski na unutrašnje pravo i postavlja obavezu Država da usklade svoja materijalna i procesna pravila. Međutim, ovaj član takođe zahteva da bilo koja mera lišavanja slobode nekog lica mora biti u skladu sa ciljem člana 5, konkretno, da štiti lice od svake proizvoljnosti u tom smislu (vidi prethodni citat *Riera Blume*, stav 31).

323. Propisujući da svako lišavanje slobode ima biti „u skladu sa postupkom koji propisuje zakon”, stav 1 člana 5 zahteva, prvo, da svako hapšenje ili pritvaranje nekog lica mora imati pravni osnov u domaćem pravu. Vlada Kipra nije ukazala na bilo kakav pravni osnov za lišavanje slobode, ali se može zaključiti da je prvobitno zadržavanje gđice Ranceve u policijskoj stanici bilo preduzeto u cilju istraživanja da li je ona propustila da postupi po zahtevima imigracionih pravila. Međutim, pošto je utvrđeno da ime gđice Ranceve nije na relevantnom spisku, nikakvo objašnjenje nije dato od strane kiparskih vlasti u vezi sa razlozima i pravnom osnovom za odluku da se gđici Rancevoj ne dozvoli da napusti policijsku stanicu već da se ona prepusti u ruke M.A. Kako je prethodno napomenuto, policija je zaključila da gđica Ranceva nije pokazivala znake pijanstva i nije predstavljala pretnju po sebe ili nekog drugog (vidi prethodne stavove 20 i 320). Nema indicija, niti je to sugerisano, da je gđica Ranceva tražila da M.A. dođe po nju. Odluka policijskih organa da zadrže gđicu Rancevu do dolaska M.A. i, potom, da je predaju ovom licu na staranje i kontrolu, nije imala osnova u domaćem pravu.

324. Nije izneta tvrdnja da je pomenuto zadržavanje gđice Ranceve u stanu bilo zakonito. Sud nalazi da je ovo lišavanje slobode bilo i proizvoljno i nezakonito.

325. Sud stoga zaključuje da je došlo do kršenja stava 1 člana 5 na osnovu nezakonitog i proizvoljnog zadržavanja gđice Ranceve.

VII. NAVODNE POVREDE ČLANA 6 KONVENCIJE

326. Podnosilac predstavke je tvrdio da su kiparske vlasti povredile njegovo pravo da pristupi sudu, u skladu sa članom 6 Konvencije, time što mu nisu omogućile da učestvuje u istražnom postupku, što mu nije bila obezbeđena

besplatna pravna pomoć i što mu nisu bile pružene informacije o mogućim pravnim lekovima na Kipru. Član 6, u svom relevantnom delu, predviđa sledeće:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama... ima pravo na pravičnu... raspravu... pred... sudom...”

A. Podnesci strana

1. Podnosilac predstavke

327. Podnosilac predstavke je istakao značaj prava na pristup sudu u demokratskom društvu. Ovakvo pravo podrazumeva mogućnost pojedinca da ima jasnu i praktično ostvarivu priliku da se suprotstavi nečijim postupcima koji krše njegova prava. Podnosilac je ukazao da nije bilo nikakvog suđenja u vezi sa smrću njegove kćeri. On se dalje žalio da kiparske vlasti nisu obezbedile njegovo delotvorno učešće u istražnom postupku i da mu nisu pružile besplatnu pravnu pomoć. Shodno tome, on je tvrdio da su kiparske vlasti povredile njegovo pravo pristupa sudu, zajemčeno članom 6 Konvencije.

2. Država Kipar

328. U svojim pismenim primedbama, Država Kipar je tvrdila da se član 6 ne odnosi na istražni postupak radi utvrđenja uzroka smrti (postupak sprovodi mrtvozornik, prim. prev), s obzirom na to da to nije postupak kojim se određuju nečija građanska prava i obaveze. Shodno tome, podnosilac predstavke nije mogao da tvrdi da je imao pravo na pristup postupku u vezi sa smrću njegove kćeri.

329. S druge strane, ako je istražni postupak podrazumevao poštovanje člana 6, Država Kipar je tvrdila da je pravo na pristup sudu, u ovom postupku, bilo obezbeđeno podnosiocu predstavke.

330. U svojoj kasnijoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), Država Kipar je priznala povredu prava podnosioca predstavke na delotvoran pristup sudu, priznajući da kiparske vlasti nisu uspostavile efikasnu komunikaciju sa podnosiocem predstavke u vezi sa istragom ili bilo kojim drugim pravnim lekovima koji su bili dostupni podnosiocu predstavke.

B. Prihvatljivost

331. Sud najpre primećuje da član 6 ne podrazumeva pravo da bude pokrenut krivični postupak u konkretnom slučaju, ili da se treća lica gone ili osude za krivično delo (vidi na primer, *Rampogna and Murgia v. Italy* (dec.), no. 40753/98, 11. maj 1999.; *Perez v. France* [GC], no. 47287/99, stav 70, ECHR 2004-I; i *Dinchev v. Bulgaria*, no. 23057/03, stav 39, 22. januar 2009.). U meri u kojoj se pritužba podnosioca predstavke, u smislu člana 6 stav 1, odnosi na propuštanje kiparskih vlasti da pokrenu krivični postupak u vezi sa smrću njegove

kćeri, njegova žalba je neprihvatljiva *ratione materiae* i stoga mora biti odbačena, na osnovu stavova 3 i 4 člana 35 Konvencije.

332. U vezi sa pritužbom podnosioca koja se odnosi na učešće u istražnom postupku, Sud primećuje da procesne garancije u istražnom postupku spadaju u delokrug člana 2 Konvencije, te da je žalba podnosioca predstavke po ovom pitanju već bila razmotrena (vidi prethodno navedeni stav 239). Kada je reč o primenljivosti člana 6 u istražnom postupku, Sud primećuje da u kontekstu tog postupka nije postojala krivična optužba niti bilo kakva građanskopravna stvar koja se odnosila na podnosioca predstavke. Stoga je ovaj deo žalbe podnosioca predstavke takođe neprihvatljiv *ratione materiae* i mora biti odbačen na osnovu stavova 3 i 4 člana 35 Konvencije.

333. Konačno, u vezi sa žalbom podnosioca predstavke da nije bio obavешten o drugim pravnim lekovima koji su mu bili dostupni i da mu nije bila pružena besplatna pravna pomoć, obzirom da su mu troškovi pravnog zastupanja na Kipru predstavljali prepreku, Sud smatra da su ove žalbe u vezi sa članom 2 Konvencije, i podseća da su one, s tim u vezi, već bile razmatrane. Shodno tome, u ovim okolnostima, nije potrebno razmatrati posebno razmere ovog pitanja koje može nastati u smislu odredaba člana 6 Konvencije.

334. Shodno tome, žalbe na osnovu stava 1 člana 6 se moraju proglasiti neprihvatljivim i odbaciti u skladu sa stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

VIII. NAVODNA POVREDA ČLANA 8 KONVENCIJE

335. Podnosilac predstavke se takođe pozvao na član 8 Konvencije, koji predviđa sledeće:

„1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti neće se mešati u vršenje ovog prava, sem ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, javne bezbednosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

336. Podnosilac predstavke nije pružio više detalja o prirodi svoje žalbe na osnovu člana 8. U svetlu svih dokaza pred sobom, i u meri u kojoj je u pogledu predmeta iznetih pritužbi bio nadležan, Sud ne nalazi postojanje povrede prava i sloboda, navedenih u Konvenciji ili njenim Protokolima, koje proističu iz tvrdnji iznetih u ovom podnesku. Stoga, Sud mora proglasiti žalbu neprihvatljivom, shodno stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

IX. PRIMENLJIVOST ČLANA 41 KONVENCIJE

337. Član 41 Konvencije predviđa:

„Kada Sud utvrdi povredu Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.”

A. Šteta

1. Podnesci strana

338. Podnosilac predstavke je tražio 100.000 evra na ime nematerijalne štete, nastale smrću njegove ćerke. On je ukazao na ozbiljnu prirodu navodne povrede u ovom predmetu i činjenicu da je njegova ćerka bila jedina osoba koja je izdržavala porodicu. On je takođe istakao emotivni bol izazvan smrću njegove ćerke i svoje kasnije napore da se odgovorna lica dovedu pred lice pravde.

339. Kiparske vlasti su tvrdile da je zahtevana suma bila prekomerna, imajući u vidu praksu Suda. One su dalje ukazale da podnosilac nije pružio dokaze da finansijski zavisi od svoje ćerke. U svojoj jednostranoj izjavi (vidi prethodni stav 187), Država je ponudila da isplati iznos od 37.300 evra na ime materijalne i nematerijalne štete i sudskih troškova, ili drugu sumu koju predloži Sud.

340. Ruske vlasti su tvrdile da bi bilo kakvu nematerijalnu štetu trebalo da plati Država koja je propustila da osigura bezbednost ćerke podnosioca predstavke, te koja nije sprovela delotvornu istragu u vezi sa njenom smrću. Rusija je primetila da ona nije bila odgovorna Država kada je reč o žalbi podnosioca predstavke zbog materijalne povrede člana 2 Konvencije.

2. Stav Suda

341. Sud primećuje da zahtev usled gubitka materijalnog izdržavanja više odgovara zahtevu za naknadu materijalne štete. U vezi s tim, Sud ponavlja da mora postojati jasna uzročno posledična veza između štete koju navodi podnosilac predstavke i kršenja Konvencije i da to može, u odgovarajućem slučaju, uključiti kompenzaciju na ime gubitka primanja (vidi, *inter alia*, *Aktaş v. Turkey*, no. 24351/94, stav 352, ECHR 2003-V (izvodi)). U ovom predmetu Sud nije našao da je Država Kipar bila odgovorna za smrt gđice Ranceve, smatrajući da je postojala procesna a ne materijalna povreda člana 2 u ovom predmetu. Stoga, Sud ne smatra adekvatnim da se podnosiocu predstavke odredi bilo kakva naknada na ime materijalne štete nastale smrću gđice Ranceve.

342. U vezi sa nematerijalnom štetom, Sud smatra da kiparske vlasti nisu preduzele korake da zaštite gđicu Rancevu od trgovine ljudima i da ispituju da li je ona bila žrtva trgovine ljudima. Sud dalje nalazi da kiparske vlasti nisu sprovele delotvornu istragu u vezi sa smrću gđice Ranceve. Stoga je Sud uveren da se mora

smatrati da je podnosilac svakako pretrpeo bol i patnju usled nerazjašnjenih okolnosti smrti gđice Ranceve i propuštanja vlasti da preduzmu korake da je zaštite od trgovine ljudima i eksploatacije, kao i da sprovedu delotvornu istragu o okolnostima njenog dolaska i boravka na Kipru. Procenjujući zahtev nepristrasno, Sud dodeljuje iznos od 40.000 evra na ime štete koju je pretrpeo podnosilac predstavke, usled postupanja kiparskih vlasti, uvećan za porez koji može biti zaračunat na taj iznos.

343. Sud podseća da je utvrdio procesnu povredu člana 4 u pogledu Rusije. Procenjujući zahtev nepristrasno, Sud dodeljuje podnosiocu predstavke iznos od 2.000 evra na ime nematerijalne štete koju je pretrpeo usled postupanja ruskih vlasti, uvećan za porez koji može biti zaračunat na taj iznos.

B. Sudski i ostali troškovi

1. Podnesci strana

344. Podnosilac predstavke je zahtevao naknadu nastalih sudskih i ostalih troškova u iznosu od oko 485.480 ruskih rubalja (RUB) (oko 11.240 evra), uključujući troškove puta, fotokopiranja, prevodioca i usluga sudskog beležnika. Na ovu sumu je takođe uključen i iznos od 233.600 ruskih rubalja, koji je nastao povodom prodaje stana u Rusiji, za koju podnosilac tvrdi da je bila neophodna radi pribavljanja neophodnih sredstava; troškovi pogreba u iznosu od 46.310 ruskih rubalja; i 26.661 ruskih rubalja potrošenih na učešće na konferenciji o trgovini ljudima na Kipru 2008. godine. Bili su priloženi relevantni računi.

345. Kiparske vlasti su tvrdile da je podnosilac predstavke mogao da zahteva naknadu troškova koji su nužno nastali kako bi se sprečilo kršenje Konvencije ili da bi se ispravilo stanje do koga je došlo kršenjem Konvencije, i to u iznosu srazmernom i uzročno posledično povezanom sa povredom u pitanju. Na tim osnovama vlasti Kipra su podnosiocu predstavke osporavale zahtev za naknadu troškova od 233.600 ruskih rubalja, koji su nastali povodom prodaje njegovog stana, sume potrošene na učešće na konferenciji ili bilo kojih drugih troškova koji nisu bili potvrđeni računima ili su bili u nesrazmernom iznosu.

346. Ruske vlasti su tvrdile da podnosilac predstavke nije dokazao svoje navode da je morao da proda stan i da putuje na Kipar. Posebno, Država je tvrdila da je podnosilac mogao da se obrati relevantnim organima za zaštitu i sprovođenje zakona u Rusiji i da tim putem zatraži sva neophodna dokumenta i dokaze od kiparskih vlasti, kao i da je mogao da daje uputstva svom advokatu na Kipru. Ruske vlasti su takođe osporile zahtev podnosioca predstavke za naknadu troškova učešća na konferenciji 2008. godine, na osnovu činjenice da ona nije u direktnoj vezi sa istragom smrti gđice Ranceve.

2. Procena troškova

347. Sud podseća da je podnosilac imao pravo na naknadu sudskih i drugih troškova ukoliko se dokaže da su oni zaista i nužno nastali i da su u srazmernom iznosu. U ovom predmetu, podnosilac predstavke nema pravo na naknadu

troškova nastalih povodom prodaje stana ili troškova puta na konferenciju na Kipru 2008. godine, budući da ta konferencija nije u direktnoj vezi sa istragom smrti gđice Ranceve. Takođe, Sud podseća da je utvrdio samo procesno kršenje obaveza člana 2. Stoga, podnosilac nije imao pravo na naknadu troškova pogreba.

348. Imajući u vidu pomenuto, Sud smatra srazmernim da podnosiocu dodeli sumu od 4.000 evra, u pogledu sudskih i ostalih troškova, uz sve takse i poreska opterećenja koja mogu biti dodata ovom iznosu, uz odbitak 850 evra koje je podnosilac primio putem pravne pomoći od Saveta Evrope. U svetlu okolnosti ovog predmeta, Sud smatra odgovarajućim da obaveza naknade sudskih i drugih troškova ide na teret Kipra.

C. Zatezna kamata

349. Sud smatra odgovarajućim da bi zatezna kamata trebalo da bude zasnovana na kamatnoj stopi na pozajmice Evropske centralne banke, kojoj bi trebalo dodati 3 procentna poena.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odbacuje zahtev* Kipra da se predstavka izbriše sa liste predmeta;
2. *Donosi odluku* da združi sa raspravom o meritumu i odlučivanje o prigovorima Ruske Federacije *ratione materiae* u vezi sa članom 4 Konvencije i odbija ih;
3. *Proglašava predstavku* po članovima 2, 3, 4 i 5 prihvatljivom, a ostatak predstavke neprihvatljivom.
4. *Utvrđuje* da nije došlo do povreda pozitivne obaveze kiparskih vlasti da zaštite pravo na život gđice Ranceve u smislu člana 2 Konvencije;
5. *Utvrđuje* da je došlo do procesne povrede člana 2 Konvencije od strane Republike Kipar, propuštanjem da se sprovede delotvorna istraga u vezi sa smrću gđice Ranceve.
6. *Utvrđuje* da nije došlo do povrede člana 2 Konvencije od strane Rusije;
7. *Utvrđuje* da nije neophodno da se žalba podnosioca predstavke po članu 3 Konvencije razmatra odvojeno;
8. *Utvrđuje* da je došlo do povrede člana 4 Konvencije, učinjene od strane Kipra, koji nije poštovao svoju opštu obavezu pružanja gđici Rancevoj praktične i delotvorne zaštite od trgovine ljudima i nije preduzeo potrebne mere da je zaštiti;
9. *Utvrđuje* da nije neophodno da se razmatra odvojeno navodna povreda člana 4 Konvencije u vezi sa propuštanjem vlasti Republike Kipar da sprovedu delotvornu istragu;

10. *Utvrdjuje* da nije došlo do povrede pozitivne obaveze Rusije u smislu člana 4 Konvencije da preduzme operativne mere radi zaštite gđice Ranceve od trgovine ljudima;

11. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede člana 4 Konvencije od strane Rusije, neispunjavanjem procesne obaveze da istraži navodnu trgovinu ljudima;

12. *Utvrdjuje* da je došlo do povrede člana 5 Konvencije od strane Kipra;

13. *Utvrdjuje*

(a) da Republika Kipar ima platiti podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna, u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, iznose od 40.000 evra (četrdeset hiljada evra) na ime nematerijalne štete i 3.150 evra (tri hiljade sto pedeset evra) na ime sudskih i drugih troškova, kao i svaki porez koji se može platiti na ovaj iznos;

(b) da ruske vlasti imaju platiti podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kada ova presuda postane pravosnažna u skladu sa članom 44 st 2 Konvencije, iznos od 2.000 evra (dve hiljade evra) na ime nematerijalne štete, konverzijom ovog iznosa u rublje (RUB) po važećem kursu na dan izmirenja obaveze, kao i svaki porez koji može biti zaračunat na taj iznos;

(c) da će se od isteka prethodno pomenutog roka od tri meseca do izmirenja obaveze, primenjivati kamata na pomenute iznose po stopi koja odgovara kamatnoj stopi na pozajmice Evropske Centralne Banke u predmetnom periodu, uvećana za tri procentna poena;

14. *Odbacuje* ostatak zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku i objavljeno u pismenoj formi, 7. januara 2010. godine, shodno stavovima 2 i 3 pravila 77 Pravilnika Suda.

Soren NILSEN
Sekretar

Hristos ROZAKIS
Predsednik